

Strafrechtelijke sanctionering van milieurecht: stroomschema van PV tot vonnis*

Prof. Dr. Tom Vander Beken
Annelies Balcaen

*IRCP
December 2007*

Lawforce working paper 2007/2

* Met speciale dank aan Carole Billiet en Sandra Rousseau voor het nalezen van de tekst en het geven van zeer nuttige opmerkingen.

Strafrechtelijke sanctionering van milieurecht: stroomschema van PV tot vonnis

Etappe 1. Het binnenkomen van een proces-verbaal op de rechtbank _____ 4

1. Ambtelijke aangifte _____	4
1.1. Wetgeving _____	4
1.2. Commentaar _____	4
2. Andere _____	5
2.1. Wetgeving _____	5
2.2. Commentaar _____	5
3. Praktijkgegevens _____	5

Etappe 2. Vooronderzoek _____ 10

1. Meest voorkomende traject: dossierbeheer door de Procureur des Konings (PDK): opsporingsonderzoek _____	10
1.1. Werkingsmiddelen _____	11
a) Kantschriften _____	11
b) Deskundigenonderzoek in strafzaken _____	12
c) Beslag _____	14
d) Huiszoeking _____	16
e) Plaatsbezoek _____	18
1.2. Mogelijke eindbeslissingen _____	19
a) Sepot _____	19
b) Minnelijke schikking of verval van strafvordering tegen de betaling van een geldsom of V.S.B.G. _____	29
c) Bemiddeling in strafzaken _____	33
d) Voorwaardelijk sepot of praetoriaanse probatie _____	36
e) Vervolgging door het OM: Rechtstreekse dagvaarding _____	36
2. Minder voorkomend traject: dossierbeheer door de onderzoeksrechter en de Raadkamer _____	39
2.1. Werkingsmiddelen _____	40
a) Huiszoeking _____	40
b) Beslag _____	41
c) Deskundigenonderzoek in strafzaken _____	41
d) Plaatsbezoek _____	42
2.2. Eindbeslissingen _____	43
a) Wetgeving _____	43
b) Commentaar _____	44
c) Praktijkgegevens _____	46

Etappe 3. Onderzoek ten gronde _____ 47

1. Behandeling van de zaak in eerste aanleg _____	47
1.1. Volledigheidshalve: andere vormen van aanhangigmaking _____	47
a) Wetgeving _____	47
b) Commentaar _____	48
c) Praktijkgegevens _____	48
1.2. Werkingsmiddelen _____	49
a) Wetgeving _____	49
b) Commentaar _____	49
1.3. Mogelijke eindbeslissingen _____	50
a) Hoofdstraffen _____	52
b) Bijkomende straffen _____	56
c) Straffen eigen aan rechtspersonen _____	67
d) Volledigheidshalve: beoordelingsvrijheid van de rechter bij het bepalen van een sanctie _____	69

2. Aantekenen van verzet	69
2.1. Wetgeving	69
2.2. Commentaar	70
3. Behandeling van de zaak in beroep	70
3.1. Wetgeving	70
3.2. Commentaar	71
3.3. Praktijkgegevens	71
4. Behandeling van de zaak in cassatie	72
4.1. Wetgeving	72
4.2. Commentaar	73
Cijfers die het gehele parcours omvatten	73
Bijlage 1: Motieven tot zonder gevolgstelling	83
Bijlage 2: Bemerkingen bij de Jaarstatistieken van het Openbaar Ministerie	85
Bijlage 3: bemerkingen bij het onderzoek P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE <i>Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag</i>, Gent, Academia Press, 2003, 271 p.	86

Etappe 1. Het binnenkomen van een proces-verbaal op de rechtbank

1. Ambtelijke aangifte

1.1. Wetgeving

Artikel 29 Sv.: *“Iedere gestelde overheid, ieder openbaar officier of ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of van een wanbedrijf is verplicht daarvan dadelijk bericht te geven aan de Procureur des Konings bij de rechtbank binnen wier rechtsgebied die misdaad of dat wanbedrijf is gepleegd of de verdachte zou kunnen worden gevonden, en aan die magistraat alle desbetreffende inlichtingen, processen-verbaal en akten te doen toekomen.*

De ambtenaren van de Administratie der directe belastingen, de ambtenaren van de Administratie van de belasting over de toegevoegde waarde, registratie en domeinen, de ambtenaren van de Administratie van de bijzondere belastinginspectie en de ambtenaren van de Administratie van de ondernemings- en inkomensfiscaliteit, kunnen echter de feiten die, naar luid van de belastingwetten en van de ter uitvoering ervan genomen besluiten, strafrechtelijk strafbaar zijn, niet zonder de machtiging van de gewestelijke directeur onder wie zij ressorteren, ter kennis brengen van de Procureur des Konings”.

Artikel 28ter §1: *“De Procureur des Konings heeft een algemene opsporingsplicht en een algemeen opsporingsrecht.*

In het kader van het overeenkomstig de artikelen 143bis en 143ter van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde opsporingsbeleid, bepaalt de Procureur des Konings de materies waarin in zijn arrondissement de misdrijven prioritair worden opgespoord.”

§2. *De officieren en agenten van gerechtelijke politie die op eigen initiatief handelen, lichten de Procureur des Konings in over de gevoerde opsporingen binnen de termijn en op de wijze die deze bij richtlijn vastlegt. Als deze opsporingen belang hebben voor een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek dat loopt in een ander arrondissement, wordt de betrokken gerechtelijke overheid hierover onmiddellijk ingelicht door de officieren en agenten van gerechtelijke politie en door de Procureur des Konings.*

1.2. Commentaar

De algemene verplichting tot ambtelijke aangifte sluit uit dat ambtenaren misdrijven zouden negeren. Zij zijn immers steeds verplicht de misdrijven (althans wanbedrijven en misdaden) die zij vaststellen of die hen ter kennis worden gebracht, mee te delen aan het parket. De beslissing over het gevolg dat dient te worden verbonden aan hun vaststellingen is immers het monopolie van de procureur des Konings. Indien de politie bij de vaststelling van de misdrijven reeds een selectie zou doorvoeren, en niet alle misdrijven aan het parket zou meedelen, zou het monopolie van het Openbaar Ministerie worden doorkruist. Het is wel zo dat op grond van artikel 28ter § 1 al. 2 Sv. de politie haar verbaliseringsbeleid kan afstemmen op het beleid uitgestippeld door de procureur des Konings, in overeenstemming met de federale richtlijnen.² Zij krijgt hiertoe geen eigen seponeringsbevoegdheid, maar zij is niet langer verplicht elk misdrijf te verbaliseren. Politiediensten die op eigen initiatief handelen, lichten de procureur des Konings hierover in op de wijze en binnen de termijnen die deze bij richtlijn vastlegt (artikel 28ter § 2 Sv.).³

² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 810.

³ P. PONSAERS, Y. CARTUYVELS, V. FRACIS, C. GUILLAIN, J. VAN EX, W. VANHAVERBEKE, A. VERHAGE en M. VOGLIOTTI, *Politionele behandeling: relatieve autonomie. Een empirisch onderzoek naar de Autonome Politionele Afhandeling*, Gent, Academia Press, 2003, 11-45.

2. Andere

Een misdrijf kan ook worden ter kennis gebracht aan de vervolgende instanties door middel van een aangifte van het misdrijf door de benadeelde zelf of door een aangifte door particulieren.

2.1. Wetgeving

Artikel 63 Sv.: *“Hij die beweert door een misdaad of een wanbedrijf te zijn benadeeld, kan daarover bij de bevoegde onderzoeksrechter klacht doen en zich burgerlijke partij stellen”.*

Artikel 5bis V.T. Sv.: *“De hoedanigheid van benadeelde persoon verkrijgt degene die verklaart schade te hebben geleden veroorzaakt door een misdrijf.*

§2. De verklaring wordt gedaan in persoon of door een advocaat.

De verklaring bevat:

a) naam, voornaam, plaats en datum van geboorte, beroep en woonplaats van de betrokkene;

b) het feit dat de oorzaak is van de schade geleden door de betrokkene;

c) de aard van deze schade;

d) het persoonlijk belang dat de betrokkene doet gelden.

De verklaring, waarvan akte wordt opgesteld die bij het dossier wordt gevoegd, wordt afgelegd op het secretariaat van het Openbaar Ministerie.

§3. De benadeelde persoon heeft het recht bijgestaan of vertegenwoordigd te worden door een advocaat.

Hij mag ieder document dat hij nuttig acht doen toevoegen aan het dossier.

Hij wordt op de hoogte gebracht van de seponering en de reden daarvan, het instellen van een gerechtelijk onderzoek en de bepaling van een rechtsdag voor het onderzoek- en vonnisgerecht”.

Artikel 30 Sv.: *“Ieder die getuige is geweest van een aanslag, hetzij tegen de openbare veiligheid, hetzij op iemands leven of eigendom, is eveneens verplicht daarvan bericht te geven aan de Procureur des Konings, hetzij van de plaats van de misdaad of van het wanbedrijf, hetzij van de plaats waar de verdachte kan worden gevonden”.*

2.2. Commentaar

Op zichzelf brengt de klacht door de benadeelde zelf de strafvordering niet op gang, tenzij het gaat om een klacht met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter (artikel 63 Sv.).

Door het indienen van een klacht krijgt een persoon het statuut van benadeelde met een aantal rechten als gevolg (recht om ingelicht te worden over verder gevolg van de klacht). Dit recht zit vervat in artikel 5bis V.T. Sv.

De aangifte is de kennisgeving van een strafbaar feit door een persoon die kennis heeft van het misdrijf.

Voor een aangifte is geen bijzondere rechtsbekwaamheid noodzakelijk. Iedereen kan een aangifte doen, ongeacht zijn leeftijd of nationaliteit, ongeacht de omstandigheid dat hij bij de aangifte een persoonlijk belang heeft of niet.⁴

3. Praktijkgegevens

Als men kijkt naar de cijfers over de instroom van zaken op de parketten rond milieu in de loop van het jaar 2001, dan zijn er onder de verschillende types tenlasteleggingen 3.466

⁴ M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2004, p 57.

milieuzaken binnengestroomd in het rechtsgebied Gent. Het totaal aantal zaken die ingestroomd zijn in het jaar 2001 in het rechtsgebied Gent is 151.750.⁵

Tabel 1: Milieuhygiënezaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in 14 parketten

Milieuhygiënerecht		
64 ⁶	Milieu niet nader gespecificeerd	2.749
64A	Lucht- en waterverontreiniging	10.809
64C	Geluidshinder, decibels in stedelijke omgeving	11.799
64E	Sluikstorten	26.425
64F	Beheer van afvalstoffen	9.713
64H	Exploitatie van een inrichting zonder vergunning	1.973
64K	Mestdecreet	2.039
64L	Invoer en doorvoer van afvalstoffen	200
64M	Oppervlaktewaterverontreiniging	2.215
TOTAAL		67.922

Bron: jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Deze tabel geeft een overzicht van het totaal aantal zaken dat vanaf 1993 tot en met 2002 geregistreerd werd in het informaticasysteem van 14 parketten⁷ in België in verband met het milieuhygiënerecht. Op het totaal van de milieurechtelijke zaken die werden geregistreerd in de 14 parketten tussen voormelde periode (77.024), zijn er 67.922 zaken over milieuhygiënerecht.

Tabel 2: Aantal landbouw- en milieuzaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent per jaar van registratie

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Totaal
Gent	96	1.820	2.018	2.262	2.102	2.517	1.667	2.210	1.424	1.271	17.387
Dendermonde	.	3	7	2.431	2.147	1.772	1.410	1.822	1.225	1.191	12.008
Oudenaarde	.	3	3	4	8	130	552	785	566	495	2.546
Brugge	2	5	28	1.239	1.259	1.184	981	1.008	876	1.122	7.704
Kortrijk	1	8	2	5	14	42	647	796	650	659	2.824
Ieper	22	273	297	286	256	251	1.385
Veurne	.	1	2	3	7	16	57	382	288	253	1.009
Totaal rechtsgebied Gent:	99	1.840	2.060	5.944	5.559	5.934	5.611	7.289	5.285	5.242	44.863

Bron: jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Deze tabel geeft weer hoeveel landbouw- en milieuzaken er per jaar werden geregistreerd in het rechtsgebied Gent tussen 1/1/1993 en 31/12/2002. Bij het interpreteren van deze tabel

⁵ College van procureurs-generaal, de statistische analisten, Jaarstatistiek van het openbaar ministerie, Opsporing en vervolging van strafzaken door de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg, 2006, URL: http://www.just.fgov.be/statistique_parquets/jstat2006/n/home.html.

⁶ De tenlasteleggingscode komt overeen met de code die het parket op het moment van ontvangst van de zaak toekende.

⁷ Antwerpen, Hasselt, Mechelen, Tongeren, Turnhout, Brussel, Leuven, Gent, Dendermonde, Oudenaarde, Brugge, Kortrijk, Ieper, Veurne.

moet er rekening gehouden worden met het feit dat in 1993 geen van deze parketten geïnformatiseerd was. Vanaf de dag dat dit wel zo was, heeft men wel oudere dossier geregistreerd, maar de registratie is vanzelfsprekend niet volledig.

Tabel 3: Ter info: ingebruikneming geïnformatiseerd systeem

Parket	Startdatum
Gent	April 1994
Dendermonde	1 januari 1996
Oudenaarde	December 1998
Brugge	1 januari 1996
Kortrijk	Maart 1999
Ieper	1 januari 1998
Veurne	1 november 1999

Bron: jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Tabel 4: Aantal milieuzaken in het rechtsgebied Gent per jaar van registratie

	1998	1999	2000	2001
Gent	1.941	1.156	1.714	999
Dendermonde	1.115	955	1.356	819
Oudenaarde	-	408	548	375
Brugge	812	593	686	477
Kortrijk	-	-	527	478
Ieper	-	190	166	127
Veurne	-	-	307	191
Totaal	3.868	3.302	5.304	3.466

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel geeft een overzicht van het aantal milieuzaken dat tussen 1998 en 2001 is ingestroomd in het rechtsgebied Gent.

Vermits niet alle parketten op dezelfde moment zijn geautomatiseerd, zijn er jaartallen die niet voor ieder parket zijn ingevuld omdat de informatie ontbreekt.

Tabel 5: Milieuhygiënezaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent

	64	64A	64C	64E	64F	64H	64K	64L	64M	Totaal
Gent	1	1.586	2.750	1.548	2.493	82	488	179	1.086	10.213
Dendermonde	.	1.044	1.190	1.710	1.101	359	203	7	481	6.095
Oudenaarde	1	244	410	435	139	47	78	3	82	1.439
Brugge	12	324	574	954	834	44	648	7	457	3.854
Kortrijk	37	593	274	413	262	115	.	.	.	1.694
Ieper	16	107	123	127	88	68	140	2	62	733
Veurne	.	183	135	84	83	25	60	2	47	619
Totaal rechtsgebied totaal: 24.647	67	4.081	5.456	5.271	5.000	740	1.617	200	2.215	24.647

Bron: jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Bovenstaande tabel geeft het aantal geregistreerde milieuhygiënezaken in het rechtsgebied Gent weer tussen 1/1/1993 en 31/12/2002.

Het totaal aantal geregistreerde milieuhygiënezaken in het rechtsgebied Gent is 24.647. Dit is 36,28% van het totaal aantal geregistreerde milieuhygiënezaken (67.922) in de 14 parketten die deel uitmaken van de jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie.

Tabel 6: Aantal milieuzaken ten opzichte van het totaal aantal zaken in het rechtsgebied Gent per jaar van registratie

	Aantal Milieuzaken	Totaal aantal zaken	Percentage milieuzaken t.o.v. totaal
1998	3.868	130.224	2,97
1999	3.302	129.709	2,54
2000	5.304	158.327	3,35
2001	3.466	151.750	2,28

Bron: Jaarstatistiek van het openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

De Afdeling Milieu-Inspectie van de Vlaamse milieuadministratie heeft jaarlijks cijfers bijgehouden over het aantal aanvankelijke processen-verbaal die zij hebben opgesteld en dit voor de periode 1999-2005.

Tabel 7: Evolutie van de opgestelde processen-verbaal door de Afdeling Milieu-inspectie⁸

Aanvankelijke processen-verbaal	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Totaal aantal	785	794	805	741	751	608	497
- Aantal prioritair processen-verbaal	/	/	228(28%)	315(43%)	388(52%)	258(42%)	190(38%)
- Aantal niet-prioritair processen-verbaal	/	/	577(72%)	426(57%)	363(48%)	350(58%)	307(62%)
- Wegens geen of gedeeltelijke vergunning	436	332	331	288	270	209	146
- Wegens niet naleven van de voorwaarden	502	584	629	581	596	488	385
- Andere wetgeving (afvalstoffendecreet, Bodemsaneringsdecreet, Meststoffendecreet,...)	147	170	144	105	81	91	71

Bron: Milieuhandhavingsrapporten van de Afdeling Milieu-Inspectie 1999-2005

Uit dit overzicht blijkt dat het aantal aanvankelijke processen-verbaal opgesteld door de administratie is gedaald in de periode 1999-2005. Sommige auteurs beweren dat de motivatie tot het opstellen van een proces-verbaal daalt omdat het Openbaar Ministerie volgens hen vrij veel van de processen-verbaal zonder gevolg klasseert.⁹

⁸ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Milieuhandhavingsrapporten 1999-2005 van de Afdeling Milieu-inspectie, URL: www.mina.be.

⁹ B. MARTENS, "Milieumisdrijven: de pakkans en de vervolgingsgraad moeten veel hoger", in P. PONSAERS, E. ENHUS, F. HUTSEBAUT (ed.), *Het kerntakendebat continued*, Cahiers Politiestudies 2006, n° 1, 125.

In leefmilieuzaken worden de meeste aanvankelijke processen-verbaal opgesteld door de politiediensten, die meestal tussenkomen na een klacht en vaak voor minder ernstige inbreuken.¹⁰

Deze vaststelling is tevens conform de wijze van instroom van alle zaken. Cijfers van de statistische analisten bij het College van procureurs-generaal tonen aan dat 84,9% van de zaken worden aangebracht op het parket door de algemene politie. 3,81% van de zaken wordt aangebracht door inspectiediensten.¹¹

Tabel 8: Wijze van instroom van het totaal aantal zaken in het rechtsgebied Gent

	1998	1999	2000	2001
Algemene politie	100.365	109.360	131.881	126.218
Inspectiediensten	6.597	5.756	5.681	4.632
Klachten en BP-stellingen	2.927	3.829	4.461	4.080
Andere zendingen	20.335	10.764	16.304	16.820
Totaal	130.224	129.709	158.327	151.750

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel toont de wijze van instroom van zaken in het rechtsgebied Gent. De meeste zaken worden in het rechtsgebied Gent ter kennis gebracht door de algemene politie. De inspectiediensten staan in voor de aanvoer van 5,06% van de zaken in 1998, 4,43% van de zaken in 1999, 3,58% in 2000 en tenslotte 3,05% in 2001.

Tabel 9: Aantal landbouw- en milieuzaken geregistreerd in het rechtsgebied Gent tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 per verbaliserende autoriteit

	Milieudiensten Vlaams Gewest	Overheidsdienst	Andere (o.m. politie) ¹²	Totaal
Gent	65	3.196	14.126	17.387
Dendermonde	40	2.698	9.270	12.008
Oudenaarde	21	495	2.030	2.546
Brugge	12	2.218	5.474	7.704
Kortrijk	37	765	2.022	2.824
Ieper	6	438	941	1.385
Veurne	8	164	837	1.009
TOTAAL	189	9.974	34.700	44.863

Bron: jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Het valt onmiddellijk op dat het aantal zaken dat werd aangegeven aan het parket door de milieudiensten heel laag is in vergelijking met het aantal zaken dat werd aangegeven door de

¹⁰ R. MORTIER, 'De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België', in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van het milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 27.

¹¹ Jaarstatistiek van het openbaar ministerie. Opsporing en vervolging van strafzaken door de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg, 2006, URL: http://www.just.fgov.be/statistique_parquets/jstat2006/n/t08.html.

¹² "Andere" zijn voornamelijk zaken die overgemaakt zijn door de politiediensten. Evenzeer vindt men binnen deze categorie de particuliere klachten en burgerlijke partijstellingen terug.

overheidsdiensten en de andere. De andere betreft voornamelijk politiediensten, al vallen ook de particuliere klachten en de burgerlijke partijstellingen onder deze categorie.

Om aan te duiden wie de verbaliserende autoriteit is, gebruikt men een code. Echter, deze code staat niet steeds op het proces-verbaal vermeld, waardoor de administratieve medewerkers op het parket de zaak zullen toewijzen als afkomstig van de overheidsdiensten. Vermoedelijk zullen er bij de 9.974 zaken die afkomstig zijn van de overheidsdiensten ook heel wat zaken die afkomstig zijn van de milieudiensten.

Etappe 2. Vooronderzoek

Het vooronderzoek is de onderzoeksfase waarin wordt onderzocht of er voldoende bezwaren zijn om de verdachte voor het vonnisgerecht te brengen, om te komen tot een beslissing over de grond van de zaak.

Het vooronderzoek kan twee vormen aannemen: opsporingsonderzoek en gerechtelijk onderzoek.

1. Meest voorkomende traject: dossierbeheer door de Procureur des Konings (PDK): opsporingsonderzoek

Artikel 28ter §1 Sv.: *“De Procureur des Konings heeft een algemene opsporingsplicht en een algemeen opsporingsrecht.*

In het kader van het overeenkomstig de artikelen 143bis en 143ter van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde opsporingsbeleid, bepaalt de Procureur des Konings de materies waarin in zijn arrondissement de misdrijven prioritair worden opgespoord”.

Artikel 28ter §3 Sv.: *“De Procureur des Konings heeft het recht de politiediensten bedoeld in artikel 2 van de wet op het politieambt, en alle andere officieren van gerechtelijke politie te vorderen om, met uitzondering van de door de wet ingestelde beperkingen, alle voor het opsporingsonderzoek noodzakelijke handelingen van gerechtelijke politie te doen volbrengen.*

Deze vorderingen worden gedaan en uitgevoerd overeenkomstig de artikelen 8 tot 8/3 en 8/6 tot 8/8 van de wet op het politieambt en, wat de federale politie betreft, overeenkomstig artikel 110 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus. De gevorderde politiediensten zijn gehouden gevolg te geven aan de vorderingen en de voor de uitvoering noodzakelijke medewerking van de officieren en agenten van gerechtelijke politie te verlenen”.

Artikel 28septies Sv.: *“§1. De Procureur des Konings heeft een algemene opsporingsplicht en een algemeen opsporingsrecht.*

In het kader van het overeenkomstig de artikelen 143bis en 143ter van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde opsporingsbeleid, bepaalt de Procureur des Konings de materies waarin in zijn arrondissement de misdrijven prioritair worden opgespoord.

§2. De officieren en agenten van gerechtelijke politie die op eigen initiatief handelen, lichten de Procureur des Konings in over de gevoerde opsporingen binnen de termijn en op de wijze die deze bij richtlijn vastlegt. Als deze opsporingen belang hebben voor een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek dat loopt in een ander arrondissement, wordt de betrokken gerechtelijke overheid hierover onmiddellijk ingelicht door de officieren en agenten van gerechtelijke politie en door de Procureur des Konings.

§3. De Procureur des Konings heeft het recht de politiediensten bedoeld in artikel 2 van de wet op het politieambt, en alle andere officieren van gerechtelijke politie te vorderen om, met uitzondering van de door de wet ingestelde beperkingen, alle voor het opsporingsonderzoek noodzakelijke handelingen van gerechtelijke politie te doen volbrengen.

Deze vorderingen worden gedaan en uitgevoerd overeenkomstig de artikelen 8 tot 8/3 en 8/6 tot 8/8 van de wet op het politieambt en, wat de federale politie betreft, overeenkomstig artikel 110 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus. De gevorderde politiediensten zijn gehouden gevolg te geven aan de vorderingen en de voor de uitvoering noodzakelijke medewerking van de officieren en agenten van gerechtelijke politie te verlenen.

Wanneer een politiedienst aan de Procureur des Konings niet het vereiste personeel en de nodige middelen kan geven, kan deze laatste het dossier meedelen aan de procureur-generaal, waarbij hij hem inlicht over de

toestand. De procureur-generaal kan het dossier voorleggen aan het college van procureurs-generaal dat de nodige initiatieven neemt.

§4. De Procureur des Konings kan de politiedienst of -diensten aanwijzen die in een bepaald onderzoek met de opdrachten van gerechtelijke politie worden belast en waaraan, behoudens uitzondering, de vorderingen zullen worden gericht. Indien meerdere diensten worden aangewezen, ziet de Procureur des Konings toe op de coördinatie van hun optreden.

De politieambtenaren van de overeenkomstig het vorig lid aangewezen politiedienst lichten dadelijk de bevoegde gerechtelijke overheid in over de informatie en inlichtingen in hun bezit en over elke ondernomen opsporing op de door de Procureur des Konings vastgestelde wijze. Voor al de opdrachten van gerechtelijke politie betreffende deze aanwijzing hebben deze politieambtenaren voorrang op de andere politieambtenaren, welke dadelijk de bevoegde gerechtelijke overheid en de aangewezen politiedienst inlichten over de informatie en inlichtingen in hun bezit en over elke ondernomen opsporing, op de wijze die de Procureur des Konings bij richtlijn bepaalt”.

Het opsporingsonderzoek wordt geleid door PDK; hij heeft een algemene opsporingsplicht en een algemeen opsporingsrecht (artikel 28ter §1 Sv.). In principe mogen de opsporingshandelingen geen enkele dwangmaatregel inhouden noch schending van individuele rechten en vrijheden (artikel 28ter §3 Sv.). Anders moet er een gerechtelijk onderzoek plaatsvinden.

Uitzondering: mini-instructie: PDK beveelt dwangmaatregelen zonder dat er een gerechtelijk onderzoek zal plaatsvinden (artikel 28^{septies} Sv.).

1.1. Werkingsmiddelen

- a) Kantschriften
- b) Deskundigenonderzoek in strafzaken
- c) Beslag
- d) Huiszoeking
- e) Plaatsbezoek

a) Kantschriften

Een kantschrift is een instrument waarbij door de PDK het uitvoeren van bepaalde opdrachten wordt gevorderd. Deze kantschriften kunnen gericht worden aan de politiediensten of de inspectiediensten.

Het opzet van een kantschrift gericht aan de inspectiediensten varieert. De meest voorkomende vraag is of de inspectiedienst een bijkomend onderzoek kan verrichten teneinde te achterhalen of de toestand reeds is geregulariseerd of reeds wijzigingen in de situatie zijn opgetreden. Dergelijke kantschriften worden regelmatig gestuurd naar de MI.

Door middel van een kantschrift kan het parket eveneens vragen in beslag genomen goederen te vernietigen.

De vraag bijkomende onderzoeksdaden te stellen of een verhoor af te nemen kan eveneens het voorwerp uitmaken van een kantschrift.

Het gebeurt ook dikwijls dat het parket zijn kantschriften richt aan de politie, die vervolgens contact opneemt met de bijzondere inspectiediensten om samen het kantschrift uit te voeren.¹³

Praktijkgegevens

¹³ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER W. en VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 85 e.v.

De meeste parketten vertrouwen vrij regelmatig opsporingsopdrachten toe aan bepaalde administraties. Dit zal vooral gebeuren in technisch moeilijke zaken zoals met betrekking tot klasse I hinderlijke inrichtingen, waarin de administratie zelf veelal het aanvankelijk proces-verbaal opstelde.

Een aantal parketten kent geen specifieke opsporingsopdrachten toe, maar vraagt wel advies in technische kwesties of pleegt overleg over de door de administratie genomen dwangmaatregelen ten opzichte van een bedrijf.¹⁴

b) Deskundigenonderzoek in strafzaken

b.1.) Wetgeving

Artikel 43 Sv.: *“De Procureur des Konings doet zich zo nodig vergezellen van een of twee personen die wegens hun kunde of beroep bekwaam geacht worden om de aard en de omstandigheden van de misdaad of het wanbedrijf te beoordelen.”*

Artikel 41 Sv.: *“Het misdrijf ontdekt terwijl het gepleegd wordt of terstond nadat het gepleegd is, is een op heterdaad ontdekt misdrijf.*

Als ontdekking op heterdaad wordt ook beschouwd het geval dat de verdachte door het openbaar geroep wordt vervolgd en het geval dat de verdachte in het bezit wordt gevonden van zaken, wapens, werktuigen of papieren, die doen vermoeden dat hij dader of medeplachtige is, mits dit kort na het misdrijf geschiedt.”

Artikel 44 lid 2 Sv.: *“De personen, in de gevallen van dit artikel en van het vorige artikel opgeroepen, leggen de eed af in de volgende bewoordingen”*

b.2.) Commentaar

Wat? Het kan gebeuren dat er in het kader van een onderzoek bepaalde analyses moeten gebeuren waarvoor de politie niet de nodige expertise heeft. In dat geval zal er een deskundige worden aangesteld.

Het deskundigenonderzoek is in het wetboek van strafvordering enkel geregeld in het kader van de procedure die bij heterdaad moet worden gevolgd (artikel 43 Sv.).

Het is echter ook mogelijk dat er een deskundige wordt aangesteld buiten het geval van ontdekking van heterdaad. Het enige verschil is dan dat de deskundige in dat geval geen eed moet afleggen.

Wie stelt een deskundige aan? Tijdens het opsporingsonderzoek kunnen de procureur des Konings en de officieren van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings, bij heterdaad een deskundige aanstellen die de deskundigeneed aflegt (artikel 41, 43, 44 lid 2 en 46 Sv.). Deze personen kunnen ook een deskundige aanstellen buiten de procedure op heterdaad.

Daarnaast kunnen de zogenaamde oneigenlijke deskundigen buiten het geval van ontdekking bij heterdaad vormvrij worden aangesteld door de politiediensten, het OM en zelfs door de partijen.¹⁵

Basisbeginselen

¹⁴ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 29.

¹⁵ Cass. 9 oktober 1967, *Arr. Cass.* 1968, 198.

1) De PDK en de hulpofficieren kiezen vrij de persoon die als deskundige of technisch raadgever zal worden aangesteld.

2) Het deskundigenonderzoek tijdens het vooronderzoek is geheim en niet-tegensprekelijk. Zowel het Grondwettelijk Hof als het Hof van Cassatie zijn de mening toegedaan dat er geen schending is van artikel 6 EVRM, noch een miskennis van het recht op verdediging omdat de deskundige niet dient samen te werken met de partijen tijdens het vooronderzoek. Immers, de partijen krijgen de mogelijkheid om de expertise aan te vechten tijdens het onderzoek ter terechtzitting.¹⁶

VAN DEN WYNGAERT en DE WOLF vinden dit argument echter niet overtuigend. De nadelen van de niet-tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek tijdens het vooronderzoek kunnen niet steeds worden rechtgezet in de fase van het onderzoek ter terechtzitting. Zo beschikken de partijen niet steeds over alle gegevens waar de deskundige zijn bevindingen uit afleidde en is men dikwijls niet in staat om de technische redenering van de deskundige aan te vechten. Verder zijn sommige expertises zeer duur zijn waardoor de verdachte praktisch in de onmogelijkheid verkeert om een tegenexpertise te laten verrichten. Het is niet duidelijk of uit de arresten van het EHRM kan worden afgeleid dat reeds een zekere tegenspraak van de expertise tijdens het vooronderzoek moet worden ingebouwd.¹⁷

3) De opdracht van de deskundige mag niet onverenigbaar zijn met de wet of met de algemene rechtsbeginselen. De rechter mag aan de deskundige niet zijn eigen taken delegeren of belasten met politietaken of opsporingshandelingen. In de praktijk is dit vaak een probleem. De deskundige mag zich niet inlaten met de schuld van de verdachte of beklagde. Hij mag enkel belast worden met technische vraagstukken. De omschrijving van de opdracht van de deskundige zal voor de rechter niet steeds gemakkelijk zijn aangezien een zekere technische kennis zal vereist zijn om de technische vragen te kunnen formuleren.

4) De deskundige mag niet buiten zijn opdracht handelen. Dit is een veruiterlijking van het specialiteitsbeginsel.

5) De deskundige moet onafhankelijk en onpartijdig zijn en blijven.

6) De deskundige moet de opdracht stipt uitvoeren. In praktijk blijkt dit ook een veel voorkomend probleem te zijn en dit ondanks de mogelijke financiële sanctie.

b.3.) Praktijkgegevens

Het gebruik van deskundigen die de eed afleggen is in milieustrafzaken hoogst zeldzaam. Daarentegen, het gebruik van oneigenlijke deskundigen in milieustrafzaken is veel voorkomend.

¹⁶ Arbitragehof 74/98, 24 juni 1998, *B.S.* 25 september 1998, *R.W.* 1998-1999, 1139, noot B. DE SMET; Arbitragehof nr. 1-99, 13 januari 1999, *B.S.* 2 april 1999; Cass. 10 februari 1999, *Rec. Cass.* 1999, 342; Cass. 19 februari 2003, *Rev. Dr. Pén.* 2004, 126, noot A. FETTWEIS, "Le Point sur le caractère contradictoire de l'expertise pénale"; B. DE SMET, "Het geheim karakter van het deskundigenonderzoek tijdens de voorbereidende fase van het strafproces, *A.J.T.* 1998-1999, 413-417.

¹⁷ Zie EHRM 6 mei 1985, Bönisch t. Oostenrijk, *NJ* 1989, 385; EHRM 18 maart 1997, Mantovanelli t. Frankrijk, *Reports of judgements and decisions* 1997-II, 424.

c) Beslag

c.1.) Wetgeving

Artikel 28bis § 3 eerste lid Sv.: “§3. Behoudens de wettelijke uitzonderingen mogen de opsporingshandelingen geen enkele dwangmaatregel inhouden noch schending inhouden van individuele rechten en vrijheden. Deze handelingen kunnen evenwel de inbeslagneming van de zaken vermeld in de artikelen 35 en 35ter inhouden.”

Artikel 35 Sv.: “§1 De Procureur des Konings neemt alles in beslag wat een van de in artikel 42 van het Strafwetboek bedoelde zaken schijnt uit te maken en alles wat dienen kan om de waarheid aan de dag te brengen; hij vraagt de verdachte zich te verklaren omtrent de in beslag genomen voorwerpen, die hem vertoond zullen worden; van een en ander maakt hij een proces-verbaal op, dat ondertekend wordt door de verdachte, of ingeval deze weigert, wordt daarvan melding gemaakt.

§2. Indien de in de vorige paragraaf bedoelde zaken bestaan uit voertuigen kunnen deze, voor zover zij eigendom zijn van de verdachte of in verdenking gestelde, ter beschikking gesteld worden van de federale politie. De beslissing tot terbeschikkingstelling wordt genomen, naargelang het geval, door de Procureur des Konings of de federale procureur, conform de richtlijnen van de minister van Justitie genomen in uitvoering van de artikelen 143bis en 143ter van het Gerechtelijk Wetboek. Tegen deze beslissing staat geen rechtsmiddel open. De terbeschikkingstelling houdt in dat de federale politie, die het voertuig als een goed huisvader dient te gebruiken, het kan gebruiken voor haar normale werking. In geval van teruggave, geeft elke minwaarde ingevolge gebruik van het voertuig, na compensatie met de eventuele meerwaarde, aanleiding tot vergoeding.

Het rechtsmiddel als bedoeld in artikel 28sexies kan slechts worden ingesteld binnen een maand vanaf de inbeslagneming als bedoeld in §1. De verzoeker mag geen verzoekschrift met hetzelfde voorwerp toezenden of neerleggen vooraleer een termijn van een jaar is verstreken te rekenen vanaf, hetzij de dag van de laatste beslissing die betrekking heeft op hetzelfde voorwerp, hetzij de dag van het verstrijken van de hoger bedoelde termijn van een maand.”

Artikel 35bis Sv.: “Indien de zaken die het uit het misdrijf verkregen vermogensvoordeel schijnen te vormen, onroerende goederen zijn, wordt bewarend beslag op onroerend goed gedaan, zulks bij deurwaardersexploot dat aan de eigenaar wordt betekend en op straffe van nietigheid een afschrift van de vordering van de Procureur des Konings moet bevatten, alsmede de verschillende vermeldingen bedoeld in de artikelen 1432 en 1568 van het Gerechtelijk Wetboek, evenals de tekst van het derde lid van dit artikel.

Het beslagexploot moet op de dag zelf van de betekening ter overschrijving worden aangeboden op het kantoor der hypotheek van de plaats waar de goederen gelegen zijn. Als dagtekening van de overschrijving geldt de dag van afgifte van het exploot.

Het bewarend beslag op onroerend goed geldt gedurende vijf jaren met ingang van de dagtekening der overschrijving, behoudens vernieuwing voor dezelfde termijn op vertoon aan de bewaarder, vóór het verstrijken van de geldigheidsduur van de overschrijving, van een door de bevoegde procureur of onderzoeksrechter in dubbel opgemaakte vordering.

Het beslag wordt blijvend voor het verleden in stand gehouden door de beknopte melding op de kant van de overschrijving van het beslag, binnen haar geldigheidsduur, van de definitieve rechterlijke beslissing waarbij de verbeurdverklaring van het onroerend goed werd bevolen.

Doorhaling van het bewarend onroerend beslag kan verleend worden door de voormelde procureur of onderzoeksrechter, of desgevallend door de beneficiant van de verbeurdverklaring, of kan ook bij rechterlijke beslissing bevolen worden.”

Artikel 35ter Sv.: “§1. Ingeval er ernstige en concrete aanwijzingen bestaan dat de verdachte een vermogensvoordeel in de zin van de artikelen 42, 3°, 43bis of artikel 43quater, van het Strafwetboek heeft verkregen en de zaken die dit vermogensvoordeel vertegenwoordigen als zodanig niet of niet meer in het vermogen van de verdachte kunnen aangetroffen worden, kan de Procureur des Konings beslag leggen op andere zaken die zich in het vermogen van de verdachte bevinden ten belope van het bedrag van de vermoedelijke opbrengst van het misdrijf. In zijn kantschrift motiveert de Procureur des Konings de raming van dit bedrag en geeft hij aan welke de ernstige en concrete aanwijzingen zijn die de inbeslagneming rechtvaardigen. Deze gegevens worden hernomen in het proces-verbaal dat wordt opgemaakt naar aanleiding van de inbeslagneming.

§2. Zaken die ingevolge de artikelen 1408 tot 1412bis van het Gerechtelijk Wetboek of ingevolge bijzondere wetten niet vatbaar zijn voor beslag, kunnen in geen geval in beslag worden genomen.

§3. In geval van beslag op een onroerend goed, wordt gehandeld overeenkomstig de vormvoorschriften van artikel 35bis.”

Artikel 28sexies Sv.: “§1. Onverminderd de bepalingen in de bijzondere wetten kan eenieder die geschaad wordt door een opsporingshandeling met betrekking tot zijn goederen, aan de Procureur des Konings de opheffing ervan vragen.

§2. Het verzoekschrift wordt met redenen omkleed en houdt keuze van woonplaats in België in, indien de verzoeker er zijn woonplaats niet heeft. Het wordt toegezonden aan of neergelegd op het secretariaat van het parket en wordt ingeschreven in een daartoe bestemd register.

De Procureur des Konings doet uitspraak uiterlijk vijftien dagen na de inschrijving van het verzoekschrift in het register.

De met redenen omklede beslissing wordt per faxpost of bij een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de verzoeker en, in voorkomend geval, van zijn advocaat binnen acht dagen na de beslissing.

§3. De Procureur des Konings kan het verzoek afwijzen indien hij van oordeel is dat de noodwendigheden van het onderzoek het vereisen, indien door de opheffing van de handeling de rechten van partijen of derden in het gedrang komen, indien de opheffing van de handeling een gevaar zou opleveren voor personen of goederen, of wanneer de wet in de teruggave of de verbeurdverklaring van de betrokken goederen voorziet.

Hij kan een gehele, gedeeltelijke of voorwaardelijke opheffing toestaan. Eenieder die de vastgestelde voorwaarden niet naleeft, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 507bis van het Strafwetboek.

§4. De zaak kan bij de kamer van inbeschuldigingstelling worden aangebracht binnen vijftien dagen na de kennisgeving van de beslissing aan de verzoeker.

De zaak wordt aangebracht bij de kamer van inbeschuldigingstelling door een verklaring gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg en ingeschreven in een daartoe bestemd register.

Indien het opsporingsonderzoek wordt gevoerd door de federale procureur, wordt de zaak aangebracht bij de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Brussel.

De Procureur des Konings zendt de stukken over aan de procureur-generaal, die ze ter griffie neerlegt.

De kamer van inbeschuldigingstelling doet uitspraak binnen vijftien dagen na de neerlegging van de verklaring. Deze termijn is geschorst tijdens de duur van het uitstel verleend op vraag van de verzoeker of van zijn advocaat.

De griffier stelt de verzoeker en zijn advocaat per faxpost of bij een ter post aangetekende brief, uiterlijk achteneveertig uur vooraf, in kennis van plaats, dag en uur van de zitting.

De procureur-generaal, de verzoeker en zijn advocaat worden gehoord.

De verzoeker die in het ongelijk wordt gesteld, kan veroordeeld worden in de kosten.

§5. Indien de Procureur des Konings geen beslissing heeft genomen binnen de bij §2, tweede lid, bepaalde termijn, vermeerderd met vijftien dagen, kan de verzoeker zich wenden tot de kamer van inbeschuldigingstelling. Dit recht vervalt indien het met redenen omklede verzoekschrift niet binnen acht dagen is neergelegd op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Het verzoekschrift wordt ingeschreven in een daartoe bestemd register. Indien het opsporingsonderzoek wordt gevoerd door de federale procureur, wordt de zaak aangebracht bij de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Brussel. De procedure verloopt overeenkomstig §4, vierde tot zevende lid.

§6. Vanaf de aanhangigmaking bij een rechtbank of een hof, kan een verzoekschrift in de zin van §2 worden ingediend op de griffie van deze rechtbank of dit hof. Over het verzoekschrift wordt beslist in raadkamer binnen vijftien dagen. De rechtbank of het hof kan het verzoek afwijzen om één van de redenen vermeld in §3. Wanneer een hoger beroep bestaat of in geval de rechtbank geen uitspraak doet binnen vijftien dagen na de indiening van het verzoekschrift, kan de verzoeker een hoger beroep instellen bij de kamer van inbeschuldigingstelling overeenkomstig §4. Ingeval de rechtbank het verzoek toestaat, kan de Procureur des Konings op dezelfde wijze en binnen dezelfde termijn hoger beroep instellen.

§7. De verzoeker mag geen verzoekschrift met hetzelfde voorwerp indienen vooraleer een termijn van drie maanden is verstreken te rekenen van de laatste beslissing die betrekking heeft op hetzelfde voorwerp.”

c.2.) Commentaar

Wat? Het beslag in strafzaken is een voorlopige dwangmaatregel waardoor de bevoegde overheid, een zaak onttrekt aan het vrije beschikkingsrecht van de eigenaar of de bezitter (en dit krachtens de wet en naar aanleiding van een misdrijf), en met het oog op waarheidsvinding, de verbeurdverklaring, de teruggave of ter beveiliging van civielrechtelijke belangen, de zaak onder zich neemt.

Wat kan men in beslag nemen?

Inbeslagneming is mogelijk van alle zaken die schijnen vatbaar te zijn voor verbeurdverklaring (artikel 42 Sw.) of van alles wat kan dienen om de waarheid aan het licht te brengen (artikel 35 Sv.).

Onroerende goederen die een uit een misdrijf verkregen vermogensvoordeel schijnen uit te maken, kunnen ook in beslag genomen worden (artikel 35*bis* Sv.).

Sinds de Kaalplukwet van 19 december 2002¹⁸ is het ook mogelijk om inbeslagneming bij equivalent te bevelen (artikel 35*ter* Sv.). Dit artikel kan ook worden toegepast op vermoedelijke vermogensvoordelen afkomstig uit een ander misdrijf dan datgene dat zal worden bewezen verklaard.

Wie kan in beslag nemen?

Hoewel de inbeslagneming tijdens het opsporingsonderzoek enkel geregeld is binnen de heterdaadprocedure, is de beslagneming geen uitzonderlijke bevoegdheid: voor zover er geen huiszoeking mee dient gepaard te gaan, kan tot inbeslagneming worden overgegaan, ook zonder betrapting op heterdaad.

Alle zaken die vermeld worden in artikel 35 en 35*ter* Sv. kunnen in beslag worden genomen (artikel 28*bis* § 3 eerste lid Sv.).

De leden van de algemene politiediensten kunnen ter uitvoering van hun opdrachten van gerechtelijke politie beslag nemen van alle voorwerpen waarvan de inbeslagneming is voorgeschreven door de wet (artikel 28*bis* §3, eerste lid en 56 §2 Sv.).

Rechtsmiddelen

Tegen het beslag kan in het opsporingsonderzoek aan de procureur des Konings (artikel 28*sexies* Sv.) de opheffing van de beslagmaatregel verzocht worden.

c.3.) Praktijkgegevens

In de praktijk gebeurt het vaak dat wanneer het vermogensvoordeel een bepaalde som overschrijdt, (dit bedrag ligt ongeveer boven de 100.000 euro) er bewarend beslag wordt gelegd op de exploitatierekening van het bedrijf. Het bedrijf is dan bereid om de som op een aparte rekening te consignereren zodat deze kan verder werken met de bedrijfsrekening. In die gevallen zie je dan ook dat het dossier ‘plots’ een zeer snelle vooruitgang kent.

Op grond van artikel 42 Sw. is het mogelijk om de instrumenten van het misdrijf in beslag te nemen met het oog op verbeurdverklaring en dit om een herhaling van de feiten te vermijden. Het kan bijvoorbeeld gaan over vrachtwagens die dienden om illegaal afval te transporteren. Vervolgens zal er dikwijls een verzoek tot vrijgave worden ingediend, wat meestal wordt geweigerd door de KI. Dit blijkt in de praktijk een zeer efficiënte maatregel te zijn aangezien de bedrijven daar financieel onder lijden en het dus duurder tot te duur wordt om de wet te overtreden.

Voor praktijkgegevens in verband met de verbeurdverklaring, zie p 59 e.v.

d) Huiszoeking

d.1.) Wetgeving

¹⁸ Wet 19 december 2002 tot uitbreiding van de mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken, B.S. 14 februari 2003.

Artikel 32 Sv.: *“In alle gevallen van ontdekking op heterdaad, wanneer het feit kan worden gestraft met een criminele straf, begeeft de procureur des Konings zich onverwijld ter plaatse om er de processen-verbaal op te maken tot vaststelling van het voorwerp van het misdrijf, van de staat waarin het zich bevindt, van de gesteldheid der plaats, en om de verklaringen af te nemen van de personen die aanwezig zijn geweest of die inlichtingen kunnen geven.*

De procureur des Konings geeft aan de onderzoeksrechter bericht van zijn bezoek ter plaatse, zonder evenwel gehouden te zijn op hem te wachten om te handelen zoals in dit hoofdstuk is bepaald.”

Artikel 36 Sv.: *“Indien het een misdaad of wanbedrijf betreft waarvan het bewijs waarschijnlijk kan worden verkregen uit de papieren of andere stukken en zaken in het bezit van de verdachte, begeeft zich de Procureur des Konings terstond naar de woning van de verdachte om er de voorwerpen op te sporen, die hij geschikt acht om de waarheid aan de dag te brengen.”*

Artikel 41 Sv.: *“Het misdrijf ontdekt terwijl het gepleegd wordt of terstond nadat het gepleegd is, is een op heterdaad ontdekt misdrijf.*

Als ontdekking op heterdaad wordt ook beschouwd het geval dat de verdachte door het openbaar geroep wordt vervolgd en het geval dat de verdachte in het bezit wordt gevonden van zaken, wapens, werktuigen of papieren, die doen vermoeden dat hij dader of medepligtige is, mits dit kort na het misdrijf geschiedt.”

d.2.) Commentaar

Wat? Een huiszoeking is het binnendringen, zelfs tegen de wil van de bewoners, in een private woongelegenheden, voor de inbeslagneming van voorwerpen die verband houden met gepleegde misdrijven. Het is dus enkel m.b.t. woningen dat van een huiszoeking sprake kan zijn.¹⁹

Het begrip woning heeft in het strafprocesrecht dezelfde betekenis als in artikel 15 van de gecoördineerde Grondwet. Een woning kan gedefinieerd worden als de plaats waar iemand het meest zichzelf is.²⁰

Buiten de eigenlijke woning, genieten de aanhorigheden van de woning, zoals tuinen, koeren, stallen, schuren en garages ook bescherming.

Het lijkt te verregaand om vuilniszakken en afvalcontainers als een aanhorigheid bij de woning te beschouwen. Zolang de zakken of containers op een binnen- of achterkoer staan, heeft een persoon zich niet definitief ontdaan van zijn afval en vallen ze onder de bescherming van de woning.

Wat bedrijfsruimten en kantoren betreft, bestaat er discussie over de vraag of deze plaatsen deel uitmaken van de woning en aldus zouden beschermd worden door artikel 439 Sw.²¹

Men kan terecht stellen dat ook hierover geen zekerheid bestaat, aangezien er geen wettelijke basis is die stelt dat bedrijfsruimten deel uitmaken van de woning.

¹⁹ D. DE WOLF, 'Het strafrechtelijk onderzoek naar het milieumisdrijf', in A. DE NAUW e.a. (eds.), *Milieustraf- en milieustrafprocesrecht - actuele vraagstukken*, 2005, Gent, Larcier, 211.

²⁰ Het Hof van Cassatie definieert het begrip woning in artikel 15 GGW als de plaats, met inbegrip van de erdoor omsloten eigen aanhorigheden, die een persoon bewoont om er zijn verblijf of zijn werkelijke verblijfplaats te vestigen en waar hij uit dien hoofde recht heeft op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer, zijn rust en meer in het algemeen zijn privé-leven (Cass. 23 juni 1993, *Arr. Cass.* 1993, 624); Hetgeen beschermd wordt is de veiligheid, de zekerheid, de rust en de onafhankelijkheid van de menselijke persoonlijkheid en niet het object waarover men krachtens een zakelijk of persoonlijk recht de beschikking over heeft.

²¹ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2002, p. 163.

Naast het interne recht, moet men ook rekening houden met artikel 8 EVRM en de bijhorende rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Uit deze rechtspraak valt af te leiden dat het Hof onder de bescherming van woonst naast de woning van burgers ook bedrijfsruimten plaatst.²²

In een arrest van 19 februari 2002²³ oordeelde het Hof van Cassatie dat het recht vervat in artikel 8 lid 1 EVRM ook bedrijfsruimten omvat voor zover de daar ontwikkelde activiteiten een privé-karakter vertonen of er vertrouwelijke briefwisseling wordt bewaard. Dit is een afwijking ten opzichte van de rechtspraak van het EHRM die dit onderscheid in geen van de arresten maakt.

Het Arbitragehof tenslotte, poneert dat de tussenkomst van een onafhankelijk en onpartijdig rechter dermate essentieel is dat de wetgever van dit beginsel slechts in uitzonderlijke gevallen van kan afwijken.²⁴

Wie? Tijdens een opsporingsonderzoek is een huiszoeking principieel niet toegelaten. De PDK en zijn hulpofficieren en alle andere politieambtenaren of inspecteurs, belast met het toezicht op de naleving van de bijzondere wetten zijn hiertoe niet bevoegd. Op dit principe zijn er wel uitzonderingen: de huiszoeking bij betrapting op heterdaad en de huiszoeking met toestemming.

De PDK, zijn substituten en de officieren van gerechtelijke politie met de hoedanigheid van hulpofficier van de PDK, kunnen bij de vaststelling van een wanbedrijf of een misdrijf bij heterdaad in de woning van de verdachte of in de woning waar het misdrijf plaatsvond een huiszoeking verrichten (artikel 41, 32, 36 Sv.). Hierbij is een huiszoeking ook mogelijk vóór vijf uur 's morgens en na negen uur 's avonds.

d.3.) Praktijkgegevens

Er zijn geen echte praktijkgegevens over de toepassing van de huiszoeking in milieuzaken. Wat echter zeker lijkt, is dat het aantal huiszoekingen in het kader van milieuzaken beperkt tot zeer beperkt zal zijn.

e) Plaatsbezoek

e.1.) Wetgeving

Artikel 32 Sv.: *“In alle gevallen van ontdekking op heterdaad, wanneer het feit kan worden gestraft met een criminele straf, begeeft de Procureur des Konings zich onverwijld ter plaatse om er de processen-verbaal op te maken tot vaststelling van het voorwerp van het misdrijf, van de staat waarin het zich bevindt, van de gesteldheid der plaats, en om de verklaringen af te nemen van de personen die aanwezig zijn geweest of die inlichtingen kunnen geven.*

²² In het arrest *Chappell* van 30 maart 1989 vielen kantoren onder de bescherming van artikel 8 EVRM (EHRM 30 maart 1989, *Chappell t. UK, Série A*, vol. 152-A). Vervolgens maakte het arrest *Niemitz* duidelijk dat een huiszoeking in een advocatenkantoor een inmenging is in het privé-leven (EHRM 16 december 1992, *Niemitz t. Duitsland, Série A*, vol. 251-B). In een arrest van 25 februari 1993 (arrest *Funke*) bepaalde het Hof dat het inwinnen van inlichtingen over een handelsactiviteit, het toekennen van de bevoegdheid aan douaneambtenaren om zelf te oordelen over de doelmatigheid, duur en uitgebreidheid van de toe te passen, middelen (in casu een huiszoeking), zonder dat een rechterlijke toetsing plaatsvindt, een onevenredige inbreuk vormt op de rechten van artikel 8 (EHRM 285 februari 1993, *Funke t. Frankrijk, Série A*, vol. 256a, § 57).

²³ Cass. 19 februari 2002, P.00.1100.N.

²⁴ Arbitragehof nr. 140/98 van 16 december 1989, overweging B.2.

De Procureur des Konings geeft aan de onderzoeksrechter bericht van zijn bezoek ter plaatse, zonder evenwel gehouden te zijn op hem te wachten om te handelen zoals in dit hoofdstuk is bepaald.”

Artikel 33 Sv.: *“De procureur des Konings kan ook, in het geval van het vorige artikel, voor zijn proces-verbaal de verwanten, burenen of dienstboden oproepen van wie vermoed wordt dat zij over het feit ophelderingen kunnen geven; hij neemt hun verklaringen op, die zij zullen ondertekenen; de verklaringen, opgenomen ingevolge dit artikel en het vorige artikel, worden door de partijen ondertekend of, ingeval zij weigeren, wordt daarvan melding gemaakt.”*

Artikel 34 Sv.: *“Hij kan verbieden dat om het even wie het huis verlaat of zich van de plaats verwijderd zolang zijn proces-verbaal niet gesloten is.*

Iedere overtreder van dat verbod wordt, indien hij kan worden gevat, naar het huis van arrest gebracht; de op de overtreding gestelde straf wordt door de onderzoeksrechter uitgesproken op de conclusie van de procureur des Konings, nadat de overtreder is gedagvaard en gehoord, of, indien hij niet verschijnt, bij verstek, zonder verdere vormen, zonder termijn en zonder verzet of hoger beroep.

De straf mag tien dagen gevangenisstraf en honderd frank geldboete niet te boven gaan.”

e.2.) Commentaar

Wat? Openbare plaatsen of plaatsen toegankelijk voor het publiek mogen in ruime mate betreden worden om te zoeken naar sporen van misdrijven. In geval van heterdaad kunnen woningen, zelfs bij nacht betreden worden (artikel 32 en 36 Sv.). De PDK kan mensen oproepen om verklaringen af te leggen en hij kan verbieden dat om het even wie de plaats zou verlaten, zolang zijn proces-verbaal niet afgesloten is. Wie dit verbod overtreedt, is strafbaar (art. 33 en 34 Sv.).

Plaatsbezoek is in de wet enkel geregeld in verband met de heterdaadprocedure (art 32 Sv), maar het wordt algemeen aangenomen dat een plaatsbezoek ook buiten heterdaad kan worden uitgevoerd.²⁵

Wie? De procureur des Konings, de politiediensten (in geval van heterdaad kunnen het echter enkel officieren van gerechtelijke politie met hoedanigheid van hulpofficier van de PDK zijn) of de in bijzondere wetten vermelde ambtenaren kunnen op die plaatsen nuttige vaststellingen doen.

e.3.) Praktijkgegevens

Echte cijfergegevens over de toepassing van het plaatsbezoek in milieuzaken zijn er niet.

1.2. Mogelijke eindbeslissingen

- a) sepot;
- b) minnelijke schikking;
- c) bemiddeling in strafzaken;
- d) voorwaardelijk sepot of praetoriaanse probatie;
- e) Vervolging

a) Sepot

a.1.) Wetgeving

²⁵ VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 912.

Artikel 28^{quater} Sv.: “Rekening houdend met de richtlijnen van het strafrechtelijk beleid, vastgelegd krachtens art. 143ter van het Gerechtelijk Wetboek, oordeelt de Procureur des Konings over de opportuniteit van de vervolging. Hij geeft de reden aan van de beslissingen van seponering die hij ter zake neemt”.

a.2.) Commentaar

Seponeren betekent dat het Openbaar Ministerie de beslissing heeft genomen om de zaak niet te vervolgen.

- het sepot is niet onderworpen aan wettelijke voorwaarden en dus hoeft men bijvoorbeeld geen rekening te houden met het gerechtelijk verleden van de verdachte of met de ernst van de feiten;
- het OM kan steeds op zijn beslissing tot seponeren terugkomen, maar na verloop van tijd zal de strafvordering natuurlijk wel verjaren;
- het sepot is mogelijk voor alle misdrijven (misdaden, wanbedrijven en overtredingen).

Twee soorten: processueel of technisch sepot en beleidssepot

Bij het technisch sepot is vervolging niet mogelijk in een welbepaalde zaak, bijvoorbeeld omdat de feiten zijn verjaard of de verdachte onmogelijk kan geïdentificeerd worden.

Bij het beleidssepot wordt vervolging als niet opportuun geacht rekening houdende met het openbaar belang (bv feiten zijn niet ernstig genoeg of vervolging zou nadeliger zijn dan niet vervolgen).

De wet legt aan de PDK de verplichting op om zijn beslissing te motiveren (artikel 28^{quater} al. 1 Sv.).

De parketten beschikken over een verfijnde lijst van motieven tot zonder gevolgstelling die uniform is voor het hele land en geformaliseerd is als gevolg van de Franchimont-hervorming. De rubrieken zijn weergegeven in bijlage 1 van de omzendbrief COL 12/98 van het College van procureurs-generaal betreffende de toepassing van de wet van 12 maart 1998. Ook voor de col 12/98 van toepassing werd, werden sepots gewoonlijk gemotiveerd, maar met motieven die vaak van meer algemene aard waren en die niet uniform waren voor heel het land. 1998 Was een overgangsjaar waarin zowel de oude als de nieuwe lijsten van motieven gebruikt werden. Bijlage 1 bij deze tekst bevat een overzicht van de motieven tot zonder gevolgstelling zoals omschreven in de omzendbrief.

a.3.) Praktijkgegevens

P. PONSAERS, S. DE KEULENAER EN W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 118 e.v.

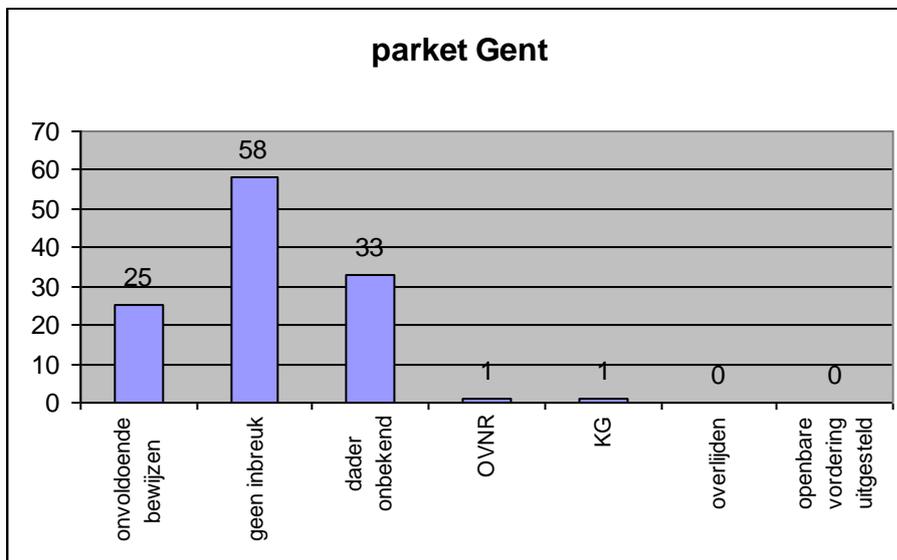
Volgens een onderzoek dat uitgevoerd werd door de Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse (SVA) aan de Gentse Universiteit, kwamen er in 1998 915 dossiers binnen op het parket van de rechtbank van eerste aanleg van Gent die aangebracht waren door inspectiediensten. Daarvan werden er 33,2% geseponeerd en dit vooral om opportuniteitsredenen. Het moet wel worden opgemerkt dat dit getal het aantal dossiers betreft die door alle inspectiediensten zijn aangebracht en niet enkel het aantal dat door de inspectiediensten is aangebracht inzake milieuhygiënerecht. Niettemin geeft dit cijfer ons een algemeen beeld over het aantal sepots van dossiers die afkomstig zijn van de

inspectiediensten. Het onderzoek vermeldt ook dat de inspectiediensten die meer dan 30 dossiers op hun naam hebben staan veel aanvankelijke processen-verbaal doorsturen naar het parket van Gent. “Weinig dossiers” wordt hierbij gedefinieerd als minder dan tien. “Een matig aantal dossiers” gaat dan over een cijfer dat zich situeert tussen de tien en de dertig. Met andere woorden, een dienst in het kader van milieurecht die veel aanvankelijke processen-verbaal heeft doorgestuurd is de Dienst Leefmilieu en de milieu-inspectie. Diensten in het kader van de handhaving van milieurecht die bijna geen aanvankelijke processen-verbaal hebben doorgestuurd naar het parket van Gent, zijn de Afdeling Natuur van de Vlaamse Gemeenschap en het Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek.²⁶

Men kan dus op basis van dit onderzoek besluiten dat in het kader van overtredingen van milieuhygiënewetgeving, het doorsturen van aanvankelijke processen-verbaal van de bijzondere inspectiediensten naar het Parket van Gent bevredigend is.

Zoals hieronder wordt geïllustreerd aan de hand van een grafiek zijn de belangrijkste redenen voor een technisch sepot op het parket van Gent ‘geen inbreuk’, dader onbekend’ en ‘onvoldoende bewijzen’.

Sepot van technische aard²⁷

OVNR = Onbevoegdheid nationale vervolgingsorganen en rechtsmachten

KG = Kracht van gewijsde

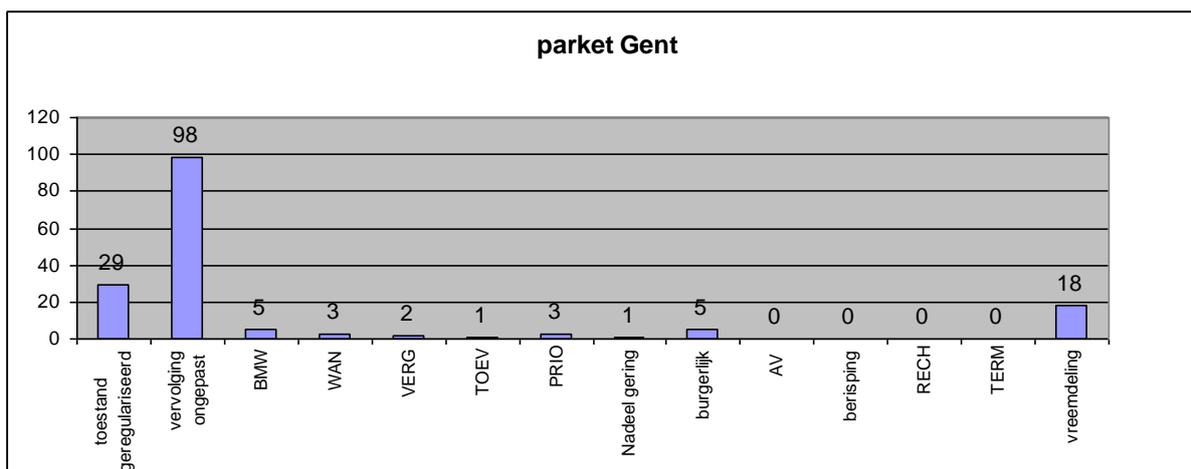
De belangrijkste opportuniteitsredenen om een dossier zonder gevolg te klasseren zijn ‘vervolging ongepast’ en ‘toestand geregulariseerd’.

Sepot om opportuniteitsoverwegingen²⁸

²⁶ P. PONSAAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 118 e.v.

²⁷ P. PONSAAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 139.

²⁸ P. PONSAAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 140.

BMW = beperkte maatschappelijke weerslag

WAN = wanverhouding gevolgen van strafvervolging – maatschappelijke verstoring

VERG = vergoeding van het slachtoffer

TOEV = toevallig feiten met oorzaak in specifieke omstandigheden

PRIO = andere prioriteiten bij vervolgings- en opsporingsonderzoek

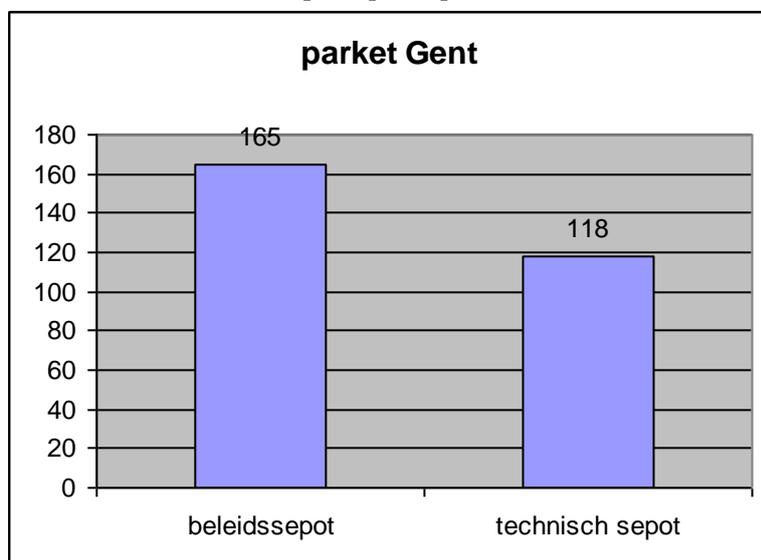
AV = afwezigheid van voorgaanden

RECH = te weinig recherche-capaciteit

TERM = redelijke termijn vervolging overschreden

Wanneer de twee redenen van sepot naast elkaar worden geplaatst, blijkt dat op het parket in Gent meer wordt geseponneerd vanuit opportuniteitsoverwegingen dan op basis van technische redenen (zie onderstaande grafiek).

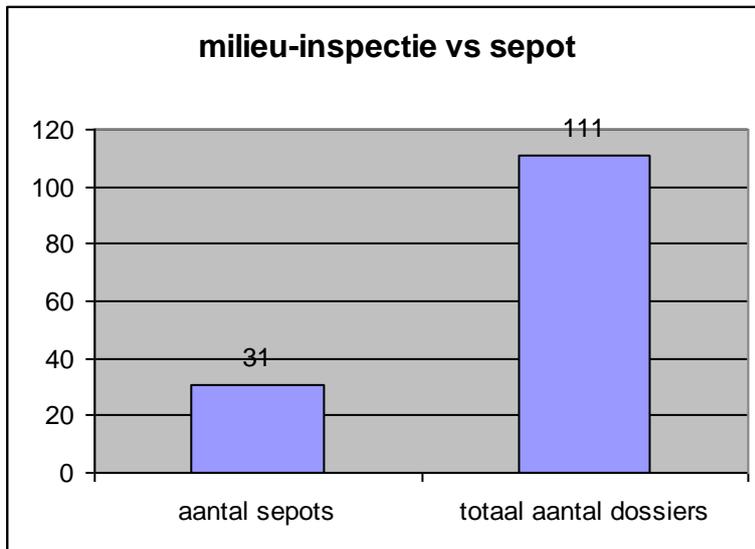
Redenen voor sepot op het parket van Gent²⁹

In het onderzoek werd tevens bepaald voor het parket van Gent hoeveel dossiers er zonder gevolg werden geklasseerd tegenover het totaal aantal dossiers per inspectiedienst. Het aantal dossiers aangebracht door de Milieu-Inspectie bedraagt 111. Daarvan werden er 31

²⁹ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER EN W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 141.

geseponneerd of 27,9% en dit cijfer ligt dicht bij de 33,3% van zaken afkomstig van alle inspectiediensten die werden geseponneerd door het parket Gent.

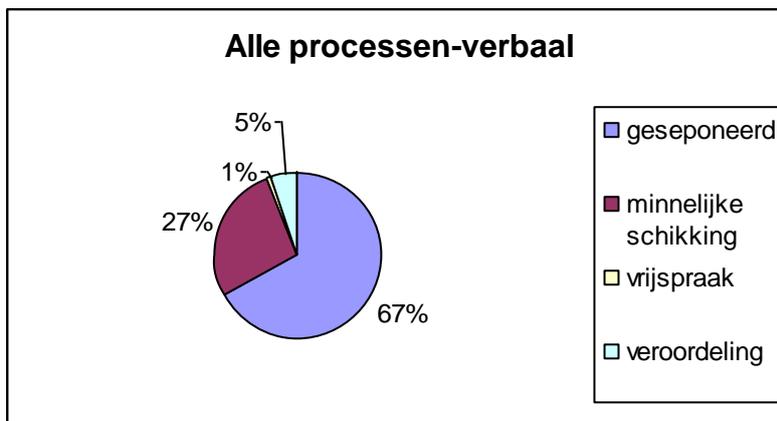
Justitie in cijfers 2007

Deze vaststelling loopt gelijklopend met de waarneming in het rapport Justitie in Cijfers 2007 waar ook duidelijk te zien is dat het opportuniteitssepot meer wordt toegepast dan het technisch sepot. Het toepassingsgebied van dit rapport is België en betreft het aantal sepot van zaken met betrekking tot alle materies die behandeld worden op het parket en dus niet alleen de zaken betreffende milieurecht.³⁰

Milieuhandavingsrapporten van de afdeling Milieu-Inspectie

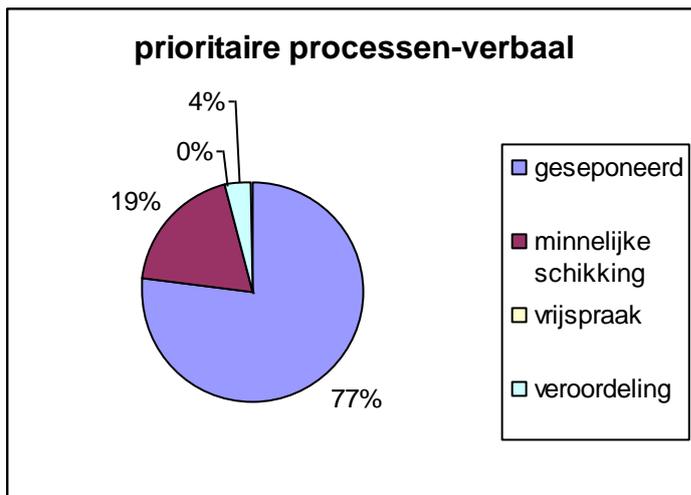
Uit cijfers van de milieu-inspectie in het milieuhandavingsrapport van 2002 blijkt dat van de totaal aantal ontvangen beslissingen van het parket, 67% processen-verbaal zijn gerangschikt zonder gevolg. Het percentage sepot voor prioritaire processen-verbaal alleen betreft 77%.³¹

Overzicht van de beslissingen, doorgestuurd door de parketten (cijfers 2002)

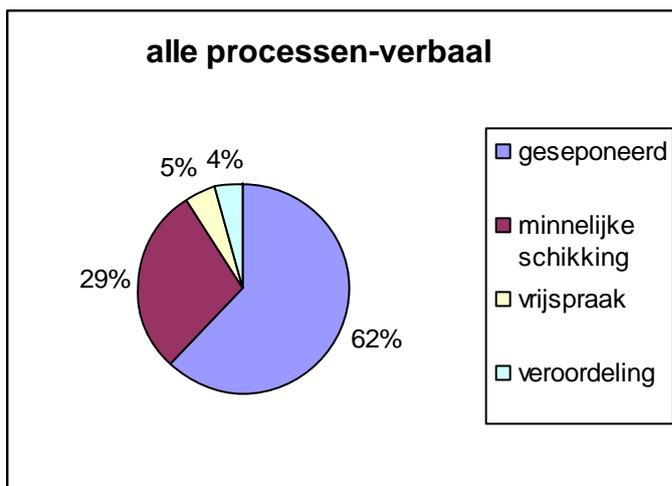
³⁰ A. BOURLET, *Justitie in cijfers*, URL: http://www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/182.pdf, p 17 e.v.

³¹ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Milieuhandavingsrapporten 2002 van de Afdeling Milieu-inspectie, p 129 URL: www.mina.be.

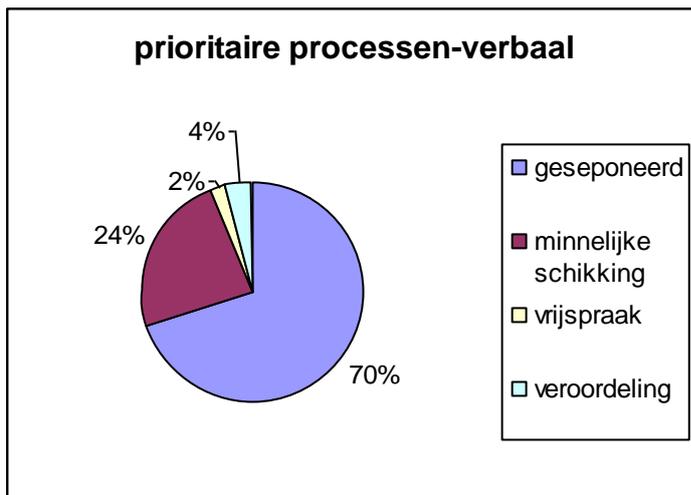

Als dit vergeleken wordt met de cijfers uit hetzelfde rapport voor 2005, is er maar bitter weinig verandering te merken. Het percentage septs van alle processen-verbaal betreft dan 62% en het percentage septs van de prioritaire processen-verbaal is gelijk aan 70.³²

Overzicht van de beslissingen, doorgestuurd door de parketten (cijfers 2005)

³² Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Milieuhandavingsrapporten 2002 van de Afdeling Milieu-inspectie, p 108 URL: www.mina.be.

Op het eerste gezicht zou men kunnen besluiten dat er een hoog percentage septs volgt op de PV's die worden doorgegeven door de MI. Het is echter wel zo dat het percentage van de 77% geseponeerde prioritaire processen-verbaal (41) berekend is ten opzichte van de totaal aantal ontvangen beslissingen van het parket (53) en niet ten opzichte van het totaal aantal opgestelde prioritaire processen-verbaal (315). In dit laatste geval zou het percentage prioritaire processen-verbaal dat gerangschikt wordt zonder gevolg, gelijk zijn aan 13% (41 is 13% van 315) van het totaal aantal prioritaire processen verbaal. Het is wel zo dat deze vergelijking statistisch gezien niet kan gemaakt worden, vermits men niet weet of de beslissingen meegedeeld aan de parketten enkel betrekking hebben op processen-verbaal van het jaar 2002.³³

Het kan natuurlijk ook dat van de processen-verbaal opgesteld in het jaar 2002, er nog een aantal zijn waarvoor er geen beslissing is genomen in hetzelfde jaar en die zullen bijgevolg ook niet bij de cijfers van 2002 te vinden zijn.

Tabel 10: Jaarstatistieken van het Openbaar Ministerie 2002

Naar aanleiding van een vraag van de heer Vandenberghe in de Senaat met betrekking tot het aantal septs bij milieuzaken, hebben statistisch analisten bij het College van Procureurs-Generaal en bij de parketten-Generaal gegevens hieromtrent ingezameld en verwerkt. Volgens hun conclusies is het zo dat 56,84% van het totaal aantal milieuzaken dat geregistreerd is tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 op 10 juli 2003 zonder gevolg is geklasseerd. Hoewel dit cijfer eerder aan de hoge kant is, wordt hier alleszins wel een ander beeld geschapen dan het beeld dat men krijgt uit de milieuhandavingsrapporten.³⁴

Voor het rechtsgebied Gent ziet de situatie er als volgt uit:

³³ Vragen en antwoorden, vraag nr. 3-243 van de heer VANDENBERGHE H. d.d. 5 september 2003, milieudelicten, seponering, *Bulletin* 3-5, zitting 2003-2004.

³⁴ De cijfers over het parket Gent tonen aan dat tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 37,09% van het totaal aantal milieuzaken eindigden in een sepot. In vergelijking met het cijfer voor alle parketten is in Gent het aantal septs veel minder.

	Totaal milieuzaken	Zonder gevolg
Gent	12.793	4.745 of 37,09%
Dendermonde	7.829	3.550 of 45,3%
Oudenaarde	1.819	918 of 50,4%
Brugge	4.990	2.882 of 57,7%
Kortrijk	1.980	1.277 of 64,4%
Ieper	825	430 of 52,1%
Veurne	766	491 of 64,09%
TOTAAL	31.002	14.293 of 46,1%

Deze tabel toont aan dat in het rechtsgebied Gent het percentage sepots lager ligt dan het percentage sepots voor de 14 parketten die deel uitmaakten van de analyse door de statistisch analisten bij het college van procureurs-generaal.

Tabel 11: Landbouw- en milieuzaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002: onderscheid tussen technische, opportuniteits- en andere sepots van de op 10 juli 2003 zonder gevolg gestelde zaken voor het rechtsgebied Gent

	Opportuniteit	Technisch sepot	Andere	Onbekend	Totaal
Gent	2.380	4.374	84	.	6.838
Dendermonde	3.008	2.990	236	20	6.254
Oudenaarde	740	609	45	.	1.394
Brugge	2.765	1.690	5	.	4.460
Kortrijk	1.003	667	32	.	1.702
Ieper	443	348	19	6	816
Veurne	329	301	7	.	637
Totaal	10.668 of 48,26%	10.979 of 49,6%	428 of 1,9%	26 of 0,1%	22.101

Bron: Jaarstatistieken van het Openbaar Ministerie 2002

In het rechtsgebied Gent zijn voor landbouw- en milieuzaken tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 meer technische sepots voorgekomen dan sepots om opportuniteitsredenen.

Voor de 14 parketten die deel uitmaakten van de analyse bedraagt het percentage technisch sepots 47,77% en het percentage opportuniteitssepots 46,67%.

De 'andere' sepots bevatten ook beslissingen na betaling van een administratieve geldboete of situaties waarin de dader voortvluchtig was (en dus werd geseind) of een beslissing ten gevolge van een praetoriaanse probatie. Het kan bijgevolg niet worden gesteld dat al deze zaken zonder meer werden geklasseerd.

Tabel 12: Landbouw- en milieuzaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002: reden tot seponering van de op 10 juli 2003 zonder gevolg gestelde zaken voor het rechtsgebied Gent

	(1) Beperkte maatschappelijke weerslag	(2) toestand geregulariseerd	(3) Misdrijf van relationele aard	(4) Nadeel gering	(5) redelijke termijn	(6) afwezigheid van voorgaanden	(7) toevallige feiten	(8) jeugdige leeftijd	(9) wanverhouding strafvordering/maatschappelijke verstoring	(10) houding van het slachtoffer
Gent	20	291	2	29	7	11	103	1	138	2
Dendermonde	122	649	4	55	19	133	91	4	35	2
Oudenaarde	32	202	3	26	3	20	111	.	232	9
Brugge	900	501	.	6	9	34	158	.	11	1
Kortrijk	21	419	5	161	6	90	105	2	76	4
Ieper	24	137	1	5	5	16	55	.	14	10
Veurne	3	166	5	19	.	1	86	1	1	2
Totaal	1.122	2.365	20	301	49	305	709	8	507	30

	(11) vergoeding van het slachtoffer	(12) te weinig researchcapaciteit	(13) andere prioriteiten	(14) niet nader omschreven	(15) geen misdrijf	(16) onvoldoende bewijzen	(17) verjaring	(18) overlijden van de dader	(19) klachtafstand (bij klachtmisdrijf)	(21) onbevoegdheid
Gent	13	2	295	1.466	1.034	1.604	3	14	.	5
Dendermonde	83	13	210	1.588	308	1.251	.	5	1	6
Oudenaarde	11	1	70	20	74	233	8	6	.	.
Brugge	3	.	20	1.122	122	746	.	10	.	5
Kortrijk	35	.	79	.	45	369	.	5	.	.
Ieper	22	1	97	56	43	169	2	1	5	.
Veurne	18	.	27	.	85	117
Totaal	185	17	798	4.252	1.711	4.489	13	41	6	16

	(22) kracht van gewijsde	(23) immuniteit	(24) strafuitsluitende verschoningsgrond	(25) gebrek aan klacht	(26) dader(s) onbekend	(27) niet nader omschreven technische redenen	(28) administratieve geldboete	(29) praetoriaanse probatie	(30) seining van de dader	(31) andere
Gent	23	.	1	.	1.690	.	5	26	53	.
Dendermonde	11	1	3	.	1.404	.	203	.	33	.
Oudenaarde	24	.	1	.	263	.	26	11	8	.
Brugge	4	.	1	.	801	1	.	.	5	.
Kortrijk	6	.	.	.	242	.	22	5	5	.
Ieper	2	.	.	9	117	.	19	.	.	.
Veurne	1	.	.	.	98	.	7	.	.	.
Totaal	71	1	6	9	4.615	1	282	42	104	0

	(32) reden niet gekend	Totaal
Gent	.	6.838
Dendermonde	20	6.254
Oudenaarde	.	1.394
Brugge	.	4.460
Kortrijk	.	1.702
Ieper	6	816
Veurne	.	637
Totaal	26	22.101

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

De drie belangrijkste technische redenen om een zaak zonder gevolg te klasseren zijn ‘dader(s) onbekend’, ‘onvoldoende bewijzen’ en ‘geen misdrijf’.

De twee belangrijkste opportuniteitsredenen om een zaak zonder gevolg te klasseren zijn ‘toestand geregulariseerd’ en ‘beperkte maatschappelijke weerslag’. In 90% van de dossiers is regularisatie binnen een redelijke termijn de hoofdbetrachting. Dit blijkt dus ook duidelijk uit bovenstaande cijfers, aangezien bij de opportuniteitsredenen om een zaak zonder gevolg te klasseren, dit de reden is die het meest voorkomt.

De meest voorkomende reden tot seponering betreft de situatie waarin er ‘onvoldoende bewijzen’ zijn.

Tabel 13: Milieuzaken die geseponeerd werden in de loop van de 4 jaren volgend op de datum van registratie in het rechtsgebied Gent; reden tot seponering (1998-2001)

	1998 ³⁵	1999 ³⁶	2000	2001	Totaal
Opportunititeit	895	788	1.305	962	3.950
Technisch	825	842	1.046	864	3.577
Ander	12	14	20	23	69
Totaal	1.732	1.694	2.371	1.849	6.121

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel toont aan dat de beslissing om een zaak zonder gevolg te klasseren voor milieuzaken in de meeste gevallen op basis van opportuniteitsoverwegingen wordt gemaakt.

Als we tabel 13 samen met tabel 6 bekijken, kunnen we besluiten dat van de zaken die in 1998 zijn ingestroomd (3.868) 44,77% geseponeerd zijn op 31/12/2003, van de zaken die zijn ingestroomd in 1999 (3.302) zijn er op 31/12/2004 51,30% geseponeerd, in 2000 zijn er 5.304 zaken binnengekomen waarvan er op 31/12/2005 44,7% zijn geseponeerd. Tenslotte zijn er van de zaken die in 2001 zijn binnengekomen (3.466) op 31/12/2006 53,34% zonder gevolg geklasseerd.

b) Minnelijke schikking of verval van strafvordering tegen de betaling van een geldsom of V.S.B.G.

b.1.) Wetgeving

Artikel 216bis Sv.: “§1. De Procureur des Konings kan, indien hij meent voor een misdrijf dat hetzij met geldboete, hetzij met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaar, hetzij met die beide straffen, strafbaar is, enkel geldboete of enkel geldboete met verbeurdverklaring te moeten vorderen, de dader verzoeken een bepaalde geldsom te storten aan de Administratie van de Belasting over de Toegevoegde Waarde en de Registratie en Domeinen.

De Procureur des Konings bepaalt op welke wijze en binnen welke termijn de betaling geschiedt. Die termijn is ten minste vijftien dagen en ten hoogste drie maanden; deze laatste termijn kan op zes maanden worden gebracht voor een wanbedrijf, wanneer bijzondere omstandigheden het wettigen.

De in het eerste lid bedoelde geldsom mag niet meer bedragen dan het maximum van de bij de wet bepaalde geldboete, verhoogd met de opdecimes, en niet minder dan 10 frank verhoogd met de opdecimes.

Voor de misdrijven bedoeld in artikel 12,1° van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers, in artikel 175, 2°, van het koninklijk besluit van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering, in artikel 15, 2° of 16 van de wet van 16 november 1972 betreffende de arbeidsinspectie, in artikel 11, §§2, 3 en 4 van het koninklijk besluit nr. 5 van 23 oktober 1978 betreffende het bijhouden van sociale documenten en in artikel 172, §§1 en 2 van de programmawet van 22 december 1989, mag de in het eerste lid bedoelde geldsom niet minder bedragen dan het minimum vastgesteld voor de administratieve geldboeten bedoeld bij respectievelijk artikel 1bis, 1°, a), 2°, b), 3°, 5° en 6° van de wet van 30 juni 1971 betreffende de administratieve geldboeten toepasselijk in geval van inbreuk op sommige sociale wetten. Voor de in voormelde zin bepaalde misdrijven, met uitzondering van de misdrijven bedoeld in artikel 15, 2° en 16, van de wet van 16 november 1972 betreffende de arbeidsinspectie, wordt het bedrag van de in het eerste lid bedoelde geldsom vermenigvuldigd met het aantal werknemers waarvoor een misdrijf werd vastgesteld. Voor de in de tweede zin van dit lid bepaalde misdrijven mag de in het eerste lid bedoelde geldsom niet minder bedragen dan 40% van het minimum van de voormelde administratieve geldboeten of, wanneer het de misdrijven betreft bedoeld in artikel 12,1° van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers, niet minder dan 80% van het minimum van de voormelde administratieve geldboete.

Wanneer het misdrijf kosten van analyse of van deskundig onderzoek heeft veroorzaakt, kan de bepaalde som

³⁵ Cijfers van 1998 zijn niet volledig aangezien sommige gerechtelijke arrondissementen van het rechtsgebied Gent nog niet geautomatiseerd waren.

³⁶ Cijfers van 1999 zijn niet volledig aangezien sommige gerechtelijke arrondissementen van het rechtsgebied Gent nog niet geautomatiseerd waren.

worden verhoogd met het bedrag van die kosten of met een gedeelte ervan; het gedeelte van de som dat gestort is om die kosten te dekken, wordt toegewezen aan de instelling waaraan of aan de persoon wie ze verschuldigd zijn.

De Procureur des Konings verzoekt de dader van het misdrijf waarop verbeurdverklaring staat, binnen een door hem bepaalde termijn afstand te doen van de in beslag genomen voorwerpen of, indien de voorwerpen niet in beslag genomen zijn, deze af te geven op de door hem bepaalde plaats.

Betaling, afstand en afgifte doen de strafvordering vervallen, mits zij binnen de bepaalde termijn plaatshebben.

De aangestelden van de Administratie van de Belasting over de toegevoegde waarde en van de Registratie en Domeinen geven de Procureur des Konings kennis van de verrichte storting.

§2. Het recht, in paragraaf 1 aan de Procureur des Konings toegekend, kan niet worden uitgeoefend wanneer de zaak reeds bij de rechtbank aanhangig is gemaakt of wanneer van de onderzoeksrechter het instellen van een onderzoek is gevorderd.

§3. Het bij de eerste paragraaf bepaalde recht behoort ook, ten aanzien van dezelfde misdrijven, aan de arbeidsauditeur en, ten aanzien van de personen bedoeld in de artikelen 479 en 483 van het Wetboek van Strafvordering, aan de procureur-generaal bij het hof van beroep.

§4. De eventueel aan een ander veroorzaakte schade dient geheel vergoed te zijn vooraleer de schikking kan worden voorgesteld. De schikking kan evenwel ook worden voorgesteld op voorwaarde dat de dader in een geschrift zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het schadeverwekkende feit heeft erkend en hij het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan. In ieder geval kan het slachtoffer zijn rechten doen gelden voor de bevoegde rechtbank. In dat geval is het aanvaarden van de minnelijke schikking door de dader een onweerlegbaar vermoeden van fout.

§5. De verzoeken bedoeld in dit artikel worden gedaan bij een ter post aangetekende brief of door middel van een waarschuwing afgegeven door een agent van de openbare macht."

b.2.) Commentaar

Een minnelijke schikking komt tot stand op basis van een voorstel dat uitgaat van de PDK en door de verdachte kan worden aanvaard of afgewezen.

De minnelijke schikking is geen sanctie, maar een oorzaak van verval van de strafvordering en is wettelijk geregeld in artikel 216*bis* Sv. Dit laatste impliceert dat er ook geen melding is van de minnelijke schikking in het strafregister.

Doel:

- verminderen van werklast voor vonnisgerechten;

Maar ook werklastvermindering voor parket: niet meer moeten instaan voor bewijsvoering ter terechtzitting, voor verdere uitoefening van de strafvordering in geval van hoger beroep en voor de strafuitvoering;

- meer humane afhandeling van de zaak: geen negatieve publiciteit van het strafproces of stigmatisering door de bestraffing.

Kenmerken:

- voorstel is unilateraal door OM;

- enkel met instemming van de verdachte;

- is geen sanctie en verschijnt dus niet op strafblad.

De wettelijke voorwaarden inzake minnelijke schikking zijn de volgende:

- het feit waarvoor een minnelijke schikking wordt voorgesteld moet strafbaar zijn met een geldboete en/of met een gevangenisstraf van ten hoogste 5 jaar. Er wordt hierbij uitgegaan van de straf *in abstracto*, dit is de straf die door de wet is gesteld op het feit waarvan de betrokkene wordt verdacht;

- inzake de straf *in concreto* moet de procureur ervan overtuigd zijn dat in het concrete geval enkel een geldboete of enkel een geldboete met verbeurdverklaring zou moeten gevorderd worden;

- een minnelijke schikking kan slechts worden voorgesteld als de zaak nog niet aanhangig is gemaakt bij de strafrechter (hetzij de onderzoeksrechter, hetzij het vonnisgerecht)³⁷;
- de schade die eventueel aan een ander is toegebracht moet volledig vergoed zijn vooraleer een schikking kan worden voorgesteld.

Modaliteiten

- Indien er verbeurdverklaring kan worden toegepast verzoekt de PDK de dader van het misdrijf, binnen een door hem te bepalen termijn afstand te doen van de in beslag genomen voorwerpen of, indien ze niet in beslag genomen zijn, deze voorwerpen af te geven op de door hem bepaalde plaats. Zonder deze afstand of afgifte kan de strafvordering niet vervallen
- Wanneer het misdrijf kosten van analyse of deskundig onderzoek heeft veroorzaakt, kan de bepaalde geldsom.

b.3.) Praktijkgegevens

P. PONSAERS, S. DE KEULENAER EN W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 118 e.v.

Van de 915 dossiers die op het parket van Gent zijn ingestroomd via de inspectiediensten zijn er 135 dossiers of 14,8% waar er een minnelijke schikking is voorgesteld. Voor de dossiers afkomstig van de milieu-inspectie (111) zijn er 41 (36,9%) die in aanmerking kwamen voor een minnelijke schikking. Met dit cijfer behoort de MI tot die inspectiediensten die in verhouding het meeste aantal dossiers hebben waar een minnelijke schikking is voorgesteld.³⁸

Tabel 14: Milieuzaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent: vooruitgangsstaat op 10 juli 2003

	Totaal milieuzaken	Minnelijke schikking
Gent	12.793	2.664 of 20,8%
Dendermonde	7.829	986 of 12,5%
Oudenaarde	1.819	224 of 12,3%
Brugge	4.990	313 of 6,2%
Kortrijk	1.980	36 of 1,8%
Ieper	825	53 of 6,4%
Veurne	766	43 of 5,6 %
Totaal	31.002	4.319 of 13,9 % van totaal aantal zaken

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2002

Deze tabel toont het aantal minnelijke schikkingen die zijn uitgevoerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent. Ten opzichte van het totaal aantal zaken dat is ingestroomd in het rechtsgebied Gent, zijn er 13,9% minnelijke schikkingen getroffen.

³⁷ Enkel in uitzonderlijke gevallen, in de wet voorzien, kan men nog een minnelijke schikking hebben, na de instelling van de strafvordering: bv art. 158 Decreet van 18 mei 1989 inzake de stedenbouw en art. 65 §3 Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw.

³⁸ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 145.

Het percentage minnelijke schikkingen die werd voorgesteld in de 14 onderzochte parketten bedroeg 9,33% van het totaal aantal zaken die op die parketten zijn binnengekomen.

Tabel 15: Milieuzaken binnengekomen in 1998, 1999, 2000 en 2001: vooruitgangsstaat 'betaalde minnelijke schikking' per 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 en 31/12/2006 in het rechtsgebied Gent. Gemiddeld aantal dagen dat aan het verval van de strafrechtelijke vervolging voorafging

Milieuzaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	405	366,28	479	370,65	1.108	249,15	423	354,4

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Bovenstaande tabel geeft het aantal betaalde minnelijke schikkingen weer die tussen 1998 en 2006 zijn afgesloten in het rechtsgebied Gent inzake milieu. Tevens wordt het gemiddeld aantal dagen weergegeven die aan het verval van de strafvervolging vooraf gingen. De gemiddelde duur is gelijk aan de gemiddelde waarde van het verschil tussen de datum van instroom van de betreffende zaken en de datum waarop de zaken zijn afgesloten door het betalen van een minnelijke schikking.

Tabel 16: Zaken binnengekomen in 1998, 1999, 2000 en 2001: vooruitgangsstaat 'betaalde minnelijke schikking' per 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 en 31/12/2006 in het rechtsgebied Gent. Gemiddeld aantal dagen dat aan het verval van de strafrechtelijke vervolging voorafging

Totaal aantal zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	4.173	342,16	3.052	323,36	2.965	248,28	2.018	266,85

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Als men deze tabel en de vorige samen leest, kan men het volgende besluiten:

- van de zaken die in 1998 zijn ingestroomd, zijn er per 31/12/2003 4.173 betaalde minnelijke schikkingen geweest. Het percentage minnelijke schikkingen inzake milieu bedraagt 9,7.
- van de zaken die in 1999 zijn binnengekomen in het rechtsgebied Gent, zijn er op 31/12/2004 3.052 minnelijke schikkingen getroffen. Het aantal minnelijke schikkingen inzake milieu bedraagt 15,69 % van het totaal aantal minnelijke schikkingen. Inzake milieu deed men er gemiddeld 47,29 dagen langer over om te komen tot een minnelijke schikking.
- Op 31/12/2005 waren er van de ingestroomde zaken in 2000 2.965 minnelijke schikkingen betaald. Het aantal minnelijke schikkingen inzake milieu is daar 37,36% van. Het gemiddeld aantal dagen dat aan het verval van de strafvordering vooraf gaat is vergelijkbaar.
- van de zaken die in 2001 zijn binnengekomen in het rechtsgebied Gent zijn er op 31/12/2006 2.018 minnelijke schikkingen afgesloten. Het aantal minnelijke schikkingen inzake milieu is 20,96% van dit totaal.

Uit deze cijfers kan men afleiden dat zeker voor de zaken die in de jaren 2000 en 2001 zijn ingestroomd en die geleid hebben tot een minnelijke schikking een serieus percentage van die minnelijke schikkingen is getroffen in milieuzaken.

Tabel 17: Gemiddeld aantal dagen dat aan het voorstel tot minnelijke schikking voorafging in milieuzaken voor het rechtsgebied Gent

Milieu- zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	451	241	542	258,18	1.197	155	467	245,9

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel toont in hoeveel van de zaken die zijn ingestroomd in 1998, 1999, 2000 of 2001 een minnelijke schikking werd voorgesteld. De minnelijke schikking kan voorgesteld zijn vanaf de dag dat de zaak op het parket is ingestroomd tot respectievelijk 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 of 31/12/2006, welke ook de beslissingen zijn die het voorstel van minnelijke schikking voorafgegaan of opgevolgd zijn.

Een minnelijke schikking gebeurt enkel wanneer de toestand is geregulariseerd, de toestand van de betrokkene opnieuw volledig conform de wetgeving is en de eventuele schade aan derden is vergoed.³⁹ Indien er geregulariseerd is binnen een redelijke termijn zal er in milieuzaken dikwijls een minnelijke schikking worden aangeboden. Deze praktijk beoogt een prikkel te geven aan anderen om in de toekomst zo snel mogelijk te regulariseren en heeft dus een preventieve functie. Het spreekt voor zich dat de termijn binnen dewelke de overtreder de kans krijgt zich in orde te stellen vrij kort moet zijn, rekening houdend met de aard en de omvang van de te regulariseren toestand.⁴⁰

Er bestaat geen algemene richtlijn over de tarieven die van toepassing zijn bij de minnelijke schikking in het kader van milieuhygiënezaken. Het kan gebeuren dat er een richtlijn bestaat op het niveau van het gerechtelijk arrondissement. Alleszins zal het bedrag variëren al naargelang de aard, de omvang, de duur en de ernst van de inbreuk.⁴¹

Het is een vaste beleidslijn op de parketten dat indien het bedrag dat werd vastgesteld voor de minnelijke schikking niet wordt betaald, er altijd zal vervolgd worden.

c) Bemiddeling in strafzaken

c.1.) Wetgeving

Artikel 216ter Sv.: “§1. De Procureur des Konings kan, onverminderd de bevoegdheid hem toegekend door artikel 216bis, de dader van een misdrijf oproepen en, voor zover het feit niet van die aard schijnt te zijn dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf, hem verzoeken de door het misdrijf veroorzaakte schade te vergoeden of te herstellen en hem het bewijs hiervan voor te leggen. In voorkomend geval roept hij ook het slachtoffer op en bemiddelt hij over de schadevergoeding en de regeling ervan.

³⁹ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 30.

⁴⁰ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 31.

⁴¹ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 31.

Wanneer de dader van het misdrijf zich voor het misdrijf op een ziekteverschijnsel beroept of op een drank- of drugsverslaving, kan de Procureur des Konings hem verzoeken een geneeskundige behandeling of iedere andere passende therapie te volgen en hem hiervan op geregelde tijdstippen het bewijs te leveren gedurende een termijn die zes maanden niet mag overschrijden.

Hij kan ook de dader van het misdrijf verzoeken in te stemmen met de uitvoering van een dienstverlening of met het volgen van een bepaalde opleiding van ten hoogste 120 uren binnen een door hem bepaalde termijn. Deze termijn is ten minste een maand en ten hoogste zes maanden.

De dader van het misdrijf verricht de dienstverlening kosteloos tijdens de vrije tijd waarover hij naast zijn eventuele school- of beroepsactiviteiten beschikt.

De dienstverlening mag uitsluitend worden verricht bij openbare diensten van de Staat, de gemeenten, de provincies, de gemeenschappen en de gewesten, dan wel bij verenigingen zonder winstoogmerk of bij stichtingen met een sociaal, wetenschappelijk of cultureel oogmerk.

De dienstverlening mag niet bestaan uit een activiteit die, in de aangewezen overheidsdienst of vereniging, doorgaans door bezoldigde werknemers wordt verricht.

§1bis. Wanneer de dader van het misdrijf in het kader van een bemiddeling in strafzaken instemt met het voorstel van de procureur des Koning om een dienstverlening uit te voeren, deelt laatstgenoemde zijn beslissing ter uitvoering mee aan de afdeling van de Dienst Justitiehuisen van de FOD Justitie van het gerechtelijk arrondissement van de verblijfplaats van de dader van het misdrijf, die onverwijld een justitieassistent aanwijst die wordt belast met de uitwerking en met de opvolging van de uitvoering van de dienstverlening. De justitieassistent bepaalt, na de dader van het misdrijf te hebben gehoord en rekening houdend met diens opmerkingen en lichamelijke en intellectuele capaciteiten alsmede met de eventuele aanwijzingen van de Procureur des Konings, de concrete invulling van de werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd, zulks onder toezicht van de Procureur des Konings, die hierin te allen tijde preciseringen of wijzigingen kan aanbrengen, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van de dader van het misdrijf. De concrete invulling van de dienstverlening wordt vastgelegd in een door de dader van het misdrijf te ondertekenen overeenkomst waarvan de justitieassistent hem een kopie overhandigt. De justitieassistent deelt eveneens een kopie van de ondertekende overeenkomst mee aan de Procureur des Konings.

Ingeval de dienstverlening niet of slechts gedeeltelijk wordt uitgevoerd, meldt de justitieassistent dit onverwijld aan de Procureur des Konings. In dit geval kan de Procureur des Konings de betrokkene oproepen, diens opmerkingen horen en het dossier naar de justitieassistent terugzenden, dan wel besluiten zijn optreden te beëindigen.

§2. Wanneer het misdrijf kosten van analyse of van deskundig onderzoek heeft veroorzaakt, kunnen de maatregelen bedoeld in §1 slechts worden voorgesteld mits de dader zich ook heeft verbonden deze kosten te zullen betalen binnen de termijn bepaald door de Procureur des Konings.

§3. Wanneer bijzondere verbeurdverklaring kan worden toegepast, verzoekt de Procureur des Konings de dader van het misdrijf binnen een bepaalde termijn afstand te doen van de in beslag genomen voorwerpen die zijn eigendom zijn; indien bedoelde voorwerpen niet in beslag zijn genomen, kan de Procureur des Konings de dader verzoeken deze af te geven op een bepaalde plaats.

§4. De strafvordering vervalt wanneer de dader voldaan heeft aan alle door hem aanvaarde voorwaarden. Het verval van de strafvordering doet geen afbreuk aan de rechten van gesubrogeerden in de rechten van het slachtoffer of van slachtoffers die niet betrokken werden in de procedure zoals voorzien in §1; tegenover hen wordt de fout van de dader als onweerlegbaar vermoed."

c.2.) Commentaar

Doel: idem V.S.B.G.

Kenmerken:

- vervullen van voorwaarden doet de strafvordering vervallen (bv schade volledig herstellen en daarvan bewijs leveren; volgen van een geneeskundige behandeling);
- enkel mogelijk in zoverre de zaak nog niet aanhangig is gemaakt voor de strafrechter⁴².

⁴² Dit betekent dat de zaak nog niet bij de rechtbank is aanhangig gemaakt door een rechtstreekse dagvaarding, een oproeping per proces-verbaal, door middel van de snelrechtprocedure, een vordering tot onderzoek gevolgd door een verwijzing door de onderzoeksgerechten, vrijwillige verschijning, verwijzing door het Hof van Cassatie of verwijzing ten gevolge van de Taalwet. Indien er een gerechtelijk onderzoek plaatsvindt, kan er ook geen strafbemiddeling meer plaatsvinden. Het instellen van de strafvordering, ongeacht of dit gebeurt door het

c.3.) *Praktijkgegevens*

P. PONSAERS, S. DE KEULENAER EN W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 118 e.v.

Van de 915 dossiers op het parket van Gent is er slechts 1 waar er een strafbemiddeling werd voorgesteld.

Tabel 18: Milieuzaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent: vooruitgangsstaat op 10 juli 2003

	Bemiddeling In strafzaken
Gent	2
Dendermonde	0
Oudenaarde	0
Brugge	0
Kortrijk	0
Ieper	0
Veurne	1
TOTAAL	3 of 0,006% van het totaal aantal zaken

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Uit deze cijfers blijkt dat op het totaal aantal zaken geregistreerd in Gent tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 op 10 juli 2003 3 daarvan of 0,006% geëindigd te zijn in een bemiddeling in strafzaken.

Tabel 19: Milieuzaken binnengekomen in 1998, 1999, 2000 en 2001: vooruitgangsstaat 'voltooid bemiddeling in strafzaken' per 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 en 31/12/2006 in het rechtsgebied Gent. Gemiddeld aantal dagen dat aan het verval van de strafrechtelijke vervolging voorafging

Milieuzaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	0	0	1	-	1	-	1	-

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Uit deze tabel kan men alleszins afleiden dat de bemiddeling in strafzaken geen populaire manier is om een milieuzak af te handelen. Dit wordt nog duidelijker als we het aantal bemiddelingen in strafzaken in milieumateries vergelijken met het totaal aantal bemiddelingen in strafzaken voor alle correctionele zaken.

Tabel 20: Zaken binnengekomen in 1998, 1999, 2000 en 2001: vooruitgangsstaat 'voltooid bemiddeling in strafzaken' per 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 en 31/12/2006 in het rechtsgebied Gent. Gemiddeld aantal dagen dat aan het verval van de strafrechtelijke vervolging voorafging

openbaar ministerie dan wel door het slachtoffer, heeft tot gevolg dat een strafbemiddeling niet meer mogelijk is. Een voorafgaan opsporingsonderzoek verhindert de toepassing van art 216ter Sv.

Totaal aantal zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	193	610,98	355	440,25	503	518,79	396	528,47

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

d) Voorwaardelijk sepot of praetoriaanse probatie

d.1.) Wetgeving

Dit is een onwettelijke vorm voor het buitengerechtelijk afhandelen van een zaak.

d.2.) Commentaar

Het kan voorkomen dat het OM goede redenen heeft om niet te seponeren. In dat geval kan het OM de beslissing hiervan op officieuze wijze laten afhangen van het vervullen van voorwaarden (regulariseren van een toestand).⁴³ De praetoriaanse probatie is eigenlijk de buitenwettelijke voorloper van de bemiddeling in strafzaken, met dit verschil dat waar de bemiddeling in strafzaken het verval van de strafvordering tot gevolg heeft, de praetoriaanse probatie slechts leidt tot een sepot. Dit betekent met andere woorden dat de praetoriaanse probatie slechts een voorlopige definitieve beslissing is en het parket later nog steeds de beslissing kan nemen tot vervolging.⁴⁴

d.3.) Praktijkgegevens

Het is onbekend hoe vaak deze onwettelijke vorm van sepot daadwerkelijk wordt toegepast, omdat deze vorm van afdoening niet exact voorkomt in de gerechtelijke statistieken. Wel kan worden verondersteld dat het aantal voorwaardelijke sepots niet zo groot is omdat er nog twee (wel wettelijk geregelde) opties bestaan om een strafzaak buiten proces af te handelen en dit zijn het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom en de bemiddeling in strafzaken.^{45,46}

e) Vervolgging door het OM: Rechtstreekse dagvaarding

e.1.) Wetgeving

Artikel 28quater Sv.: *“Rekening houdend met de richtlijnen van het strafrechtelijk beleid, vastgesteld krachtens artikel 143ter van het Gerechtelijk Wetboek, oordeelt de Procureur des Konings over de opportuniteit van de vervolging. Hij geeft de reden aan van de beslissingen van seponering die hij terzake neemt.*

Hij oefent de strafvordering uit op de wijze door de wet bepaald.

De opsporingsplicht en het opsporingsrecht van de Procureur des Konings blijven bestaan nadat de strafvordering is ingesteld. Deze plicht en dit recht houden evenwel op te bestaan voor de feiten die bij de onderzoeksrechter zijn aangebracht voor zover het opsporingsonderzoek zijn prerogatieven bewust zou aantasten, onverminderd de vordering bepaald in artikel 28septies, eerste lid, en voor zover de met de zaak belaste onderzoeksrechter niet zou beslissen het gehele onderzoek zelf voort te zetten.”

⁴³ Een ander voorbeeld is het volgen van een bepaalde medische behandeling door een drugsverslaafde.

⁴⁴ K. VAN ALBERT, E. ENHUS en P. PONSALERS, *Naar een meet- en opvolgingsinstrument voor instroom en selectie in de strafrechtelijke keten*, Dienst voor Strafrechtelijk Beleid, Brussel, Politeia, 2003, 86.

⁴⁵ C. FIJNAUT, D. VANDAELE EN S. PARMENTIER, *Een openbaar ministerie voor de 21ste eeuw*, Leuven, Universitaire pers, 2000, p 6.

⁴⁶ De praetoriaanse probatie zou enkel nog gebruikt worden in jeugdzaken en bij drugfeiten.

Artikel 216^{quater} Sv.: “§1. De Procureur des Konings kan een persoon die aangehouden is met toepassing van de artikelen 1 en 2 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis of die zich bij hem meldt, oproepen om te verschijnen voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank binnen een termijn die niet korter mag zijn dan tien dagen, noch langer dan twee maanden.

Hij stelt hem in kennis van de feiten die hem ten laste worden gelegd, alsook van de plaats, de dag en het uur van de zitting, en deelt hem mede dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen. Als de betrokkene geen advocaat kiest, brengt de Procureur des Konings de stafhouder of diens vertegenwoordiger daarvan op de hoogte.

Deze kennisgeving en deze formaliteit worden vermeld in een proces-verbaal, waarvan hem onmiddellijk een kopie wordt overhandigd.

De kennisgeving geldt als dagvaarding om te verschijnen. De gekozen advocaat of, in voorkomend geval, de stafhouder of zijn vertegenwoordiger en de benadeelde partij worden onverwijld van de datum van de terechtzitting op de hoogte gebracht.

§2. Een vonnis wordt binnen twee maanden na de in § 1 bedoelde zitting uitgesproken. Zo niet, wordt het proces-verbaal onontvankelijk verklaard en worden de vervolgingen die opnieuw worden ingesteld, ingesteld overeenkomstig de artikelen 145 tot 147 en 182 tot 184, in welk geval de in de artikelen 216^{quater} en 216^{quinquies} bedoelde wijzen van aanhangigmaking niet van toepassing zijn.

In geval van verzet wordt het vonnis uitgesproken binnen twee maanden na de in de artikelen 151, tweede lid, en 188 bedoelde zitting.

Als hoger beroep wordt ingesteld, wordt de zaak vastgesteld uiterlijk op de eerste zitting na het verstrijken van een termijn van één maand te rekenen van de akte van beroep.

De Procureur des Konings deelt de plaats, de dag en het uur van verschijning met alle passende middelen aan de gekende slachtoffers mee.”

Artikel 145 Sv.: “Dagvaardingen wegens overtreding of wegens wanbedrijf dat tot de bevoegdheid van de politierechtbank behoort, geschieden op verzoek van het Openbaar Ministerie of van de burgerlijke partij. Zij worden betekend door een gerechtsdeurwaarder, aan de beklagde en, in voorkomend geval, aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon, wordt afschrift gelaten.”

Artikel 182 Sv.: “De zaken die tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoren, worden bij haar aanhangig gemaakt, hetzij door de verwijzing naar die rechtbank overeenkomstig de artikelen 130 en 160 hiervoren, hetzij door een dagvaarding, rechtstreeks aan de verdachte en aan de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke personen gedaan door de burgerlijke partij, en, in alle gevallen, door de Procureur des Konings, hetzij door de oproeping van de verdachte bij proces-verbaal conform artikel 216^{quater}, hetzij door de oproeping met het oog op onmiddellijke verschijning overeenkomstig artikel 216^{quinquies}.

De Procureur des Konings deelt de plaats, de dag en het uur van verschijning met alle passende middelen aan de gekende slachtoffers mee.”

e.2.) Commentaar

Vervolgen betekent het aanhangig maken van de zaak bij de rechter, met het oog op de toepassing van de strafwet, d.w.z. het instellen van de strafvordering op de wijze door de wet bepaald. (artikel 28^{quater} Sv.).

Het Openbaar Ministerie of de burgerlijke partij kunnen een rechtstreekse dagvaarding instellen. Dit is een deurwaardersexploot betekend aan één of meerdere personen waardoor zij als beklagde of civielrechtelijke partij voor het vonnisgerecht worden gebracht. Een rechtstreekse dagvaarding kan slechts worden gedaan in zoverre er geen gerechtelijk onderzoek plaatsvindt. Immers, een gerechtelijk onderzoek wordt afgesloten door middel van de regeling der rechtspleging door de onderzoeksgerechten (art. 145 en 182 Sv.).

e.3.) Praktijkgegevens

Tabel 21: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Rechtsgebied Gent (1/1/1993-31/12/2002)

	Rechtstreekse dagvaarding
Gent	7
Dendermonde	6
Oudenaarde	.
Brugge	10
Kortrijk	.
Ieper	16
Veurne	.
Totaal	39 of 0,125% van het totaal aantal zaken

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Voor zaken die zijn binnengekomen op het parket tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 zijn er op datum van 31/12/2002 nog 39 milieuzaken waarbij men in het stadium van de rechtstreekse dagvaarding zit. Voor het totaal van de onderzochte 14 parketten is dit 0,14%.

Tabel 22: Gemiddeld aantal dagen dat aan de rechtstreekse dagvaarding voorafging in het rechtsgebied Gent voor milieuzaken

Milieu-zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	180	377,77	239	356,29	444	255,5	185	464,16

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel geeft weer in hoeveel van de zaken die zijn ingestroomd in 1998, 1999, 2000 of 2001 een beslissing tot rechtstreekse dagvaarding is genomen. Deze beslissing kan genomen zijn vanaf de dag dat de zaak op het parket is binnengekomen tot respectievelijk 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 of 31/12/2006, welke ook de vorige of volgende beslissingen zijn.

Indien men deze tabel opnieuw samen leest met tabel 4, kan men zien bij hoeveel van de milieuzaken die zijn ingestroomd in een bepaald jaar een rechtstreekse dagvaarding is gevorderd. Bijvoorbeeld, van de zaken die zijn ingestroomd in het jaar 2001 (3.466) is er tot op 31/12/2006 in 185 zaken of 5,3% van het totaal aantal zaken een beslissing tot rechtstreekse dagvaarding genomen.

De vraag of de inbreuk vervuiling heeft veroorzaakt, vormt een zeer belangrijk element in de beslissing om al dan niet te vervolgen. Dit argument speelt niet enkel ten opzichte van bedrijven, maar evengoed ten opzichte van burgers.

Het beleid inzake vervolging wordt in de eerste plaats bepaald op basis van de actualiteit. Bijgevolg zullen specifieke kenmerken van een arrondissement dit beleid kunnen beïnvloeden en dit verantwoord het verschil in aanpak door de parketten. Zo zullen er in een dichtbevolkt, sterk geïndustrialiseerd arrondissement andere noden zijn dan in een dunbevolkt arrondissement en dit door de andere mate en vorm van milieucriminaliteit dat er zich voordoet.

Het beleid moet ook soepel zijn, wat ervoor zorgt dat men niet op een mathematische wijze een dossier kan benaderen en elk dossier op zich verschillend is ook al gaat het om dezelfde soort inbreuken. Om die reden is ook praktisch onmogelijk om een kant-en-klare lijst op te

stellen van inbreuken die sowieso geseponeerd worden of waarin er een minnelijke schikking kan worden aangegaan.

Tenslotte moet het beleid ook voldoen aan de principes van gelijkheid, evenredigheid en subsidiariteit.

Het principe van gelijkheid houdt in dat het Openbaar Ministerie op basis van objectieve criteria een beslissing moet nemen. Dit principe betekent echter niet dat alle personen die dezelfde inbreuk plegen op dezelfde manier moeten gesanctioneerd worden.

De principes van de evenredigheid en de subsidiariteit houden in dat de parketmagistraat bij het nemen van een beslissing zich de vraag moet stellen of vervolging van de overtreder de meest geschikte maatregel is om het algemeen belang te dienen.⁴⁷

Het parket zal vooral overgaan tot vervolging wanneer het gaat om zware inbreuken, in geval van recidive of ernstige schade aan mens of milieu.

De beslissing tot dagvaarden wordt in leefmilieuzaken ook beïnvloed door de houding van de administratie. Zo zal het Openbaar Ministerie eerder geneigd zijn om zaken te vervolgen waarin er door de administratie een herstelvordering is geformuleerd dan zaken te vervolgen waarin dit niet het geval is.

2. Minder voorkomend traject: dossierbeheer door de onderzoeksrechter en de Raadkamer

Artikel 55 Sv. *“het gerechtelijk onderzoek is het geheel van de handelingen die ertoe strekken daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges in staat moeten stellen met kennis van zaken uitspraak te doen.”*

Kenmerken:

- bij een gerechtelijk onderzoek is er geen sprake meer van het opsporen van misdrijven; men gaat er principieel van uit dat de strafbare feiten reeds aan het licht zijn gekomen
- verplichting tot adieren van de onderzoeksrechter; rechters treden niet *propriu motu* op dus de zaak moet echt bij de rechter aanhangig worden gemaakt

Hoe gebeurt dit?

Er kan een vordering tot onderzoek worden ingesteld door de PDK (artikel 216^{quater} Sv.) of een klacht met burgerlijke partijstelling door de benadeelde.

Uitzonderlijk kan de onderzoeksrechter zichzelf adieren, namelijk bij betrapting op heterdaad of door gebruik van het evocatierecht bij de mini-instructie.

Praktijkgegevens

Tabel 23: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie

De cijfers van het aantal gerechtelijke onderzoeken die gevoerd zijn tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent:

⁴⁷ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 30.

	Gerechtelijk Onderzoek
Gent	1
Dendermonde	3
Oudenaarde	1
Brugge	4
Kortrijk	2
Ieper	.
Veurne	1
Totaal	12 of 0,07% van het totaal aantal zaken

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2002

Het percentage gerechtelijke onderzoeken uitgevoerd in de 14 parketten voor dezelfde periode bedraagt 0,03% van het totaal aantal zaken dat tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in binnengekomen op de respectievelijke parketten.

Tabel 24: Gemiddeld aantal dagen dat aan het gerechtelijk onderzoek in milieuzaken voorafging in het rechtsgebied Gent

Milieu-zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	Duur	n	Duur	n	Duur	n	duur
	2	1	11	160	3	-	5	5
	1	-					3	-

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel toont in hoeveel zaken die zijn ingestroomd in 1998, 1999, 2000 of 2001 een onderzoeksrechter is geadieerd.

Bovendien geeft de tabel weer wat het gemiddeld aantal dagen was dat aan gerechtelijk onderzoek voorafging.

Wanneer men deze tabel leest samen met tabel 4, wordt duidelijk hoe gering het aantal milieuzaken zijn waarin het vooronderzoek wordt geleid door de onderzoeksrechter. Bij de zaken die zijn ingestroomd in 1998 (3.868), is er slechts in 3 (of 0,07%) gevallen een gerechtelijk onderzoek gestart. Van de milieuzaken van 1999 (3.302) zijn er 11 (0,33%) waar er een gerechtelijk onderzoek is gestart; voor milieuzaken van 2000 (5.304) zijn er 3 (0,05%) en voor 2001 (3.466), 8 (0,23%).

2.1. Werkingsmiddelen

- a) huiszoeking
- b) beslag
- c) deskundigenonderzoek in strafzaken
- d) plaatsbezoek

a) Huiszoeking

a.1.) Wetgeving

Artikel 89bis Sv.: *“De onderzoeksrechter kan opdracht tot huiszoeking en inbeslagneming geven aan een officier van gerechtelijke politie van zijn arrondissement of van het arrondissement waar de handelingen moeten plaatshebben.*

Wanneer de onderzoeksrechter optreedt op vordering van een onderzoeksrechter van een ander arrondissement, kan hij opdracht geven aan een officier van gerechtelijke politie van dat ander arrondissement.

Hij geeft die opdracht met redenen omklede beschikking en enkel wanneer het noodzakelijk is.

Het is verboden de opdracht over te dragen.”

a.2.) Commentaar

De onderzoeksrechter (of krachtens een huiszoekingsbevel een officier van gerechtelijke politie) kan in het kader van een gerechtelijk onderzoek in alle plaatsen een huiszoeking doen (artikel 89bis Sv.).⁴⁸ Geen opsporing of huiszoeking mag in een voor het publiek niet-toegankelijke plaats worden verricht vóór vijf uur 's morgens en na 21.00 uur 's avonds. De huiszoekingen begonnen vóór 21.00 uur kunnen echter na dat tijdstip worden verdergezet.

b) Beslag

b.1.) Wetgeving

Artikel 87 Sv.: *“De onderzoeksrechter zal desgevorderd en kan zelfs ambtshalve zich naar de woning van de verdachte begeven om er de papieren, de zaken en in het algemeen alle voorwerpen op te sporen, die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen.”*

Artikel 88 Sv.: *“De onderzoeksrechter kan zich eveneens begeven naar de andere plaatsen waar hij vermoedt dat men de in het vorige artikel bedoelde voorwerpen verborgen heeft.”*

b.2.) Commentaar

In het kader van een gerechtelijk onderzoek is inbeslagneming in het wetboek opgevat als een onderdeel van de huiszoeking. Buiten betrapting op heterdaad put de onderzoeksrechter zijn bevoegdheid tot inbeslagneming uit de artikelen 87 en 88 Sv., waarin wordt bepaald dat de onderzoeksrechter bij het verrichten van een huiszoeking, de papieren, de zaken en in het algemeen alle voorwerpen mag opsporen die kunnen dienen om de waarheid aan het licht te brengen. Met betrekking tot de inbeslagneming bij betrapting op heterdaad beschikt de onderzoeksrechter over dezelfde bevoegdheden als de procureur des Konings.

c) Deskundigenonderzoek in strafzaken

c.1.) Wetgeving

Artikel 43 Sv.: *“De procureur des Konings doet zich zo nodig vergezellen van een of twee personen die wegens hun kunde of beroep bekwaam geacht worden om de aard en de omstandigheden van de misdaad of het wanbedrijf te beoordelen.”*

Artikel 44 Sv.: *“Geldt het een gewelddadige dood of een dood waarvan de oorzaak onbekend is en verdacht, dan doet de procureur des Konings zich bijstaan door een of twee geneesheren, die verslag zullen uitbrengen over de oorzaken van de dood en de staat van het lijk.*

⁴⁸ Het is zo dat de onderzoeksrechter de huiszoeking niet persoonlijk uit te voeren. Hij kan de uitvoering van het huiszoekingsbevel delegeren aan officieren van gerechtelijke politie. Heeft de opdracht betrekking op de inbeslagneming van papieren, titels of bescheiden, dan kan zij, krachtens artikel 89bis Sv., enkel aan een officier worden gegeven die de hoedanigheid van hulpofficier van de PDK heeft. Enkel in delicate aanelegenheden moet de onderzoeksrechter de huiszoeking persoonlijk verrichten. Dit zal bijvoorbeeld het geval zijn wanneer stukken moeten in beslag genomen worden die door het beroepsgeheim zijn gedekt. Zie C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, p 957.

De personen, in de gevallen van dit artikel en van het vorige artikel opgeroepen, leggen de eed af in de volgende bewoordingen:

'Ik zweer dat ik mijn taak naar eer en geweten nauwgezet en eerlijk zal vervullen'.

of:

'Je jure de remplir ma mission en honneur et conscience, avec exactitude et probité'.

of:

'Ich schwöre, den mir erteilten Auftrag auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich zu erfüllen'.

Die eed kan worden afgelegd hetzij mondeling, hetzij door aanbrenging van het formulier op het verslag, hetzij bij een gedagtekend en ondertekend geschrift.

Ingeval een autopsie wordt bevolen, krijgen de nabestaanden de toestemming het lichaam van de overledene te zien. De magistraat die de autopsie heeft bevolen, beslist of de verzoekers als nabestaanden kunnen worden beschouwd en op welk tijdstip zij het lichaam van de overledene mogen zien. Tegen deze beslissing staat geen rechtsmiddel open."

Artikel 44bis Sv.: *"§1. Wordt de dader van de misdaad of van het wanbedrijf op heterdaad betrapt, dan kan de procureur des Konings een geneesheer gelasten de medische vaststellingen te doen omtrent de staat van dronkenschap van de vermoedelijke dader en van het slachtoffer van het misdrijf. Hij kan de geneesheer opvorderen om een bloedmonster te nemen.*

Deze bepaling is echter niet van toepassing in geval van overtreding van de wetten en verordeningen betreffende het wegverkeer.

§2. De aldus opgevorderde geneesheer dient zich te gedragen naar het voorschrift van artikel 44, tweede lid.

§3. Indien het optreden van de opgevorderde geneesheer er geen vertraging door ondervindt, kan de persoon van wie het bloedmonster wordt genomen, op eigen kosten een geneesheer naar keuze daarbij tegenwoordig doen zijn.

§4. Het onderzoek van het bloedmonster geschiedt in een van de laboratoria door de Koning daartoe erkend.

De persoon van wie het bloed is afgenomen, kan op eigen kosten een tweede onderzoek laten verrichten in het laboratorium waar het eerste heeft plaatsgehad, of in een ander door de Koning erkend laboratorium. In het eerste geval kan hij op het tweede onderzoek toezicht laten houden door een technisch raadsman te zijner keuze.

De Koning treft voorzieningen tot nadere regeling van de bloedproef. Hij stelt onder meer regels betreffende de wijze waarop het bloedmonster wordt genomen, bewaard en onderzocht, alsook betreffende de erkenning van de laboratoria."

c.2.) Commentaar

Wat het gerechtelijk onderzoek betreft, bepaalt de wetgever niets uitdrukkelijk over de mogelijkheid van de onderzoeksrechter om een deskundige aan te stellen. Echter, deze bevoegdheid kan worden afgeleid uit zijn algemene bevoegdheid als onderzoeksmagistraat. De artikelen 43-44bis Sv. worden bijgevolg per analogie toegepast op het gerechtelijk onderzoek.

Slechts in één geval kan het deskundigenonderzoek niet door de onderzoeksrechter zelf worden bevolen, m.n. wanneer een psychiatrisch onderzoek, gepaard gaande met de vrijheidsberoving van de verdachte wordt bevolen, dan is hiertoe enkel de Raadkamer bevoegd.

d) Plaatsbezoek

d.1. Wetgeving

Artikel 62 Sv.: *Wanneer de onderzoeksrechter zich ter plaatse begeeft, wordt hij altijd vergezeld door de procureur des Konings en door de griffier van de rechtbank.*

d.2. Commentaar

De onderzoeksrechter heeft dezelfde bevoegdheid inzake het plaatsbezoek als de PDK (zie hierboven). Hij zal deze echter slechts zelden gebruiken, aangezien de politiediensten, buiten de woning, dezelfde bevoegdheid hebben.

Indien hij ter plaatse gaat, moet hij zich steeds laten vergezellen van zijn griffier en de procureur des Konings. De afwezigheid van deze laatste brengt echter geen nietigheid mee. Ter plaatse kan de onderzoeksrechter de maatregelen bevelen die zijn voorgeschreven met betrekking tot het plaatsbezoek bij de heterdaadprocedure (art. 33 en 34 Sv.).

2.2. Eindbeslissingen

a) Wetgeving

Artikel 127 Sv.: “§1. Wanneer de onderzoeksrechter oordeelt dat zijn onderzoek voltooid is, zendt hij het dossier over aan de Procureur des Konings.

Indien de Procureur des Konings geen andere onderzoekshandelingen vordert, vordert hij de regeling van de rechtspleging door de raadkamer.

§2. De raadkamer laat ten minste vijftien dagen vooraf in een daartoe bestemd register ter griffie melding maken van plaats, dag en uur van verschijning. De termijn wordt teruggebracht tot drie dagen indien een van de inverdenkinggestelden zich in voorlopige hechtenis bevindt. De griffier stelt de inverdenkinggestelde, de burgerlijke partij en hun advocaten in kennis per faxpost of bij een ter post aangetekende brief dat het dossier op de griffie in origineel of in kopie ter beschikking ligt, dat ze er inzage van kunnen hebben en er kopie van kunnen opvragen.

§3. Binnen de in 2 bepaalde termijn kunnen de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij de onderzoeksrechter overeenkomstig artikel 61quinquies verzoeken om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten. In dat geval wordt de regeling van de rechtspleging geschorst. Als het verzoek definitief is behandeld, wordt de zaak opnieuw vastgesteld voor de raadkamer overeenkomstig de in §2 bepaalde vormen en termijnen.

§4. De raadkamer doet uitspraak op verslag van de onderzoeksrechter na de Procureur des Konings, de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde gehoord te hebben.

De partijen kunnen bijgestaan of vertegenwoordigd worden door een advocaat. De raadkamer kan evenwel de persoonlijke verschijning van de partijen bevelen. Tegen deze beschikking staat geen rechtsmiddel open. De beschikking wordt betekend aan de desbetreffende partij op vordering van de Procureur des Konings en brengt dagvaarding mee om te verschijnen op de vastgestelde datum. Als deze partij niet verschijnt, wordt uitspraak gedaan en geldt de beschikking als op tegenspraak gewezen.

Wanneer de raadkamer de zaak in beraad houdt om haar beschikking uit te spreken, bepaalt zij de dag voor die uitspraak.”

Artikel 128 Sv.: “Indien de raadkamer van oordeel is dat het feit noch een misdaad, noch een wanbedrijf, noch een overtreding oplevert, of dat tegen de inverdenkinggestelde generlei bezwaar bestaat, verklaart zij dat er geen reden is tot vervolging.

In dat geval en indien het onderzoek werd ingeleid door de burgerlijke partijstelling in handen van de onderzoeksrechter, wordt de burgerlijke partij veroordeeld tot het aan de inverdenkinggestelde betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.”

Artikel 129 Sv.: “Indien zij van oordeel is dat het feit slechts een overtreding of een van de in artikel 138 bedoelde wanbedrijven is, wordt de inverdenkinggestelde naar de politierechtbank verwezen.

De bepalingen van dit artikel en van het vorige artikel kunnen geen afbreuk doen aan de rechten van de burgerlijke partij of van de openbare partij, zoals hierna wordt bepaald.”

Artikel 130 Sv.: “Indien het misdrijf blijkt strafbaar te zijn met correctionele straffen, wordt de inverdenkinggestelde behoudens het geval bedoeld in artikel 129, eerste lid, naar de correctionele rechtbank verwezen.”

Artikel 131 Sv.: “§1. De raadkamer spreekt, als daartoe grond bestaat, de nietigheid uit van de handeling en van een deel of het geheel van de erop volgende rechtspleging, wanneer zij een onregelmatigheid, verzuim of nietigheid vaststelt die invloed heeft op:

1° een handeling van het onderzoek;

2° de bewijsverkrijging.

§2. Nietigverklaarde stukken worden uit het dossier verwijderd en neergelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg, indien er geen hoger beroep is ingesteld binnen de bij artikel 135 bepaalde termijn. [Laatste zin vernietigd bij arrest van het Arbitragehof van 21 december 2004].”

Artikel 133 Sv.: *“Indien de raadkamer, op verslag van de onderzoeksrechter, van oordeel is dat het feit strafbaar is met criminele straffen en dat de tenlastelegging tegen de in verdenking gestelde voldoende gegrond is, worden de stukken van het onderzoek, het proces-verbaal waarbij het bestaan van het misdrijf wordt vastgesteld, een staat van de overtuigingsstukken en de beschikking tot gevangenneming door de Procureur des Konings onverwijld toegestuurd aan de procureur-generaal bij het hof van beroep, opdat zal worden gehandeld zoals bepaald is in het hoofdstuk Inbeschuldigingstelling.*

De overtuigingsstukken blijven berusten bij de rechtbank waar het onderzoek heeft plaatsgehad, behoudens hetgeen in de artikelen 248 en 291 wordt bepaald.”

Artikel 1 Wet Bescherming Maatschappij: *“Wanneer er gronden zijn om aan te nemen dat de verdachte verkeert, hetzij in staat van krankzinnigheid, hetzij in een ernstige staat van geestesstoornis of van zwakzinnigheid die hem ongeschikt maakt tot het controleren van zijn daden, kunnen de onderzoeksgerechten, in de gevallen waarin de wet voorlopige hechtenis toelaat, een aanhoudingsbevel verlenen om hem in observatie te stellen.*

Wanneer de verdachte reeds onder aanhoudingsbevel staat, kunnen de onderzoeksgerechten hem eveneens in observatie stellen. In dat geval is de beslissing tot inobservatiestelling, op haar dagtekening een nieuwe beslissing over de handhaving van de hechtenis.

De inobservatiestelling geschiedt in de psychiatrische afdeling van een strafinrichting.

De onderzoeksrechter die een bevel tot aanhouding heeft verleend, kan bij uitzondering, bij met redenen omklede beschikking, gelasten dat dit aanhoudingsbevel ten uitvoer zal worden gelegd in de psychiatrische afdeling van een strafinrichting.

Deze beschikking zal slechts gehandhaafd worden voor zover zij binnen vijf dagen wordt bevestigd door de raadkamer in de vorm bepaald in artikel 21 van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis. Deze bevestiging is, op de datum van voormelde beschikking, een beslissing over de handhaving van de hechtenis.

De inobservatiestelling kan eveneens worden gelast door de vonnisgerechten in de gevallen waarin de wet voorlopige hechtenis toelaat.”

Artikel 3 Probatielwet: *“De opschorting kan, met instemming van de verdachte, door de vonnisgerechten met uitzondering van de hoven van assisen worden gelast ten voordele van de beklaagde die nog niet is veroordeeld tot een criminele straf of een hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden, indien het feit niet van die aard schijnt te zijn dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf en de tenlastelegging bewezen is verklaard.*

De opschorting kan eveneens worden gelast door de onderzoeksgerechten wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen.

De opschorting kan steeds ambtshalve gelast, door het openbaar ministerie gevorderd of door de verdachte gevraagd worden.

De beslissingen die de opschorting gelasten, stellen de duur ervan vast, welke niet minder dan een jaar en niet meer dan vijf jaar mag bedragen met ingang van de datum van de beslissing, alsmede, in voorkomend geval, de opgelegde probatievoorwaarden.

De beslissing waarbij de opschorting en, in voorkomend geval, de probatie wordt toegestaan of geweigerd, moet met redenen omkleed zijn overeenkomstig de bepalingen van artikel 195 van het Wetboek van Strafvordering.

Die beslissingen maken een einde aan de vervolgingen, indien zij niet worden herroepen.”

b) Commentaar

Het vooronderzoek gevoerd door de onderzoeksrechter wordt afgesloten door Regeling der rechtspleging (artikel 127 Sv. e.v.)

Dit is een gerechtelijke tussenfase die het gerechtelijk onderzoek en het onderzoek ten gronde van elkaar scheiden.

In deze fase van het onderzoek beslist de Raadkamer en in hoger beroep de Kamer van Inbeschuldigingstelling over de afsluiting van het onderzoek. In hoofdzaak komen twee vragen aan bod in deze fase: (1) bestaan tegen de verdachte voldoende bezwaren en (2) werden de bewijzen op rechtmatige wijze verzameld.

Mogelijke beslissingen van de raadkamer

1) Buitenvervolginstelling of verwijzing

Wanneer uit het onderzoek blijkt dat de feiten geen misdrijf opleveren of dat er onvoldoende bezwaren tegen de inverdenkinggestelde zijn, beveelt de raadkamer de buitenvervolginstelling (artikel 128 Sv.). Deze beslissing kan ook genomen worden als de raadkamer vaststelt dat de strafvordering onontvankelijk is of dat zij is vervallen (door rechterlijk gewijsde of door verjaring). Meestal hebben deze buitenvervolginstellingen gezag van gewijsde wat betekent dat aan de vaststelling dat de strafvordering onontvankelijk is of vervallen, ook het ontdekken van nieuwe bezwaren niets meer kan veranderen.

Indien de raadkamer oordeelt dat er voldoende bezwaren tegen de inverdenkinggestelde bestaan, dan kan hij naar het vonnisgerecht worden verwezen (artikelen 129, 130 en 133 Sv. voor respectievelijk verwijzing naar de politierechtbank, de correctionele rechtbank of de procureur-generaal bij het hof van beroep voor de verwijzing door de kamer van inbeschuldigingstelling naar het Hof van Assisen). Hierbij is de raadkamer niet gebonden door de kwalificatie in de eindvordering van de PDK. Door de beschikking tot verwijzing wordt de zaak aanhangig gemaakt voor het vonnisgerecht.

2) Zuivering der nietigheden

Indien daartoe grond bestaat, spreekt de raadkamer de nietigheid uit van de handeling of een deel of het geheel van de daaropvolgende rechtspleging, wanneer zij een onregelmatigheid of nietigheid vaststelt, die een invloed heeft op de handeling van het onderzoek of de bewijsverkrijging (artikel 131 Sv.).

3) Beslissingen in verband met het onderzoek

De raadkamer kan vaststellen dat het onderzoek niet volledig is en aldus haar beslissing opschorten over de regeling der rechtspleging door te beschikken dat de zaak niet in staat is. Hierdoor blijft de zaak aanhangig bij de onderzoeksrechter die met het dossier was belast en is bijgevolg het gerechtelijk onderzoek niet beëindigd.

Het is ook mogelijk dat de raadkamer vaststelt dat de onderzoeksrechter onbevoegd is in welk geval zij het ontslag van het onderzoek beveelt. De zaak zal in dit geval door de bevoegde instantie worden verder gezet.

4) Beslissingen over de grond van de zaak

In een aantal gevallen kan de raadkamer zich uitspreken over de grond van de zaak. Dit is een afwijking op het algemene principe dat zij dat niet kan. Het betreft enerzijds de internering (artikel 1 Wet Bescherming Maatschappij) en anderzijds de opschorting (artikel 3 Probatiwewet).

Bevoegdheden van de Kamer van Inbeschuldigingstelling (K.I.)

1) Tegen de beschikkingen van de Raadkamer kan hoger beroep ingesteld worden bij de K.I.

2) De inbeschuldigingstelling

Een eigen bevoegdheid van de K.I. is de verwijzing naar het hof van assisen. Wanneer de raadkamer bij de regeling der rechtspleging van oordeel is dat het feit strafbaar is met criminele straffen en dat de tenlastelegging tegen de inverdenkinggestelde voldoende gegrond is, beslist zij zelf niet over de verwijzing. Zij maakt het dossier via de procureur-generaal over aan de K.I. die verder beslist over de verwijzing naar het hof van assisen (artikel 133 Sv.).

c) Praktijkgegevens

Tabel 25: Gemiddeld aantal dagen tussen het adiëren van de onderzoeksrechter en vaststelling voor de raadkamer voor de regeling der rechtspleging in het rechtsgebied Gent in milieuzaken

Milieu- zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
2		289	11	623,18	3	-	8	570,75
1		-						

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel biedt een overzicht van de milieuzaken die in 1998, 1999, 2000 of 2001 zijn ingestroomd en waarin een gerechtelijk onderzoek plaatsvond en die voor de raadkamer werd vastgesteld. Centraal in deze tabel staat de gemiddelde duur tussen de datum van het adiëren van de onderzoeksrechter en de datum waarop de zaak voor de raadkamer is vastgesteld voor de regeling der rechtspleging.

Indien men bekijkt wat het gemiddeld aantal dagen is tussen het adiëren van de onderzoeksrechter en de vaststelling voor de raadkamer voor de regeling der rechtspleging voor bijvoorbeeld zaken die ingestroomd zijn in 2001 (dit is 454,6 dagen), dan is dit bij milieuzaken die zijn ingestroomd in datzelfde jaar toch wel hoger.

Tabel 26: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Cijfers voor het rechtsgebied Gent tussen 1/1/1993 en 31/12/2002

	Beschikking Raadkamer
Gent	3
Dendermonde	1
Oudenaarde	1
Brugge	5
Kortrijk	2
Ieper	.
Veurne	.
TOTAAL	12 of 0,07% van het totaal aantal zaken

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2002

Tussen 1993 en 2002 is er voor milieuzaken in het rechtsgebied Gent in 12 dossiers een beslissing van de Raadkamer genomen. Dit is in 0,07% van het totaal aantal milieuzaken. Voor de 14 parketten bedraagt het percentage 0,06%.

Tabel 27: Gemiddeld aantal dagen dat aan de verwijzing door de raadkamer naar de correctionele rechtbank voorafging in milieuzaken in het rechtsgebied Gent

Milieu- zaken	1998		1999		2000		2001	
	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	3	-	6	789	0	nvt	6	-

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel geeft weer in hoeveel van de zaken die zijn ingestroomd in 1998, 1999, 2000 of 2001 in het rechtsgebied Gent, de raadkamer beslist de zaak te verwijzen naar de correctionele rechtbank. Deze beslissing kan genomen zijn vanaf de dag dat de zaak op het parket is ingestroomd tot respectievelijk 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 of 31/12/2006, welke ook de vorige of volgende beslissingen zijn.

Zoals uit de tabel blijkt gaat het slechts om een zeer gering aantal zaken. Als men bijvoorbeeld kijkt naar het totaal aantal verwijzingen die de raadkamer heeft gedaan in alle correctionele zaken (dit is 1193), dan zien we dat de verwijzingen voor milieuzaken hier maar 0,5% van uitmaken.

Etappe 3. Onderzoek ten gronde

1. Behandeling van de zaak in eerste aanleg

1.1. Volledigheidshalve: andere vormen van aanhangigmaking

a) Wetgeving

Artikel 147 Sv.: *“Partijen kunnen vrijwillig en op een eenvoudige oproeping verschijnen, zonder dat een dagvaarding nodig is.”*

Artikel 216quater Sv.: *“§1. De Procureur des Konings kan een persoon die aangehouden is met toepassing van de artikelen 1 en 2 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis of die zich bij hem meldt, oproepen om te verschijnen voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank binnen een termijn die niet korter mag zijn dan tien dagen, noch langer dan twee maanden.*

Hij stelt hem in kennis van de feiten die hem ten laste worden gelegd, alsook van de plaats, de dag en het uur van de zitting, en deelt hem mede dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen. Als de betrokkene geen advocaat kiest, brengt de Procureur des Konings de stafhouder of diens vertegenwoordiger daarvan op de hoogte.

Deze kennisgeving en deze formaliteit worden vermeld in een proces-verbaal, waarvan hem onmiddellijk een kopie wordt overhandigd.

De kennisgeving geldt als dagvaarding om te verschijnen. De gekozen advocaat of, in voorkomend geval, de stafhouder of zijn vertegenwoordiger en de benadeelde partij worden onverwijld van de datum van de terechtzitting op de hoogte gebracht.

§2. Een vonnis wordt binnen twee maanden na de in § 1 bedoelde zitting uitgesproken. Zo niet, wordt het proces-verbaal onontvankelijk verklaard en worden de vervolgingen die opnieuw worden ingesteld, ingesteld overeenkomstig de artikelen 145 tot 147 en 182 tot 184, in welk geval de in de artikelen 216quater en 216quinquies bedoelde wijzen van aanhangigmaking niet van toepassing zijn.

In geval van verzet wordt het vonnis uitgesproken binnen twee maanden na de in de artikelen 151, tweede lid, en 188 bedoelde zitting.

Als hoger beroep wordt ingesteld, wordt de zaak vastgesteld uiterlijk op de eerste zitting na het verstrijken van een termijn van één maand te rekenen van de akte van beroep.

De Procureur des Konings deelt de plaats, de dag en het uur van verschijning met alle passende middelen aan de gekende slachtoffers mee.”

Artikel 216quinquies-septies Sv.: *”§1. De Procureur des Konings roept met het oog op onmiddellijke verschijning voor de correctionele rechtbank eenieder op die, overeenkomstig artikel 20bis van de wet van 20*

juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, in hechtenis wordt gehouden of in vrijheid is gesteld met inachtneming van de voorwaarden omschreven in de artikelen 35 en 36 van voornoemde wet.

Wanneer het bevel tot aanhouding met het oog op onmiddellijke verschijning als bedoeld in artikel 20bis van dezelfde wet wordt uitgevaardigd, stelt de Procureur des Konings elke persoon bedoeld in het eerste lid en zijn advocaat onmiddellijk in kennis van de plaats, de dag en het uur van de zitting.

Deze kennisgeving wordt vermeld in een proces verbaal waarvan aan betrokkene onmiddellijk een afschrift wordt overhandigd.

De kennisgeving bevat een omschrijving van de feiten die aan de beklaagde ten laste worden gelegd alsook de tekst van artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek en geldt als dagvaarding om te verschijnen.

§2. Plaats, dag en uur van verschijning worden met alle passende middelen aan de gekende slachtoffers meegedeeld.

Op schriftelijk verzoek van de benadeelde persoon dat voor de terechtzitting en op hetzelfde moment als de verklaring bedoeld in artikel 5bis van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering kan worden ingediend, wordt het dossier te zijner beschikking en ter beschikking van zijn advocaat gesteld zodra het bevel tot aanhouding met het oog op onmiddellijke verschijning wordt gevorderd.

Het dossier kan ter beschikking worden gesteld in de vorm van eensluidend verklaarde afschriften.

§3. De verschijning voor de rechtbank geschiedt na ten vroegste vier en ten hoogste zeven dagen te rekenen van de uitvaardiging van het bevel tot aanhouding met het oog op onmiddellijke verschijning.

De rechtbank doet uitspraak tijdens de terechtzitting of binnen vijf dagen nadat de zaak in beraad is genomen.

Tegen dit vonnis kan geen verzet worden gedaan.

216sexies: “Wanneer de rechtbank van oordeel is dat de complexiteit van de zaak aanvullend onderzoek vereist, kan zij bij een met redenen omklede beslissing het dossier terugzenden aan de Procureur des Konings.

In dat geval beslist de rechtbank bij dezelfde beschikking over de handhaving van de beklaagde in hechtenis tot aan de eventuele betekening van een bevel tot aanhouding binnen vierentwintig uur. De beslissing tot handhaving wordt overeenkomstig artikel 16, §§1 en 5, eerste en tweede lid, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis met redenen omkleed.

Tegen de beschikking bedoeld in dit artikel kan geen enkel rechtsmiddel worden aangewend.”

216septies: “De rechtbank kan de zaak eenmaal of meermaals uitstellen op voorwaarde dat zij deze uiterlijk vijftien dagen na de inleidingszitting bedoeld in artikel 216quinquies, §3, in beraad neemt. Tot dit uitstel wordt beslist ambtshalve of op verzoek van de beklaagde, van de burgerlijke partij of van de Procureur des Konings om:

de getuigen te horen die zij nuttig acht;

een maatschappelijke enquête te doen verrichten.

Indien een getuige moet worden gedagvaard om te verschijnen, wordt de termijn verminderd overeenkomstig artikel 184, vierde lid.”

b) Commentaar

Dagvaarding door de PDK vormt de meest gebruikelijke wijze waarop een zaak aanhangig wordt gemaakt.

Andere wijzen waardoor de zaak aanhangig gemaakt wordt bij het vonnisgerecht zijn: vrijwillige verschijning (artikel 147 Sv.), verwijzing door het Hof van Cassatie, verwijzing ten gevolge van de Taalwet (artikel 23 Wet Taalgebruik in rechtszaken), oproeping per proces-verbaal (artikel 216 quater Sv.) en de procedure tot onmiddellijke verschijning (artikel 216 quinquies-septies Sv.⁴⁹).

c) Praktijkgegevens

De oproeping per proces-verbaal kadert in het snelrecht, waarbij de wetgever doelde op een snelle afhandeling van eenvoudige zaken die geen uitgebreid onderzoek vereisen. Te denken valt aan kleine criminaliteit zoals winkeldiefstallen, handtassenroof,...

⁴⁹ Ingevolge een arrest van het Arbitragehof van 28 maart 2002 werd de wet van 28 maart 2000 die de procedure tot onmiddellijke verschijning invoerde partieel vernietigd waardoor deze vorm van aanhangigmaking thans onbruikbaar lijkt.

Een audit uitgevoerd in 1998 toonde aan dat amper 0,5% van de correctionele zaken op die manier zouden worden opgestart.⁵⁰

Ook na de wijzigingen van 2005⁵¹ kan men niet echt zeggen dat de oproeping per proces-verbaal en dus het snelrecht een echt succes is. Vooral de termijn van 2 maanden binnen dewelke een uitspraak moet worden geleverd, kan worden aanzien als een juridische miskleun. De sanctie van het niet halen van de termijn van 2 maanden door de rechter is immers de onontvankelijkheid van het proces-verbaal. Wat moet een rechter doen als hij vaststelt dat hij de termijn van 2 maanden niet zal halen? Dan kan hij niet anders doen dan het proces-verbaal onontvankelijk verklaren, maar betekent dit dan dat alle proceshandelingen die ter terechtzitting hebben plaatsgevonden voor niets zijn geweest? Omwille van deze problemen en de rechtsonzekerheid die ze teweeg brengen, wordt er nu al op sommige parketten geadviseerd om artikel 216^{quater} Sv. niet langer toe te passen.⁵²

Uit bovenstaande kan men dus afleiden dat de toepassing van de oproeping per proces-verbaal in milieurechtelijke aangelegenheden wellicht heel marginaal is tot misschien zelfs onbestaande. Echter exacte cijfergegevens zijn hierover nog niet te vinden.

1.2. Werkingsmiddelen

a) Wetgeving

Artikel 153 Sv.: *De behandeling van iedere zaak is openbaar, op straffe van nietigheid.*

Zij geschiedt in de volgende orde:

de processen-verbaal zo die er zijn, worden door de griffier voorgelezen;

de getuigen, indien het openbaar ministerie of de burgerlijke partij er heeft opgeroepen, worden gehoord zo daartoe grond bestaat; de burgerlijke partij neemt haar conclusie;

de gedaagde of zijn advocaat draagt zijn verdediging voor en doet zijn getuigen horen, indien hij er heeft meegebracht of doen dagvaarden en indien hij overeenkomstig het volgende artikel gerechtigd is om die voor te brengen;

het openbaar ministerie vat de zaak samen en neemt zijn conclusie; de gedaagde partij of haar advocaat kan haar opmerkingen voordragen.

Artikel 190 Sv.: *“De behandeling geschiedt in het openbaar, op straffe van nietigheid.*

Wanneer de vervolgingen zijn gegrond op de artikelen 372 tot 378 van het Strafwetboek, kan het vonnisgerecht bevelen dat de zaak met gesloten deuren wordt behandeld, indien een van de partijen of het slachtoffer het vraagt, namelijk met het oog op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer.

De Procureur des Konings, de burgerlijke partij of haar raadsman zetten de zaak uiteen; de processen-verbaal of verslagen, indien er opgemaakt zijn, worden door de griffier voorgelezen, de getuigen voor en tegen worden gehoord, indien daartoe grond bestaat, en de wrakingen worden voorgedragen en er wordt over beslist; de stukken die tot overtuiging of tot ontlasting kunnen dienen, worden aan de getuigen en aan de partijen vertoond; de beklaagde wordt ondervraagd; de beklaagde en de burgerrechtelijk aansprakelijke personen of hun advocaat dragen hun verdediging voor; de Procureur des Konings vat de zaak samen en neemt zijn conclusie; de beklaagde en de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke personen of hun advocaat kunnen antwoorden. Het vonnis wordt onmiddellijk of ten laatste op de terechtzitting volgende op die waarop de debatten gesloten zijn verklaard, uitgesproken.”

b) Commentaar

De rechtspleging voor de correctionele rechtbank en de politierechtbank is ongeveer gelijklopend en wordt uiteengezet in de art. 153 en 190 Sv.

⁵⁰ Audit uitgevoerd door ABC in o.m. het Brusselse parket: *Gazet van Antwerpen* 20 augustus 1998, 6.

⁵¹ Wet van 13 april 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met betrekking tot het strafrecht en de strafrechtspleging, teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken, *B.S.* 3 mei 2005.

⁵² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 1068.

Het verslag dat wordt opgemaakt van de verrichtingen die ter terechtzitting plaatsvinden, wordt het proces-verbaal van de terechtzitting of zittingsblad genoemd.

De beklaagde kan ervoor kiezen om niet te verschijnen op de terechtzitting. Indien dit het geval is, dan wordt de beklaagde veroordeeld bij verstek. Als de beklaagde wel aanwezig is op de terechtzitting dan wordt de beslissing van het vonnisgerecht genomen op tegenspraak. De beklaagde heeft wel het recht zich te laten vertegenwoordigen, behalve wanneer de beschuldigde voor het Hof van Assisen moet verschijnen.

In principe zal de vonnisrechter alle onderzoeksverrichtingen die gebeurd zijn in het vooronderzoek opnieuw moeten doen in aanwezigheid van de beklaagde en op tegensprekelijke wijze. In de praktijk is het echter zo dat de rechter oordeelt over de opportuniteit van de onderzoeksverrichtingen ter terechtzitting en zullen enkel die onderzoeksverrichtingen opnieuw worden uitgevoerd die de rechter nodig of wenselijk acht. Het is bovendien ook zo dat niet enkel de onderzoeksverrichtingen opgesomd in de artikelen 153 en 190 Sv. kunnen worden uitgevoerd. De rechter heeft als opdracht om de waarheid te achterhalen en kan hiervoor alle nodige onderzoeksverrichtingen laten uitvoeren.

Na de onderzoeksverrichtingen vat het Openbaar Ministerie de zaak samen en neemt zijn conclusie. Hetgeen het Openbaar Ministerie vordert wordt mondeling toegelicht op de terechtzitting. Hierna heeft de beklaagde het recht om zich te verdedigen en daarna kunnen de partijen nog op elkaars argumenten repliceren.

De rechter kan een vonnis of een arrest vellen die beslissingen zijn alvorens recht te doen⁵³. Deze laatste kunnen in het bijzonder voor het milieurecht wel belang hebben aangezien hieronder bijvoorbeeld de aanstelling van een deskundige valt.

1.3. Mogelijke eindbeslissingen

Commentaar

Na de beraadslaging door de rechter(s) volgt dan het vonnis of arrest.

Een onderscheid kan gemaakt worden tussen vonnissen en arresten die eindbeslissingen⁵⁴ zijn en vonnissen en arresten die beslissingen alvorens recht te doen zijn (zie hierboven).

Een vonnis of arrest bestaat telkens uit een beschikkend gedeelte en een motivering. In het beschikkende gedeelte geeft de rechter aan wat hij aangaande de feiten heeft beslist. In de motivering legt de rechter uit welke redenen hem/haar tot dergelijke beslissing hebben overtuigd.

Praktijkgegevens

Tabel 28: Gemiddeld aantal dagen tussen de eerste vaststelling voor de correctionele rechtbank en het eerste vonnis uitgesproken door de rechtbank

Milieu-	1998	1999	2000	2001
---------	------	------	------	------

⁵³ Synoniemen zijn voorbereidende vonnissen of tussenvonnissen. Dit zijn geen beslissingen over de strafvordering, maar beslissingen die de eindbeslissing voorafgaan.

⁵⁴ Dit zijn beslissingen over de strafvordering, waardoor de rechter zijn rechtsmacht uitput.

zaken	n	duur	n	duur	n	duur	n	duur
	175 of 4,52%	93,4	207 of 6,26%	87,83	458 of 8,63%	91,83	186 of 5,36%	80,08

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2003, 2004, 2005, 2006

Deze tabel biedt een overzicht van het aantal zaken ingestroomd in 1998, 1999, 2000, 2001 die voor de uitspraak van het vonnis zijn vastgesteld. Verder wordt de gemiddelde duur weergegeven tussen de datum van eerste vaststelling voor de correctionele rechtbank en de datum van het eerste vonnis dat in de zaak werd uitgesproken.

Tabel 29: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2002

Rechtsgebied Gent (1/1/1993-31/12/2002)

	Totaal milieuzaken	Vonnis en verder
Gent	12.793	642 of 5,01%
Dendermonde	7.829	538 of 6,87%
Oudenaarde	1.819	143 of 7,86%
Brugge	4.990	195 of 3,9%
Kortrijk	1.980	91 of 4,59%
Ieper	825	67 of 8,12%
Veurne	766	13 of 1,69%
Totaal	31.002	1.689 of 5,44% van het totaal aantal zaken

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2002

Voor de 14 parketten is dit percentage 5,26%.

Op de vraag of er voldoende gesanctioneerd wordt in milieuzaken, liepen de antwoorden van het Openbaar Ministerie uiteen.

De parketten die vinden dat er te weinig wordt gesanctioneerd, vinden dat er te veel opschortingen worden verleend, of te veel minieme boetes met uitstel. Zij wijten dit aan het feit dat de rechter het maatschappelijk belang van de bescherming van het leefmilieu onderschat.⁵⁵

Het onderzoek van Ponsaers naar het verbaliseringsgedrag van de inspectiediensten toont aan dat van de 111 zaken op het parket van Gent afkomstig van de milieu-inspectie, slechts 6 dossiers hebben geleid tot een vonnis in eerste aanleg. Dit is slechts 5,4% van het totaal aantal zaken aangebracht door de MI.⁵⁶

Het onderzoek heeft ook bekeken wat de afhandeling van de dossiers was per cluster. Voor de cluster leefmilieu werden er 195 dossiers geïdentificeerd.

⁵⁵ R. MORTIER, "De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België", in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 34.

⁵⁶ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 148.

Bij 5 van die dossiers heeft de rechtbank van eerste aanleg een uitspraak geveld. In drie dossiers is één sanctie opgenomen en in twee dossiers twee sancties.⁵⁷

Rechtbank 1 ^o aanleg	Aantal sancties	Sanctie 1	Sanctie 2	Aantal dossiers
Gent	1	Geldboete Vrijspraak		2 1
Gent	2	Gevangenisstraf geldboete	Geldboete verbod	1 1

a) Hoofdstraffen

a.1. Klassieke hoofdstraffen

Wat? gevangenisstraf en geldboete (hierbij wordt er ook steeds een vervangende gevangenisstraf bepaald)

- geldboete: bij handhaving van milieurecht absolute noodzaak

Voorals sinds de wet op de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen is dit de primaire sanctie in milieurecht geworden (wet van 4 mei 1999, B.S. 22 juni 1999.)

Waarom? Afschrikkende werking en ook secundair een afremend effect

Wetgeving

Artikel 195 Sv.: Ieder veroordelend vonnis vermeldt de feiten waaraan de gedaagden schuldig of waarvoor zij aansprakelijk geoordeeld worden, de straf, de burgerlijke veroordelingen en de toegepaste wetbepaling.

Het vonnis vermeldt nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen waarom de rechter, als de wet hem daartoe vrije beoordeling overlaat, dergelijke straf of dergelijke maatregel uitspreekt. Het rechtvaardigt bovendien de strafmaat voor elke uitgesproken straf of maatregel.

Wanneer hij veroordeelt tot een geldboete houdt hij voor de vaststelling van het bedrag ervan rekening met de door de beklaagde aangevoerde elementen over zijn sociale toestand.

De rechter kan een geldboete uitspreken beneden het wettelijk minimum van de boete indien de overtreder om het even welk document voorlegt dat zijn precaire financiële situatie bewijst.

Het tweede lid is niet van toepassing wanneer de rechtbank uitspraak doet in graad van beroep, behalve wanneer zij een verval van het recht tot het besturen van een voertuig, een luchtschip en het geleiden van een rijdier uitspreekt.

Indien er door een bemiddeling elementen overeenkomstig artikel 555, § 1, aan de rechter ter kennis worden gebracht, wordt dit in het vonnis vermeld. De rechter kan hiermee rekening houden en vermeldt dit in voorkomend geval in het vonnis.

Als de rechter een effectieve vrijheidsstraf uitspreekt, licht hij de partijen in over de uitvoering van deze vrijheidsstraf en over de mogelijke strafuitvoeringsmodaliteiten.

Hij licht eveneens de burgerlijke partij in over de mogelijkheden om in het kader van de strafuitvoering te worden gehoord over de voorwaarden die in het belang van de burgerlijke partij moeten worden opgelegd.

Commentaar

Doctrines: discussie over de strafmaat in milieurecht

- geldboete mag niet te laag zijn: kosten voor niet-naleven overstijgen de baten niet

MAAR ook niet te hoog want dit kan leiden tot faillissement van bedrijf of onmogelijkheid tot betalen van de geldboete.

⁵⁷ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 168.

Strafmaat in de milieuhygiënewetgeving

Wet	Gevangenisstraf	Geldboete in BEF en in Euro	Andere
Wet 1888 ARAB 1946 - oorspronkelijk - wetswijziging 1974	/ 8 dagen - 6 maand	26 - 100 50 - 50.000	/ /
Wet betreffende luchtverontreiniging (1964)	8 dagen - 6 maand	26 - 5.000	/
Wet bestrijdingsmiddelen (1969)	15 dagen – 5 jaar of 1 - 7 dagen	100 – 10.000 of 1 - 25	+
Wet Oppervlaktewateren (1971)	8 dagen - 6 maand	26 – 5.000	/
Wet geluidshinder (1973)	8 dagen - 6 maand	26 – 5.000	/
Decreet afvalstoffen (1981) - oorspronkelijk	8 dagen - 1 jaar	100 - 100.000	+
- wetswijziging 1994	1 maand – 5 jaar	100 – 10.000.000	+
Decreet grondwaterbeheer (1984)	8 dagen – 5 jaar	26 – 10.000	+
Decreet milieuvergunning (1985)	8 dagen – 1 jaar	100 – 100.000	+
Wet niet-ioniserende straling (1985)	8 dagen – 2 jaar	50 – 10.000	/
Decreet meststoffen (1991)	8 dagen – 2 maand of 8 dagen – 6 maand of 8 dagen – 1 jaar	100 – 50.000 of 100 – 75.000 of 100 – 100.000	/
Wet milieutaksen (1993)	Bij herhaling enkel en wordt opgelegd: 4 maand – 1 jaar	10 x de niet- betaalde taks en minstens 250 of 12,5 – 2.500	+
Wet ioniserende stralingen (1994)	3 maand – 2 jaar	1.000 – 1.000.000	/
Wet oprichting comité Europese milieukeur (1994)		500 – 10.000	/
Decreet bodemsanering (1995) - oorspronkelijk - 1998	1 maand – 5 jaar (ongewijzigd)	100 – 100.000.000 100 – 10.000.000	/ /
Decreet algemene bepalingen milieubeleid (1995)	Titel bedrijfsinterne milieuzorg enkel: 1 maand – 3 jaar	Titel bedrijfsinterne milieuzorg enkel: 100 – 10.000.000	/
Samenwerkingsakkoord verpakkingsafval (1996)	1 week – 2 maand of 1 maand – 1 jaar of 1 – 6 maand of 1 week – 1 maand of 1 maand – 1 jaar	100 – 5.000 of 1.000 – 2.000.000 of 100 – 500.000 of 100 – 5.000 of 100 – 1.000.000	/ /
Wet productnormen (1998)	8 dagen – 3 jaar of	160 – 4.000.000 of	+

	8 dagen – 8 jaar of 8 dagen – 1 jaar /	160 – 10.000.000 of 40 – 120.000 of 200 – 1.000	
Wet mariene milieu (1999)	/ / 2 maand – 2 jaar of 15 dagen – 6 maand / 1 maand – 1 jaar / /	500 – 100.000 of 100 – 2.000 of 100.000 – 1.000.000 of 10.000 – 200.000 of 10.000 – 25.000 of 50.000 – 500.000 of 10.000 – 200.000 of 2.000 – 10.000	+
Samenwerkingsakkoord zware ongevallen (1999)	8 dagen – 1 jaar	1.000 – 1.000.000	/

Bevindingen :

- bijzondere milieuwetten geven aan de strafrechter mogelijkheid tot opleggen gevangenisstraf en/of geldboete
- bij federale wetten wordt steeds een minimale gevangenisstraf bepaald; de maximumstraf is 6 maanden of 2 jaar; de minimale geldboete bedraagt 26 euro (te vermenigvuldigen met opdecieimen 5,5)⁵⁸
- strafmaat op regionale niveau ligt hoger dan op federaal niveau
- strafmaat is laag in vergelijking met de straffen in het Strafwetboek⁵⁹

⁵⁸ Het bedrag van de geldboeten zoals zij in het Strafwetboek van 1867 werden vastgesteld, stemt uiteraard niet meer overeen met de huidige waarde van het geld. Om die reden past men sinds kort na de eerste wereldoorlog het systeem van de opdecieimen toe: men vermenigvuldigt de in de wet bepaalde bedragen met een coëfficiënt waardoor de boete aan de inflatie wordt aangepast zonder dat telkens de wet moet worden gewijzigd. Ingevolge de wet van 26 juni 2000 betreffende de invoering van de euro moeten de bedragen van de geldboeten in het Strafwetboek vanaf 1 januari 2002 gelezen worden als bedragen in euro. Deze bedragen worden echter niet langer vermenigvuldigd met 200 (1990 opdecieimen), maar met 5 (40 opdecieimen). Dit systeem gold echter slechts voor geldboeten opgelegd wegens feiten gepleegd na 1 januari 2002. Geldboeten opgelegd na die datum voor feiten ervoor gepleegd moeten worden omgezet naar euro volgens de normale methode (d.i. het bedrag in frank delen door 40,3399 en afronden op de tweede decimaal), zoniet heeft men te maken met een inbreuk op artikel 2 al 2 Sw. Zie C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 370.

Op 1 januari 1995 werden de opdecieimen verhoogd tot 1990. De opdecieimen bedragen thans 45 wat een vermenigvuldigingsfactor van 5,5 impliceert. Met artikel 36 van de wet van 7 februari 2003 houdende verschillende bepalingen inzake verkeersveiligheid (B.S.25 februari 2003) werden de opdecieimen verhoogd van 40 naar 45, waardoor de vermenigvuldigingsfactor van 5 naar 5,5 werd opgetrokken. Deze regeling is in werking getreden op 1 maart 2004. Zie A. DE NAUW, P. FLAMEY en J. GHYSELS, (ed.), *Milieustraf- en milieustrafprocesrecht. Actuele vraagstukken*, Brussel, Larcier, 2005, 163.

⁵⁹ Bijvoorbeeld, degene die een tweede huwelijk aangaat terwijl het eerste nog niet is ontbonden, begaat bigamie dat volgens artikel 391 Sw. strafbaar is met opsluiting van 5 tot 10 jaren. Daarentegen, degene die bewust de biologische dood van de Schelde zou veroorzaken door wederrechtelijke lozingen van giftige stoffen kan krachtens artikel 41 wet 26 maart 1971 bestraft worden met een maximale straf van 6 maanden. Dergelijk lage straffen geven vooreerst een vertekend beeld van de waarde van de rechtsgoederen die de onderscheiden strafbepalingen beschermen, maar bovendien verhinderen ze ook het afschrikkend effect van het strafrecht. Zie M. FAURE, “De delictsomschrijvingen en sanctienormen in het milieustrafrecht: een introductie, in C. ELLIAERTS, *De vervuiler aan banden gelegd? Strafrechtelijke en politieke handhaving van het milieurecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1990, 26.

- grote verschillen in strafmaat bij de verschillende sancties in de regionale decreten en federale wetten en dit ongeacht het voorwerp van het rechtsinstrument of het onrechtsgehalte
- volgens FAURE⁶⁰ is de vaststelling van de strafmaxima op willekeurige wijze geschied en niet aangepast aan het beschermde rechtsbelang

Praktijkgegevens

Bij het bepalen van de geldboete beschikt de rechter over een appreciatiemarge binnen de aangegeven minimum- en maximumgrenzen bepaald in de wet. Er zijn geen concrete straftoemingsrichtlijnen opgesteld door de wetgever. In artikel 195 lid 3 Sv. staat enkel dat de rechter voor de vaststelling van het bedrag van de geldboete kan rekening houden met de door de beklaagde aangevoerde elementen over zijn sociale toestand. Het is tevens zo dat de rechter in zijn vonnis de redenen moet aangeven voor het uitspreken van een bepaalde straf (artikel 195 lid 2 Sv.).

De rechter zal zich bij de begroting van de geldboete vooral laten leiden door dadergebonden parameters, zoals de persoonlijkheid van de dader, zijn gerechtelijk verleden of zijn financiële draagkracht. De rechter zal bijvoorbeeld nagaan of de sociale belangen niet te veel worden geraakt indien een onderneming een hoge geldboete moet betalen.⁶¹

Het gebeurt dikwijls dat de boetes die men uitspreekt in milieuzaken niet in evenredigheid zijn met de enorme financiële voordelen die de overtreder haalt uit het plegen van het misdrijf.⁶²

C.M. BILLIET en S. ROUSSEAU (2003), "De hoogte van strafrechtelijke boetes. Een rechtseconomische analyse van milieurechtspraak (1990-2000) van het Hof van Beroep te Gent", *Tijdschrift voor Milieurecht*, vol. 2, p. 120-134

In dit onderzoek hebben BILLIET en ROUSSEAU de factoren die in de praktijk de hoogte van de boetes beïnvloeden onderzocht. Het onderzoek is gevoerd op basis van een analyse van rechtspraak (1990-2000) van het Hof van Beroep te Gent betreffende inbreuken op de wetgeving inzake lozingsvergunningen (Wet 1971 Oppervlaktewateren) en milieuvergunningen (opslorping van de lozingsvergunning in de milieuvergunning op grond van het Milieuvergunningsdecreet 1985). De inbreuken waren in essentie schendingen van een vergunningsplicht of van vergunningsvoorwaarden.

Een basisgegeven voor het onderzoek was de straf die kan worden opgelegd, inzonderheid de maximumboete.

De volgende factoren bleken in eerste aanleg een invloed uit te oefenen op de straf die werd uitgesproken voor de milieudelicten:

- De variabele duur bleek significant. Dit betekent dat hoe langer de overtreiding duurt, hoe hoger de boete zal zijn. Wanneer de duurtijd van de inbreuk toeneemt met een maand, neemt de boete meer bepaald toe met 47,87 euro.⁶³
- Volgens de verwachtingen bleek er een verschil te bestaan in de sanctionering van het Milieuvergunningsdecreet 1985 ten opzichte van de andere wetgeving. Dit verschil was ook

⁶⁰ M. FAURE, *Schets van een nieuw Vlaams milieustrafrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 210.

⁶¹ M. FAURE, *Schets van een nieuw Vlaams milieustrafrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 163.

⁶² R. MORTIER, "De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België", in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 34.

⁶³ De bedragen in euro zijn bedragen met verrekening van opdecimenen.

merkbaar in de sanctionering van het ARAB 1946. Bij overtreding van beide wetgevingen is de boete relatief hoger.

- Nog volgens de verwachtingen blijkt de gerechtelijke voorgeschiedenis van de beschuldigde een invloed uit te oefenen op de hoogte van de geldboete. De aanwezigheid van een strafregister met betrekking tot de onderzochte milieudelicten verhoogt de boete met ongeveer 10.500 euro.

- De variabele die weergeeft of er naast de boete ook een hoofdgevangenisstraf is uitgesproken of niet, bleek ook significant te zijn. Dit is ook logisch aangezien men wellicht pas een gevangenisstraf zal opleggen als de mogelijkheden inzake de geldboete zijn uitgeput en dit omdat een gevangenisstraf duurder is dan het opleggen van een geldboete.

- Ten laatste bleek ook de bedrijfssector waar de overtreder werkzaam was een invloed te hebben. Met name de betonindustrie, de bouwindustrie, de zandwinning en de dancings bleken significant.

a.2. Werkstraf

Wetgeving

Artikel 7bis Sw.: *“De straffen toepasselijk op misdrijven gepleegd door rechtspersonen zijn:*

In criminele zaken, in correctionele zaken en in politiezaken:

1° geldboete;

2° bijzondere verbeurdverklaring; de bijzondere verbeurdverklaring, bepaald in artikel 42, 1°, uitgesproken ten aanzien van publiekrechtelijke rechtspersonen kan enkel betrekking hebben op goederen die vatbaar zijn voor burgerlijk beslag;

In criminele en correctionele zaken:

1° ontbinding; deze kan niet worden uitgesproken ten aanzien van de publiekrechtelijke rechtspersoon;

2° verbod een werkzaamheid die deel uitmaakt van het maatschappelijke doel te verrichten, met uitzondering van werkzaamheden die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening;

3° sluiting van een of meer inrichtingen, met uitzondering van de inrichtingen waar werkzaamheden worden verricht die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening;

4° bekendmaking of verspreiding van de beslissing.”

Commentaar

Wat? Sinds de wet van 17 april 2002 (B.S. 7 mei 2002) ingevoerd als autonome straf.

Wie? Concrete invulling van de werkstraf wordt bepaald door de justitieassistent van de dienst Justitiehuisen, maar de rechter kan niettemin aanwijzingen geven. Zo kan hij rekening houden met de aangerichte schade aan het leefmilieu.

Praktijk? Deze straf wordt niet veel toegepast in milieuzaken, wellicht omdat ze voor rechtspersonen niet kan worden toegepast aangezien artikel 7bis SW dat betrekking heeft op de straffen die toepasselijk zijn op misdrijven gepleegd door rechtspersonen deze straf niet vermeldt.⁶⁴

b) Bijkomende straffen

b.1. Gemeenrechtelijke bijkomende straffen

b.1.1. Verbeurdverklaring

⁶⁴ A. DE NAUW, P. FLAMEY en J. GHYSELS, (ed.), *Milieustraf- en milieustrafprocesrecht. Actuele vraagstukken*, Brussel, Larcier, 2005, 173.

Wetgeving

Artikel 42 Sw.: “Bijzondere verbeurdverklaring wordt toegepast:

1° op de zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken, en op die welke gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf, wanneer zij eigendom van de veroordeelde zijn;

2° op de zaken die uit het misdrijf voortkomen.

3° op de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, op de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en op de inkomsten uit de belegde voordelen.”

Artikel 43 Sw.: “Bij misdaad of wanbedrijf wordt bijzondere verbeurdverklaring toepasselijk op de zaken bedoeld in artikel 42, 1° en 2° altijd uitgesproken.

Bij overtreding wordt zij slechts uitgesproken in de gevallen bij de wet bepaald.”

Artikel 43bis Sw.: “Bijzondere verbeurdverklaring toepasselijk op de zaken bedoeld in artikel 42, 3°, kan door de rechter in elk geval worden uitgesproken, maar slechts voorzover zij door de Procureur des Konings schriftelijk wordt gevorderd.

Indien de zaken niet kunnen worden gevonden in het vermogen van de veroordeelde, raamt de rechter de geldwaarde ervan en heeft de verbeurdverklaring betrekking op een daarmee overeenstemmend bedrag.

Ingeval de verbeurdverklaarde zaken aan de burgerlijke partij toebehoren, zullen zij aan haar worden teruggegeven. De verbeurdverklaarde zaken zullen haar eveneens worden toegewezen ingeval de rechter de verbeurdverklaring uitgesproken heeft omwille van het feit dat zij goederen en waarden vormen die door de veroordeelde in de plaats gesteld zijn van de zaken die toebehoren aan de burgerlijke partij of omdat zij het equivalent vormen van zulke zaken in de zin van het tweede lid van dit artikel.

Iedere andere derde die beweert recht te hebben op de verbeurdverklaarde zaak, zal dit recht kunnen laten gelden binnen een termijn en volgens modaliteiten bepaald door de Koning.”

Artikel 43ter Sw.: “De bijzondere verbeurdverklaring die van toepassing is op de zaken bedoeld in de artikelen 42, 43bis en 43quater, kan eveneens worden uitgesproken wanneer die zaken zich buiten het grondgebied van de Belgische Staat bevinden.

Artikel 43quater Sw.: “§1. Onverminderd artikel 43bis, derde en vierde lid, kunnen op vordering van de Procureur des Konings de in §2 bedoelde vermogensvoordelen, de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en de inkomsten uit de belegde voordelen, die worden gevonden in het vermogen of in het bezit van een persoon, verbeurd verklaard worden of kan zulke persoon veroordeeld worden tot betaling van een bedrag dat door de rechter wordt geraamd als zijnde overeenstemmend met de waarde van deze zaken, indien deze persoon schuldig werd bevonden:

a) hetzij aan één of meer van de strafbare feiten bedoeld in:

1° artikel 136sexies en artikel 136septies, 1°;

1°bis artikel 137 voor zover de strafbare feiten gestraft worden met een van de straffen bedoeld in artikel 138, §1, 4° tot en met 10°, en van dien aard zijn dan zij financieel gewin kunnen opleveren, alsook artikel 140, voor zover deze misdaad of dit wanbedrijf van dien aard is dat het financieel gewon kan opleveren;

2° de artikelen 246 tot 251, en artikel 323;

2°bis de artikelen 433sexies, 433septies, 433octies, 433undecies en 433duodecies;

3° de artikelen 504bis en 504ter, en artikel 323;

4° artikel 2bis, §1, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica, in zoverre de feiten betrekking hebben op de invoer, de uitvoer, de vervaardiging, de verkoop of het te koop stellen van de in dat artikel bedoelde middelen en stoffen, of §3, b), of §4, b), van dezelfde wet;

5° de artikelen 77ter, 77quater en 77quinquies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

6° artikel 10, §1, 2°, van de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, antihormonale, beta-adrenergische of productiestimulerende werking.

b) hetzij aan de strafbare feiten omschreven in artikel 324ter of van een of meer van de hierna bedoelde strafbare feiten wanneer ze gepleegd zijn in het raam van een criminele organisatie, zoals bepaald in artikel 324bis:

1° de artikelen 162, 163, 173, 180 en 186;

1°bis de artikelen 379 of 380 en 383bis, §1;

2° de artikelen 468, 469, 470, 471 of 472;

3° artikel 475;

4° de artikelen 477, 477bis, 477ter, 477quater, 477quinquies, 477sexies of 488bis;

5° artikel 505, met uitzondering van de zaken die gedekt zijn door artikel 42, 1°;

5°bis artikel 2quater, 4°, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen;

6° artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit-en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie;

7° artikel 1 van het koninklijk besluit van 12 april 1974 betreffende sommige verrichtingen in verband met stoffen met hormonale, anti-hormonale, anabole, anti-infectieuze, anti-parasitaire en anti-inflammatoire werking, welk artikel betrekking heeft op strafbare feiten waarop overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica straffen worden gesteld;

8° de artikelen 3 en 5 van het koninklijk besluit van 5 februari 1990 betreffende sommige stoffen met beta-adrenergische werking, welke artikelen betrekking hebben op strafbare feiten waarop overeenkomstig de wet van 25 maart 1964 op de geneesmiddelen straffen worden gesteld.

c) hetzij aan meerdere strafbare feiten die gezamenlijk worden vervolgd, en waarvan de ernst, de finaliteit en de onderlinge afstemming, de rechtbank toelaat zeker en noodzakelijk te besluiten dat deze feiten werden gepleegd in het kader van ernstige en georganiseerde fiscale fraude waarbij bijzonder ingewikkelde mechanismen of procédés van internationale omvang werden aangewend.

§2. De verbeurdverklaring zoals bedoeld in §1 kan worden uitgesproken tegen de daders, mededaders en medeplichtigen die werden veroordeeld wegens één of meerdere van de in dit artikel opgesomde misdrijven en onder de in §1 bepaalde voorwaarden, wanneer de veroordeelde over een relevante periode verdere vermogensvoordelen heeft ontvangen terwijl er ernstige en concrete aanwijzingen zijn dat deze voordelen voortspruiten, uit het misdrijf waarvoor hij werd veroordeeld, of uit identieke feiten, en de veroordeelde het tegendeel niet geloofwaardig maakt.

Dit tegendeel kan tevens geloofwaardig gemaakt worden door elke derde die beweert recht te hebben op deze voordelen.

§3. Als relevante periode in de zin van dit artikel wordt aanzien de periode van vijf jaar voorafgaand aan de inverdenkingstelling van de persoon tot de datum van de uitspraak.

De ernstige en concrete aanwijzingen bedoeld in §2 kunnen worden geput uit alle geloofwaardige elementen die op regelmatige wijze aan de rechtbank worden overlegd, en die wijzen op een onevenwicht van enig belang tussen enerzijds de tijdelijke of blijvende aangroei van het vermogen en de bestedingen van de veroordeelde in de relevante periode die door het openbaar ministerie wordt aangetoond, en anderzijds de tijdelijke of blijvende aangroei van het vermogen en de bestedingen van de veroordeelde in deze periode, waarvan hij kan geloofwaardig maken dat ze niet voortspruiten uit de feiten waarvoor hij werd veroordeeld of uit identieke feiten.

Onder identieke feiten worden verstaan de feiten die behoren tot de misdrijfomschrijvingen die zijn bepaald in §1 en die vallen onder:

a) ofwel dezelfde omschrijving als het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de veroordeling;

b) ofwel een aanverwante omschrijving, op voorwaarde dat deze is opgenomen onder dezelfde rubriek van §1, a), als het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de veroordeling.

Wanneer de rechtbank de bijzondere verbeurdverklaring in de zin van dit artikel oplegt, kan zij beslissen geen rekening te houden met een door haar te bepalen deel van de relevante periode of met door haar te bepalen inkomsten, goederen en waarden, indien zij zulks gepast acht om de veroordeelde niet te onderwerpen aan een onredelijk zware straf.

§4. Het vermogen dat ter beschikking staat van een criminele organisatie moet verbeurd verklaard worden, onder voorbehoud van de rechten van derden te goeder trouw."

Commentaar

Wat? De verbeurdverklaring of confiscatie is een rechterlijke beslissing die het eigendomsrecht over bepaalde zaken, die in relatie staan tot de daad en/of dader aan de Staat doet toekomen.

Er zijn 4 soorten confiscaties:

1) de gewone confiscatie: artikel 42, 1° en 2° Sw.;

2) de confiscatie van vermogensvoordelen of voordeelsontneming: artikel 42, 3° en 43bis Sw.;

- 3) de verruimde voordeelsontneming: artikel 43^{quater} Sw.;
- 4) de confiscatie als beveiligingsmaatregel.

1) Gewone confiscatie

Welke zaken?

Artikel 42 Sw. bepaalt welke goederen kunnen worden geconfisqueerd, voor welke misdrijven deze bijkomende straf kan worden uitgesproken en in welke mate confiscatie van zaken die aan een derde toebehoren mogelijk is,...

De wetgever viseert vooreerst de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen die rechtsreeks uit het misdrijf zijn verkregen; deze worden ook wel de primaire vermogensvoordelen genoemd.

Voor welke misdrijven? (artikel 43 Sw.)

- misdaad of wanbedrijf: ALTIJD
- overtreding: in de gevallen bij wet bepaald

Verplicht of facultatief? VERPLICHT

Praktijkgegevens

Op grond van artikel 42 Sw. is het mogelijk om de instrumenten van het misdrijf in beslag te nemen met het oog op verbeurdverklaring en dit om herhaling van de feiten te vermijden. Het kan bijvoorbeeld gaan over vrachtwagens die dienden om illegaal afval te transporteren. Vervolgens zal er dikwijls een verzoek tot vrijgave worden ingediend, wat meestal wordt geweigerd door de KI. Dit blijkt in de praktijk een zeer efficiënte maatregel te zijn aangezien de bedrijven daar financieel onder lijden en het dus duurder tot te duur wordt om de wet te overtreden.

In de praktijk stelt men vast dat verbeurdverklaring in milieustrafzaken dikwijls wordt uitgesproken voor voorwerpen die tijdens het vooronderzoek in beslag werden genomen. Het betreft dan ook veelal monsters van water of afval.⁶⁵

2) Confiscatie van vermogensvoordelen

Sinds 1990⁶⁶ bestaat er, naast de klassieke verbeurdverklaring, de verbeurdverklaring van wederrechtelijke vermogensvoordelen. Waar vroeger een zeer nauw verband moest bestaan tussen de geconfisqueerde zaken en het misdrijf, kunnen vanaf dan ook vermogensvoordelen die uit het misdrijf zijn verkregen, worden verbeurdverklaard (art. 42, 3°).

⁶⁵ Zie o.m. Corr. Gent 2 april 2001, TMR 2002, 176; Gent 10 december 1999, TMR 2000, 242; Corr. Gent 1 maart 1994, TMR 1994, 282; Corr. Gent 4 april 1995, TMR 1996, 375; Corr. Gent 17 juni 1993, TMR 1994, 281; Corr. Gent 16 september 1993, TMR 1994, 281; Corr. Gent 21 juni 1993, TMR 1994, 260.

⁶⁶ Wet van 17 juli 1990 tot wijziging van de art. 42, 43 en 505 van het Strafwetboek en tot invoering van een artikel 43bis in hetzelfde wetboek, B.S. 15 augustus 1990.

Volgens Rozie zijn de meeste auteurs voorstander van een ruime toepassing van artikel 42 lid 3 Sw. Alle goederen die de dader van het misdrijf heeft bekomen bij het plegen van het misdrijf, ongeacht of deze roerend of onroerend zijn, komen in aanmerking.⁶⁷

De rechtspraak lijkt dezelfde mening te zijn toegedaan. Volgens een arrest van het Hof van Cassatie van 22 oktober 2003 is het vermijden van een belastingschuld ook een vermogensvoordeel in de zin van artikel 42, lid 3 Sw. Op basis hiervan kan worden aanvaard dat een kostenbesparing ook een vermogensvoordeel kan zijn dat kan worden verbeurd verklaard. In het milieurecht komen zo een kostenbesparingen veel voor; het kan bijvoorbeeld gaan om de afwezigheid van een van overheidswege opgelegde milieu-investering.⁶⁸

Ten tweede kunnen ook de vervangingsgoederen verbeurd verklaard worden. Vragen die hier pertinent zijn is wat er moet gebeuren indien het gaat om een ondeelbaar goed dat maar voor een stuk is aangekocht met criminele fondsen; indien er geen volledige zaakvervangende plaatsgevonden of; dat het volgrecht dat aan dergelijk vermogensvoordeel kleeft ten eeuwigden dage blijft gelden.⁶⁹

In het geval van een ondeelbaar goed dat niet volledig is verworven met criminele vermogensvoordelen, lijkt de beste oplossing om aan zaakvervangende te doen tijdens de procedure van strafrechtelijk beslag. Echter, beslag bij equivalent kan maar gebeuren als de kwestieuze zaken niet of niet meer in het vermogen van de verdachte kunnen worden aangetroffen. Om elke betwisting te voorkomen, raadt Rozie toch aan dat de wetgever dit probleem duidelijker zou regelen in de wet.⁷⁰

Het tweede euvel zou het beste kunnen opgelost worden door de respectievelijke eigendommen te confisqueren tot de hoogte van de getaxeerde waarde van de illegaal verkregen opbrengsten.

De vraag in verband met het volgrecht kan beantwoord worden door te stellen dat er steeds een verband moet zijn met het basismisdrijf om te kunnen verbeurd verklaren.

Is het nu noodzakelijk dat de verworven vermogensvoordelen *in natura* bij de gedaagde gevonden worden om ze te kunnen verbeurd verklaren? De wetgever geeft hierop een duidelijk antwoord in artikel 43bis Sw. dat bepaalt dat indien zaken niet kunnen worden teruggevonden in het vermogen van de veroordeelde, de rechter de geldwaarde ervan kan ramen, waarna de verbeurdverklaring betrekking heeft op een daarmee overeenstemmend bedrag.

Een andere vraag die lange tijd voor discussie heeft gezorgd heeft betrekking op het probleem of de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen uitsluitend mogelijk is indien de voorwerpen waarop de verbeurdverklaring wordt toegepast eigendom van de veroordeelde zijn. De knoop lijkt te zijn doorgelicht in een cassatiearrest van 31 juli 1995⁷¹. Het Hof overweegt in dit arrest dat krachtens artikel 42, 3 Sw. de rechter de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen mag verbeurd verklaren en dat er bijgevolg een wet bestaat die de rechter bij uitzondering rechtsmacht verleent om de verbeurdverklaring uit te spreken tegen een derde.⁷²

⁶⁷ J. ROZIE, *Voordeelsontneming*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 199.

⁶⁸ J. ROZIE, *Voordeelsontneming*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 200.

⁶⁹ J. ROZIE, *Voordeelsontneming*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 202.

⁷⁰ J. ROZIE, *Voordeelsontneming*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 207.

⁷¹ Cass. 31 juli 1995, *R.W.* 1995-96, 1370.

⁷² M. FAURE, "Recente ontwikkelingen in de rechtspraak inzake de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten", *TMR* 1997, 258.

Op welke misdrijven?

Alle misdrijven, dus ook op overtredingen

Verplicht of facultatief? FACULTATIEF

Praktijkgegevens

In de praktijk gebeurt het vaak dat wanneer het vermogensvoordeel een bepaalde som overschrijdt (dit bedrag ligt ongeveer boven de 100.000 euro) er bewarend beslag wordt gelegd op de exploitatierekening van het bedrijf. Het bedrijf is dan bereid om de som op een aparte rekening te consigneren zodat deze kan verder werken met de bedrijfsrekening. In die gevallen zie je dan ook dat het dossier ‘plots’ een zeer snelle vooruitgang kent.

De verbeurdverklaring van wederrechtelijk verkregen vermogensvoordelen blijkt vooral in het Gentse een populaire sanctie te zijn. De magistratuur neemt er de gewoonte om bij elke wederrechtelijke storting van afvalstoffen waarbij rechten werden ontdoken en bij elke wederrechtelijke aanplakking van een publicatiebord⁷³ zonder vergunning systematisch de verbeurdverklaring van het genoten vermogensvoordeel uit te spreken.⁷⁴

De Gentse rechtspraak is niet eensgezind over de vraag of deze verbeurdverklaring een straf dan wel een maatregel is. In het ene arrest (26 januari 1996) poneert het hof van Beroep dat de verbeurdverklaring een straf is; in het andere arrest (8 februari 1996) is het dan weer een maatregel en in een vonnis van 28 november 1996 stelt de correctionele rechtbank te Gent⁷⁵ dat de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen zowel een straf als een maatregel is.

De verwarring vindt volgens FAURE zijn oorzaak in het feit dat de Belgische wetgever de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel niet als een bijzondere maatregel heeft behandeld in een apart artikel in het Strafwetboek. De vermogensvoordelen worden bovendien “verbeurd verklaard” en verbeurdverklaring op zich is natuurlijk wel een straf, zodat het niet verwonderlijk is dat er verwarring heerst over de kwalificatie van de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen als straf of maatregel.⁷⁶

Wellicht kan op dit punt helderheid worden gebracht door de voorstellen van de Interuniversitaire Commissie tot herziening van het Milieurecht in het Vlaamse Gewest te implementeren.⁷⁷ Het voorgestelde art. 7.3.15 laat immers de ontneming van de wederrechtelijk verkregen voordelen toe, maar krachtens art. 7.3.20 §2, 2° is deze sanctie duidelijk een maatregel.⁷⁸

⁷³ Zie bijvoorbeeld Corr. Rb. Gent (21° Kamer) 10 mei 1994, *TMR* 1994, 267.

⁷⁴ M. FAURE, “Recente ontwikkelingen in de rechtspraak inzake de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten”, *TMR* 1997, 250; M. FAURE, “De verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten”, *Tijdschrift voor Milieurecht* 1994, p 267-271 en A. DE NAUW, P. FLAMEY en J. GHYSELS, (ed.), *Milieustraf- en milieustrafprocesrecht. Actuele vraagstukken*, Brussel, Larcier, 2005, 169.

⁷⁵ Corr. Gent (22° kamer), 28 november 1996, *TMR* 1997, 307-308.

⁷⁶ M. FAURE, M., “Recente ontwikkelingen in de rechtspraak inzake de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten”, *TMR* 1997, 252.

⁷⁷ M. FAURE, “Toezicht”, in X, *Voorontwerp Decreet Milieubeleid, Interuniversitaire Commissie tot Herziening van het Milieurecht in het Vlaams Gewest*, Brugge, Die Keure, 1995, 687-715.

⁷⁸ M. FAURE, “Recente ontwikkelingen in de rechtspraak inzake de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten”, *TMR* 1997, 252.

De onzekerheid met betrekking tot het rechtskarakter van deze sanctie creëert duidelijk ook onzekerheid in de rechtspraktijk, meer bepaald ten aanzien van de vraag welk bedrag nu precies dient te worden bepaald. Het antwoord op deze vraag zal immers verschillend zijn al naargelang men deze sanctie kwalificeert als straf of als beveiligingsmaatregel.

De berekening van het vermogensvoordeel kan op twee verschillende manieren gebeuren. Ten eerste kan men uitzoeken wat het kostenplaatje is om de vervuiling ongedaan te maken. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om de kosten voor de installatie van een waterzuiveringssysteem. Deze inschatting gebeurt door een deskundigenbureau. Echter, een deskundigenonderzoek kost dikwijls 1.500 tot 2.500 euro en bijgevolg moet men met die kost rekening houden in de globale dossierbalans.

Ten tweede kan er ook gevraagd worden aan het betrokken bestuur wat de grootteorde is van het bedrag om zich in regel te stellen of wat de inbreuk als voordeel kan opleveren. Immers, een inbreuk levert ofwel een kostenbesparing op ofwel levert ze een geldelijk voordeel op. Op basis van deze twee wijzen ter berekening van het vermogensvoordeel, komt men ofwel het bedrag vrij goed te weten of men opteert voor het bepalen van een redelijk minimum of men werkt met een forfait.

Er is ook een kritiek dat de verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen dikwijls niet wordt toegekend door de rechter, ondanks het vorderen ervan door het Openbaar Ministerie. De rechter laat zich hierbij dikwijls leiden door sociale factoren zoals de werkgelegenheid in het bedrijf die hij niet in het gedrang wil brengen of hij houdt rekening met eventuele investeringen die door de overtreder zijn gedaan sedert de start van het onderzoek.⁷⁹ Stemmen gaan dan ook op om het grote risico dat gepaard gaat met deze rechterlijke willekeur in te perken door het voordeelsbegrip in heldere richtlijnen uiteen te zetten.⁸⁰

Wat de precieze berekening van het vermogensvoordeel betreft, biedt de parlementaire voorbereiding bij de wet van 17 juli 1990 dat artikel 42,3 Sw. invoerde niet veel soelaas.

In de memorie van toelichting is onder meer de volgende passage te lezen:

*‘De rechter moet ook rekening houden met de inkomsten die de voordelen kunnen hebben opgebracht. De rechter neemt evenwel de brutowinst in aanmerking en moet geen rekening houden met de kosten die het misdrijf voor de dader heeft meegebracht. Bij de uitoefening van die taak kan de rechter zich, telkens wanneer zulks voor een degelijke evaluatie van de toestand noodzakelijk is, laten bijstaan door een deskundige’.*⁸¹

Volgens FAURE onderstreept deze overweging de visie van de minister dat de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen veeleer het karakter van een bijkomende straf heeft dan dat van een herstelmaatregel. Als men immers van dit laatste uitgaat, dan zouden de kosten die gemaakt zijn door de dader in rekening worden gebracht, omdat men er dan immers van uitgaat dat de bijzondere verbeurdverklaring alleen tot doel heeft om een *status que ante* te bereiken een geen bewuste leedtoevoeging beoogt.⁸² Deze problematiek blijkt overigens in de jurisprudentie met betrekking tot milieudelicten regelmatig een rol te spelen.

⁷⁹ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 34.

⁸⁰ M. FAURE, “Recente ontwikkelingen in de rechtspraak inzake de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten”, *TMR* 1997, 256.

⁸¹ Memorie van Toelichting bij de wet van 17 juli 1990, *Parl. St. Kamer*, 1989-90, 987/1, p 5.

⁸² M. FAURE, “Recente ontwikkelingen in de rechtspraak inzake de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten”, *TMR* 1997, 252.

Nog volgens dezelfde auteur kan men bij de milieudelicten *grosso modo* een drietal verschillende vermogensvoordelen onderscheiden:

I. Ontdoken rechten en heffingen, bijvoorbeeld door een wederrechtelijke storting

II. Opbrengsten van een uitbating zonder vergunning

III. Een gerealiseerde kostenbesparing door het achterwege laten van een investering in bijvoorbeeld een zuiveringstechnische installatie (op moment van publicatie van het artikel van Faure waren hierover nog geen voorbeelden gekend uit de praktijk)

I. Verbeurdverklaring van ontdoken rechten en heffingen

Regelmatig vindt een verbeurdverklaring van niet-betaalde heffingen plaats. Traditioneel gaat het dan over het geval waarin de beklaagde tot wederrechtelijke afvalstorting overging en hiermee de betaalde milieuheffingen ontdook. In het algemeen levert de berekening van de wederrechtelijk verkregen vermogensvoordelen in dit geval niet zo veel problemen op.

In een vonnis van 21 juni 1993 ging de rechtbank van eerste aanleg over tot de bijzondere verbeurdverklaring van een milieuheffing die de beklaagde had moeten betalen ten laste van het Minafonds van 200 BEF per ton inert afval.⁸³ Er werd in totaal 60 ton wederrechtelijk gestort en dus bedroeg het wederrechtelijk verkregen voordeel 12.000 BEF. Interessant in dit vonnis is nog dat de rechter niet alleen het vermogensvoordeel verbeurd verklaarde, maar eveneens de wettelijke rente die door de betrokkene werd genoten vanaf het ogenblik dat de heffing verschuldigd werd.⁸⁴

II. Verbeurdverklaring van opbrengsten uit het milieudelict

Het is heel wat moeilijker om het vermogensvoordeel te berekenen indien het voordeel niet bestaat uit ontdoken rechten, maar uit een opbrengst die door het misdrijf werd gerealiseerd. Deze problemen doen zich vooral voor bij bouwdelicten, maar komen ook voor in het milieuhygiënerecht, bijvoorbeeld in de wetgeving betreffende het meststoffenbeleid.

Het kan ook gebeuren dat eenzelfde misdrijf vermogensvoordeel oplevert die zowel uit ontdoken rechten als uit een ontvangen opbrengst bestaan. Een voorbeeld hiervan kan worden teruggevonden in een vonnis van de rechtbank te Gent van 21 maart 1995. De beklaagde had zich *in casu* schuldig gemaakt aan het illegaal verwijderen van containers waarvoor hij een vergoeding van 3.750.000 BEF had ontvangen. Bovendien had de beklaagde door deze illegale verwijdering niet de normale milieuheffing van 2.187.000 BEF. Beide bedragen werden bijgevolg verbeurd verklaard.⁸⁵

3) Verruimde voordeelsontneming

Artikel 43^{quater} Sw. dat ingevoerd is door de wet van 19 december 2002, voorziet in de mogelijkheid om de verbeurdverklaring van wederrechtelijke vermogensvoordelen drastisch uit te breiden. Vanaf dan kunnen ook vermoedelijke vermogensvoordelen, verworven uit andere misdrijven dan datgene wat bewezen is verklaard, worden geconfisqueerd, terwijl vroeger er een rechtstreekse band moest zijn tussen de vermogensvoordelen en het bewezen verklaard misdrijf.

⁸³ M. FAURE, De verbeurdverklaring van vermogensvoordelen bij milieudelicten, *Tijdschrift voor Milieurecht*, 1994, 269.

⁸⁴ Corr. Gent 21 juni 1993, *TMR* 1994, 260. Zie ook in dit verband: Corr. Gent 17 juni 1993, *TMR* 1994, 281; Corr. Gent 16 september 1993, *TMR* 1994, 281; Corr. Gent 4 april 1995, *TMR* 1996, 375.

⁸⁵ Corr. Gent 21 maart 1995, *TMR* 1997, 306.

4) Confiscatie als beveiligingsmaatregel

De verbeurdverklaring kan ook worden uitgesproken ten aanzien van schadelijke en/of verboden voorwerpen met als doel deze uit de omloop te nemen. De verbeurdverklaring wordt dan toegepast als beveiligingsmaatregel en niet als straf. Ze kan ook worden uitgesproken als de beklaagde werd vrijgesproken of als de strafvordering vervallen is (bv door vergaring of overlijden van de beklaagde.).

De verbeurdverklaring als beveiligingsmaatregel is enkel mogelijk als een wettelijke bepaling daarin voorziet.

b.2. Bijkomende sancties in de milieuhygiënewetgeving

Wet	Bijkomende sanctie
Wet 1888 ARAB 1946 - oorspronkelijk - wetswijziging 1974	/
Wet betreffende luchtverontreiniging (1964)	/
Wet bestrijdingsmiddelen (1969)	Verbeurdverklaring en vernietiging Sluiting van de inrichting Bekendmaking van het vonnis
Wet Oppervlaktewateren (1971)	/
Wet geluidshinder (1973)	/
Decreet afvalstoffen (1981)	Verbeurdverklaring Verwijdering van afvalstoffen achtergelaten in strijd met de bepalingen van dit decreet: art. 59
Decreet grondwaterbeheer (1984)	Inbeslagneming van machines Afbreken van onwettige bouwwerken en herstel in de vorige toestand
Decreet milieuvergunning (1985)	Verbod om de inrichtingen te exploiteren
Wet niet-ioniserende straling (1985)	/
Decreet meststoffen (1991)	/
Wet milieutaksen (1993)	Inbeslagneming en verbeurdverklaring van de goederen waarvoor de milieutaks opeisbaar is en van de vervoermiddelen alsook de

	voorwerpen die gediend hebben of bestemd waren voor het plegen van fraude
Wet ioniserende stralingen (1994)	/
Wet oprichting comité Europese milieukeur (1994)	/
Decreet bodemsanering (1995)	/
Decreet algemene bepalingen milieubeleid (1995)	/
Samenwerkingsakkoord verpakkingsafval (1996)	/
Wet productnormen (1998)	<p>Verbod van invoer of uitvoer van het product dat voorwerp is van de inbreuk</p> <p>Uit de markt nemen van het product dat voorwerp is van de inbreuk</p> <p>Vernietiging van de in beslag genomen producten</p> <p>Openbaarmaking van het vonnis</p> <p>De kennisgeving van de uitspraak aan het publiek</p> <p>Ontneming van het wederrechtelijk verkregen vermogensvoordeel</p> <p>De aanstelling van een bijzonder bewindvoerder</p> <p>Beroepsverbod</p> <p>Stillegging van de productie</p> <p>Bedrijfssluiting</p> <p>Onbekwaamverklaring</p> <p>Verbod van gebruik van de inrichtingen waar de misdrijven zijn gepleegd</p>

Wet mariene milieu (1999)	Verwijdering van onwettige voorwerpen, inrichtingen of bouwwerken en tot herstel van de plaats in de vorige toestand
Samenwerkingsakkoord zware ongevallen (1999)	/

b.2.3. Bijkomende sancties: bijkomende straffen en strafrechtelijke maatregelen

De bijkomende sancties die worden voorzien in de milieuwetgeving kunnen het karakter hebben van een straf of een maatregel. Het voornaamste verschil tussen beide situeert zich op het vlak van het doel van de sanctie. Een straf is primair leedtoevoegend terwijl een (veiligheids)maatregel geen leedtoevoeging op het oog heeft, maar de bescherming van de maatschappij beoogt tegen personen of situaties die een gevaar kunnen opleveren voor beschermde rechtsgoederen.

Een straf vindt zijn oorsprong in het juridisch verwijt naar de dader toe, terwijl een maatregel zich legitimeert door het beschermen van door het strafrecht beschermde rechtsgoederen.

Dit verschil is ondermeer belangrijk aangezien een bijkomende straf niet afzonderlijk kan worden opgelegd, maar steeds samen met de hoofdstraf moet worden opgelegd. In een aantal gevallen is het zelfs zo dat de bijkomende straffen slechts door de strafrechter kunnen worden uitgesproken in geval van herhaling. Het voorgaande impliceert dat er steeds een veroordelend vonnis moet zijn alvorens een bijkomende straf kan opgelegd worden. Aangezien een straf gericht is op het toevoegen van leed aan de dader, kan de bijkomende straf enkel worden uitgesproken ten aanzien van de dader.

Een maatregel daarentegen kan wel worden uitgesproken zonder dat er een veroordelend vonnis is omdat de primaire functie toch de bescherming van de maatschappij is. Om dezelfde reden kan zij ook gevolgen hebben voor derden en bijvoorbeeld hun vermogen treffen.

Het is niet steeds eenduidig uit te maken of men met een maatregel dan wel met een straf te maken heeft. Eenzelfde sanctie kan nu eens als maatregel dienen en dan weer als straf en daarnaast is het ook mogelijk dat een sanctie een gemengd karakter heeft.⁸⁶ Een voorbeeld hiervan kan teruggevonden worden in de bijzondere verbeurdverklaring. Immers, indien de verbeurdverklaring enkel dient om gevaarlijke, schadelijke of verboden voorwerpen uit omloop te halen, dan is zij in se een veiligheidsmaatregel. In dit geval is de beste reactie ten aanzien van de verbeurdverklaarde goederen de vernietiging.⁸⁷

Dient de verbeurdverklaring daarentegen als leedtoevoeging en wil men dus de dader treffen, dan is de sanctie een straf. In dit geval is het perfect mogelijk om de verbeurdverklaarde goederen te verkopen, zelfs aan de overtreder in kwestie.

Het verschil tussen straf en maatregel is ook belangrijk voor straffen ten aanzien van rechtspersonen. Voor een bespreking van dit probleem, zie punt c.

Als besluit kan gesteld worden aanbevolen dat de wetgever expliciet vermeld of een sanctie een straf dan wel een maatregel is, dit om enige verwarring te voorkomen.⁸⁸

⁸⁶ M. FAURE en J. VANHEULE, *Milieustrafrecht*, APR, Kluwer, Mechelen, 2006, p 450 e.v.

⁸⁷ C. BILLIET, "Milieurechtshandhaving. De wet 1998 Productnormen", *TMR* 2000, p 469 e.v.

⁸⁸ C. BILLIET, "Milieurechtshandhaving. De wet 1998 Productnormen", *TMR* 2000, p 469 e.v.

Praktijkgegevens

Het is zo dat heel wat overtreders met plezier de boetes betalen die door de rechtbank zijn opgelegd, zolang zij maar het voordeel behouden dat zij verkregen door het begaan van het misdrijf.

Om die reden is het belangrijk dat het Openbaar Ministerie naast de toepassing van de strafwet ook een aantal andere wettelijke maatregelen vordert, teneinde de gevolgen van het misdrijf zo volledig mogelijk uit te wissen of weg te nemen.

Eén zo een maatregel is het exploitatieverbod van een onvergunde inrichting.

Het blijkt dat vooral grote parketten deze maatregel toepassen. De kleinere parketten doen dit eerder uitzonderlijk.⁸⁹

c) Straffen eigen aan rechtspersonen

c.1. Wetgeving

Artikel 7bis Sw.: “De straffen toepasselijk op misdrijven gepleegd door rechtspersonen zijn:
In criminele zaken, in correctionele zaken en in politiezaken:

1° geldboete;

2° bijzondere verbeurdverklaring; de bijzondere verbeurdverklaring, bepaald in artikel 42, 1°, uitgesproken ten aanzien van publiekrechtelijke rechtspersonen kan enkel betrekking hebben op goederen die vatbaar zijn voor burgerlijk beslag;

In criminele en correctionele zaken:

1° ontbinding; deze kan niet worden uitgesproken ten aanzien van de publiekrechtelijke rechtspersoon;

2° verbod een werkzaamheid die deel uitmaakt van het maatschappelijk doel te verrichten, met uitzondering van werkzaamheden die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening;

3° sluiting van een of meer inrichtingen, met uitzondering van de inrichtingen waar werkzaamheden worden verricht die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening;

4° bekendmaking of verspreiding van de beslissing.”

Artikel 100 SW.: “Bij gebreke van andersluidende bepalingen in bijzondere wetten en verordeningen, worden de bepalingen van het eerste boek van dit wetboek toegepast op de misdrijven die bij die wetten en verordeningen strafbaar zijn gesteld, met uitzondering van hoofdstuk VII en van artikel 85.”

Artikel 35 Sw.: “Ontbinding kan door de rechter worden uitgesproken, wanneer de rechtspersoon opzettelijk is opgericht om de strafbare werkzaamheden te verrichten waarvoor hij wordt veroordeeld of wanneer hij opzettelijk van zijn doel is afgewend om dergelijke werkzaamheden te verrichten.

Wanneer de rechter de ontbinding uitspreekt, verwijst hij de zaak naar het gerecht dat bevoegd is kennis te nemen van de vereffening van de rechtspersoon.”

Artikel 36 Sw.: “Tijdelijk of definitief verbod een werkzaamheid te verrichten die deel uitmaakt van het maatschappelijk doel van de rechtspersoon, kan door de rechter worden uitgesproken in de gevallen door de wet bepaald.”

Artikel 37 Sw.: “Tijdelijke of definitieve sluiting van een of meer inrichtingen van de rechtspersoon kan door de rechter worden uitgesproken in de gevallen door de wet bepaald.”

Artikel 37bis Sw.: “Bekendmaking of verspreiding van de beslissing op kosten van de veroordeelde kan door de rechter worden uitgesproken in de gevallen bepaald door de wet.”

c.2. Commentaar

⁸⁹ R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in VAN DEN BERGHE J. (ed.), *De handhaving van milieurecht*, Mechelen, Story-Scientia, 2002, 33.

Wat? De geldboete (hoofdstraf) en de bijzondere verbeurdverklaring (bijkomende straf).

4 bijkomende facultatieve straffen: de ontbinding, het verbod een werkzaamheid te verrichten die deel uitmaakt van het maatschappelijke doel met uitzondering van werkzaamheden die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening, de sluiting van een of meer inrichtingen, met uitzondering van de inrichtingen waar werkzaamheden worden verricht die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening en de bekendmaking en verspreiding van de beslissing (artikel 7bis al 2.).⁹⁰

Artikel 35 Sw bepaalt dat de ontbinding enkel kan worden uitgesproken “*wanneer de rechtspersoon opzettelijk is opgericht om de strafbare werkzaamheden te verrichten waarvoor hij wordt veroordeeld of wanneer hij opzettelijk van zijn doel is afgewend om dergelijke werkzaamheden te verrichten*”.

De andere bijkomende facultatieve sancties kunnen maar worden uitgesproken in de gevallen door de wet bepaald (art. 36, 37 en 37bis Sw.).

Bedrijfssluiting is hier een straf en impliceert het integraal sluiten van het bedrijf.

De bedrijfssluiting is een verbod dat de veroordeelde niet persoonlijk treft, wat wil zeggen dat deze in principe op een andere locatie een nieuwe activiteit kan aanvangen en daar het verboden bedrijf verder kan exploiteren.⁹¹

Hoewel de wetgever in niet veel gevallen de modaliteiten van deze straf heeft bepaald, zijn er een aantal wetten waarin de duur wordt beperkt (wet betreffende bestrijdingsmiddelen in de landbouw) en waarin wordt bepaald dat de bedrijfssluiting enkel kan worden uitgesproken in geval van herhaling (Wet Productnormen).

Volgens Faure blijkt uit de rechtspraak dat de bedrijfssluiting een straf is die in een milieustrafzaak zelden door de strafrechter wordt uitgesproken.⁹² Uit een gesprek met een substituut blijkt hetzelfde.

De openbaarmaking van de uitspraak kan een krachtadig effect hebben omdat de knoeierij van bepaalde ondernemers publiekelijk aan de kaak kan worden gesteld en het bedrijf zo een aantasting van zijn *corporate image* riskeert. Ook deze sanctie kan enkel worden uitgesproken in de gevallen door de wet bepaald.

Omwille van het mogelijk effect, pleiten veel auteurs in het milieustrafrecht voor de veelvuldige toepassing van deze sanctie. Echter, de meeste auteurs⁹³ moeten toegeven dat deze sanctie vandaag nog niet zo frequent wordt toegepast.

Wat betekent bovenstaande nu precies voor het milieurecht?

De bijzondere verbeurdverklaring en de ontbinding zijn algemeen bijkomende straffen waaraan geen bijkomende wettelijke waarborgen zijn verbonden. Door toepassing van artikel 100 Sw. zijn deze straffen ook toepasselijk op de misdrijven omschreven in de bijzondere milieuwetgeving en dus degene die door rechtspersonen worden gepleegd.

⁹⁰ Wat zijn de hoofd- en bijkomende straffen voor rechtspersonen : in principe gelden dezelfde regels als voor natuurlijke personen, behalve dan dat de vrijheidsstraf niet kan uitgesproken worden en dus vervangen wordt door een geldboete. Puur theoretisch kan de rechtspersoon dus een geldboete en een geldboete krijgen als hoofdstraf en zijn de overige sancties bijkomende straffen.

⁹¹ H. BOSLY, *Les sanctions en droit pénal social belge*, Gent, Story-Scientia, 1979, 77.

⁹² M. FAURE, *Schets van een nieuw Vlaams milieustrafrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 246.

⁹³ Zie onder meer M. FAURE, *Schets van een nieuw Vlaams milieustrafrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 279.

Wat betreft de andere bijkomende sancties, die enkel kunnen worden opgelegd in de gevallen bepaald door de wet, kan de vraag gesteld worden of zij kunnen toegepast worden op rechtspersonen op basis van wetgeving die dateert van voor de wet van 1999 op de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen zoals de wet van 1998 op de productnormen.

Hieromtrent bestaan er twee visies.

Een eerste visie meent dat deze straffen wel van toepassing kunnen zijn op rechtspersonen, omdat de bewoordingen ‘in de gevallen door de wet bepaald’ zouden refereren naar de straffen in kwestie, dus meer bepaald naar de bewoordingen ‘tijdelijk of definitief verbod een werkzaamheid te verrichten die deel uitmaakt van het maatschappelijk doel van de rechtspersoon’, ‘tijdelijke of definitieve sluiting van een of meer inrichtingen van de rechtspersoon’ en ‘bekendmaking of verspreiding van de beslissing op kosten van de veroordeelde’.⁹⁴

Een tweede visie argumenteert dat de woorden ‘in de gevallen door de wet bepaald’ verwijzen naar de mogelijkheid voor de rechter om deze straffen uit te spreken, maar waarbij het aan de bijzondere wetgeving is om te bepalen dat de rechter ze kan uitspreken.⁹⁵

d) Volledigheidshalve: beoordelingsvrijheid van de rechter bij het bepalen van een sanctie

In gevallen waarin de milieuwetten en –decreten de rechter de mogelijkheid verschaffen om rechtstreekse maatregelen op te leggen, is de aard van de op te leggen maatregel vaak verschillend. Over de andere modaliteiten van de rechtstreekse maatregelen kan hetzelfde worden geponeerd. Bijvoorbeeld, met betrekking tot de duur van de maatregel kan gesteld worden dat die in vele regelingen niet bepaald wordt. Bijgevolg wordt dit overgelaten aan het oordeel van de rechter. Het is merkwaardig dat de duur van een verstrekkende maatregel zoals de bedrijfssluiting niet door de wetgever is bepaald en er bovendien ook geen criteria zijn opgegeven aan de hand waarvan de rechter de duur dient te bepalen.⁹⁶ Slechts in enkele gevallen zoals in de wet betreffende bestrijdingsmiddelen in de landbouw heeft de wetgever de duur van een maatregel beperkt (8 dagen-1 jaar).

2. Aantekenen van verzet

2.1. Wetgeving

Artikel 187 Sv.: *“Hij die bij verstek is veroordeeld, kan tegen het vonnis in verzet komen binnen een termijn van vijftien dagen na de dag waarop het is betekend.*

Is de betekening van het vonnis niet aan de beklaagde in persoon gedaan, dan kan deze, wat de veroordelingen tot straf betreft, in verzet komen binnen een termijn van vijftien dagen na de dag waarop hij van de betekening kennis heeft gekregen en, indien het niet blijkt dat hij daarvan kennis heeft gekregen, totdat de termijnen van verjaring van de straf verstreken zijn. Wat de burgerrechtelijke veroordelingen betreft, kan hij in verzet komen tot de tenuitvoerlegging van het vonnis.

De burgerlijke partij en de burgerrechtelijk aansprakelijke partij kunnen alleen in verzet komen overeenkomstig de bepaling van het eerste lid.

⁹⁴ M. FAURE en J. VANHEULE, *Milieustrafrecht*, APR, Kluwer, Mechelen, 2006, p 456.

⁹⁵ C. BILLIET, “Milieurechtshandhaving. De wet 1998 Productnormen”, *TMR* 2000, p 472.

⁹⁶ M. FAURE, *Schets van een nieuw Vlaams milieustrafrecht*, Brugge, Die Keure, 2004, 246.

Het verzet wordt betekend aan het Openbaar Ministerie, aan de vervolgende partij of aan de andere partijen in de zaak.

Indien het verzet niet is betekend binnen een termijn van vijftien dagen na de betekening van het vonnis, kunnen de veroordelingen ten uitvoer gelegd worden; ingeval hoger beroep is ingesteld door vervolgende partijen of door een van hen, kan de behandeling in hoger beroep voortgang vinden.

Ten gevolge van het verzet wordt de veroordeling voor niet bestaande gehouden; de door het verzet veroorzaakte kosten en uitgaven, met inbegrip van de kosten van uitgifte en van betekening van het vonnis, blijven evenwel ten laste van de eiser in verzet, indien het verstek aan hem te wijten is.”

2.2. Commentaar

Wat? Het verzet is het rechtsmiddel dat ter beschikking staat voor de partij die verstek heeft laten gaan. Is het verzet ontvankelijk, dan vervalt het verstekvonnis of –arrest en komt er een nieuw vonnis of arrest in de plaats.

Het verzet brengt de zaak voor het rechtscollege dat de oorspronkelijke beslissing heeft geveld.

Wie? Enkel de partij die ter terechtzitting verstek heeft laten gaan, kan verzet aantekenen.

Termijn?

Gewone termijn (geldt wanneer het verstekvonnis of –arrest aan de betrokkene is betekend: zie artikel 187 al. 1 Sv.): 15 dagen na de dag waarop het vonnis werd betekend

Buitengewone termijn (geldt enkel t.a.v. de beklaagde, niet t.a.v. de burgerlijke partij en de burgerlijk aansprakelijke partij en geldt wanneer het verstekvonnis of –arrest niet aan de beklaagde in persoon kon worden betekend: zie artikel 187 al. 2 Sv.): 15 dagen na de dag waarop hij van de betekening kennis heeft gekregen (indien het niet blijkt dat hij van de betekening kennis heeft gekregen loopt de termijn totdat de termijnen van verjaring van de straf zijn verstreken).

3. Behandeling van de zaak in beroep

3.1. Wetgeving

Artikel 202 Sv.: *“Het recht om hoger beroep in te stellen tegen de vonnissen gewezen door de politierechtbanken en de correctionele rechtbanken behoort:*

1° aan de beklaagde en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke partij;

2° aan de burgerlijke partij, alleen wat haar burgerlijke belangen betreft;

3° aan het bosbeheer;

4° aan het Openbaar Ministerie bij het hof die over het beroep uitspraak moet doen;

5° naar gelang van het geval aan de Procureur des Konings of aan de arbeidsauditeur.”

Artikel 203 Sv.: *“§1. Behoudens de uitzondering van artikel 205 hierna, vervalt het recht van hoger beroep, indien de verklaring van hoger beroep niet gedaan is op de griffie van de rechtbank die het vonnis heeft gewezen, uiterlijk vijftien dagen na de dag van de uitspraak en indien het vonnis bij verstek is gewezen, uiterlijk vijftien dagen na de dag van de betekening ervan aan de veroordeelde partij of aan haar woonplaats.*

§2. Is het hoger beroep tegen de burgerlijke partij gericht, dan beschikt deze over een bijkomende termijn van vijf dagen om hoger beroep in te stellen tegen de beklaagden en de burgerrechtelijk aansprakelijke personen die zij in de zaak wil doen blijven, onverminderd haar recht incidenteel beroep in te stellen overeenkomstig §4.

§3. Gedurende die termijnen en gedurende de rechtspleging in hoger beroep wordt de tenuitvoerlegging van het vonnis geschorst. De vonnissen over de strafvordering, buiten die van veroordeling, vrijspraak of ontslag van rechtsvervolgung, alsook de vonnissen over de burgerlijke rechtsvordering kunnen echter bij een speciaal gemotiveerde beslissing uitvoerbaar verklaard worden bij voorraad niettegenstaande hoger beroep.

§4. In alle gevallen waarin de burgerlijke rechtsvordering gebracht wordt voor de rechter in hoger beroep, kan de gedaagde bij een op de terechtzitting genomen conclusie incidenteel beroep instellen zolang de debatten in hoger beroep niet gesloten zijn.”

Artikel 205 Sv.: “Het Openbaar Ministerie bij het hof of de rechtbank die van het beroep kennis moet nemen, moet, op straffe van verval, binnen vijftwintig dagen te rekenen van de uitspraak van het vonnis, zijn beroep betekenen, hetzij aan de beklagde, hetzij aan de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke partij. Het exploit bevat dagvaarding binnen zestig dagen te rekenen van hetzelfde tijdstip of binnen vijfenveertig dagen te rekenen van de uitspraak van het vonnis in het kader van de procedure van onmiddellijke verschijning bedoeld in artikel 216quinquies.”

3.2. Commentaar

Wat? Hoger beroep is het rechtsmiddel waardoor de zaak aan een ander, hoger geplaatst rechtscollege wordt onderworpen. Het strekt ertoe de beslissing, waartegen hoger beroep wordt aangetekend, te doen hervormen. De beroepsrechter beoordeelt zowel de feitelijke als de juridische aspecten van de zaak. Hij kan het oorspronkelijke vonnis hetzij bekrachtigen, hetzij geheel of gedeeltelijk hervormen.

Wie? Alle partijen in een strafzaak kunnen hoger beroep aantekenen (artikel 202 Sv.)

Termijn?

De termijn om hoger beroep aan te tekenen verschilt al naargelang van de partij die het rechtsmiddel aanwendt.

Algemene regel: hoger beroep moet worden aangetekend door een verklaring op de griffie op de rechtbank die het bestreden vonnis heeft gewezen binnen een termijn van 15 dagen te rekenen vanaf hetzij de dag na de uitspraak (indien het vonnis op tegenspraak werd gewezen), hetzij de dag na de betekening (indien het vonnis bij verstek werd gewezen: zie artikel 203 §1 Sv.)

Burgerlijke partij: als hoger beroep gericht is tegen de burgerlijke partij dan krijgt die 5 extra dagen om hoger beroep aan te tekenen, dus in totaal 20 dagen: zie artikel 203 § 2 Sv.

Openbaar Ministerie: termijn van 25 dagen te rekenen van de uitspraak van het vonnis; zie artikel 205 Sv.

3.3. Praktijkgegevens

In theorie is het dezelfde magistraat die gevorderd heeft, die ook beslist of er beroep zal worden ingesteld. Hij maakt die beslissing op basis van zijn al dan niet tevredenheid over het vonnis. Deze magistraat kan echter niet zelfstandig beslissen, maar moet de beslissing bespreken met zijn hiërarchisch meerderen. In principe moet het overleg schriftelijk en snel gebeuren. Het gebeurt echter in de praktijk dat de magistraat telefonisch overlegt. De kwestie wordt dan bekeken op het Parket-generaal waar de mankracht op bijvoorbeeld het Gentse parket terugvalt van 8 à 10 mensen op 3. Zij moeten er rekening mee houden dat de dossierstroom door de trechter kan gaan. Dit samenspraakmechanisme, dat is ingegeven door de werklast en de doorstroomtijd, zorgt ervoor dat er heel wat dossiers vanuit het OM niet in beroep gaan.

Bij het onderzoek van Ponsaers waarbij er 111 zaken door de MI werden aangebracht in het parket van Gent en 6 dossiers een vonnis in eerste aanleg kenden, werd er in 5 van die 6 gevallen hoger beroep ingesteld.⁹⁷

In de cluster leefmilieu (195 dossiers) heeft het hof van beroep van Gent een arrest uitgesproken in 7 gevallen. In 6 dossiers was er sprake van 1 sanctie en in 1 dossier zijn er 3 sancties opgelegd.⁹⁸

hof van beroep	Aantal sancties	Sanctie 1	Sanctie 2	Sanctie 3	Aantal dossiers
Gent	1	Geldboete Opschorting uitspraak Vrijspraak			4 1 1
Gent	3	Gevangenisstraf	Geldboete	Verbeurd- verklaring	1

C.M. BILLIET en S. ROUSSEAU (2003), "De hoogte van strafrechtelijke boetes. Een rechtseconomische analyse van milieurechtspraak (1990-2000) van het Hof van Beroep te Gent", *Tijdschrift voor Milieurecht*, vol. 2, p. 120-134

In beroep bleken volgende factoren een invloed uit te oefenen op de hoogte van de geldboete:

- de variabele duur bleek opnieuw significant. Een langdurige overtreder die in beroep gaat, zal dus nog eens extra worden bestraft. Hoe langer de overtreding plaats heeft gevonden, hoe hoger de boete zal zijn. Wanneer de duurtijd van de inbreuk een maand toeneemt, neemt de boete met 69,61 euro toe
- de kosten van het voeren van de rechtszaak in beroep bleken ook significant. Echter, het onderzoek toonde aan dat de invloed van deze kosten op de hoogte van de boete eerder beperkt was
- in beroep is de coëfficiënt van het Milieuvergunningsdecreet van 1985 significant ten opzichte van andere wetgeving
- de gerechtelijke voorgeschiedenis van de overtreder bleek een invloed uit te oefenen op de hoogte van de geldboete. Het Hof van Beroep zal de sanctie uit eerste aanleg verzwaren met ongeveer 6.500 euro indien de overtreder een strafregister bezit.
- een belangrijke variabele was ongetwijfeld de hoogte van de boete die werd uitgesproken in eerste aanleg. De hoogte van deze boete is direct gerelateerd tot de boete die in beroep werd uitgesproken
- tenslotte bleken het werkzaam zijn in drie sectoren een invloed uit te oefenen: de landbouwsector, de bouwindustrie en de dancings

4. Behandeling van de zaak in cassatie

4.1. Wetgeving

Artikel 413 Sv.: "In correctionele zaken en in politiezaken staan de middelen van vernietiging, in artikel 408 vermeld, onderscheidenlijk ter beschikking van de partij die wegens wanbedrijf of overtreding is vervolgd, van

⁹⁷ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 150.

⁹⁸ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 168.

het Openbaar Ministerie en van de burgerlijke partij, indien er een is, tegen alle arresten en vonnissen in laatste aanleg, zonder onderscheid tussen die waarbij de partij is vrijgesproken of veroordeeld.

Wanneer echter die partij is vrijgesproken, kan niemand tegen haar de schending of het verzuim aanvoeren van de vormen die voorgeschreven zijn om haar verdediging te verzekeren.

De termijn die aan het Openbaar Ministerie en aan de burgerlijke partij is verleend om beroep in cassatie in te stellen tegen een veroordelend vonnis of arrest dat bij verstek gewezen is, neemt een aanvang bij het verstrijken van de vijftiende dag na die van de betekening, indien de veroordeelde niet in verzet is gekomen.”

4.2. Commentaar

Wat? Cassatieberoep heeft tot doel de beslissing waartegen het wordt aangewend te doen vernietigen. De cassatierechter beoordeelt enkel de formele aspecten van de zaak, hij behandelt niet de grond van de zaak.

Wie? Alle partijen kunnen cassatieberoep aantekenen, voor zover zij daar belang bij hebben.

Termijn?

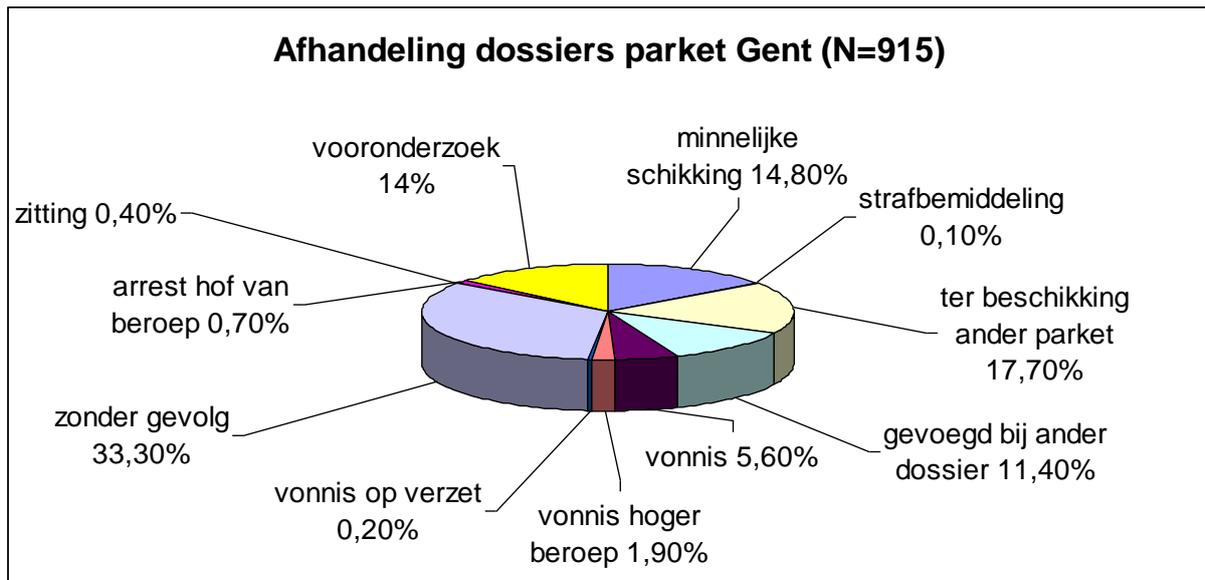
De termijn om cassatieberoep aan te tekenen bedraagt 15 vrije dagen vanaf de dag na de uitspraak (voor de partijen t.a.v. wie de uitspraak op tegenspraak werd gewezen) of de dag vanaf het verstrijken van de gewone termijn van verzet voor de partij veroordeeld bij verstek (zie artikel 413 *in fine* Sv.).

Cijfers die het gehele parcours omvatten

P. PONSAERS, S. DE KEULENAER EN W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 118 e.v.

De afhandeling van de 915 dossiers op het parket van Gent is bekeken op datum van 2 juni 2002. Dit betekent dat de evolutie die de 915 dossiers over feiten die gepleegd zijn in 1998, is geweten tot deze datum.

De afhandeling van de 915 dossiers op het parket van Gent afkomstig van de inspectiediensten ziet er als volgt uit:

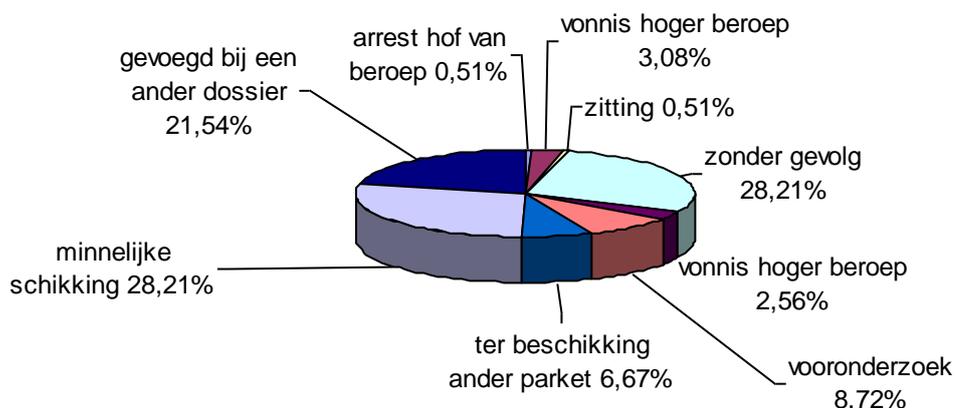
In 80 dossiers is er sprake van een gerechtelijke uitspraak: in 51 dossiers of 5,6% van het totaal aantal dossiers is door de rechtbank van eerste aanleg gevonnist; bij 6 dossiers is door het hof van beroep een arrest uitgesproken (0,7%); in 17 dossiers (1,9%) is beroep aangetekend tegen een uitspraak van de rechtbank van eerste aanleg, maar moet het hof van beroep zich nog buigen over de zaak; in 4 dossiers stond ten tijde van de dossieranalyse een zitting op de agenda en in twee dossiers werd een vonnis op verzet uitgesproken. 162 Gevallen of 17,7% van de dossiers zijn ter beschikking gesteld van een ander parket; 104 aanvankelijke processen-verbaal zijn gevoegd bij reeds bestaande dossiers (11,4%). 128 Dossiers of 14% van de dossiers was nog in vooronderzoek ten tijde van de dossieranalyse. 305 Dossiers zijn zonder gevolg geklasseerd (33,3%). In 14,8 % van de dossiers is een minnelijke schikking voorgesteld en in 0,1% van de zaken is er een strafbemiddeling voorgesteld.

De som van de modaliteiten 'vooronderzoek', 'gevoegd bij een ander dossier' en 'ter beschikking gesteld van een ander parket' levert het aantal dossiers waarvan de eindbeslissing nog niet gekend is. Het gaat dus om 294 dossiers of 43,1% van de 915 dossiers.⁹⁹

De afhandeling van de 195 dossiers door het parket van Gent die in de cluster leefmilieu zijn ingedeeld, ziet er als volgt uit:

⁹⁹ P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE, *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 134.

Afhandeling dossiers cluster leefmilieu, parket Gent (N=195)

De percentages 'mannelijke schikkingen' en 'zonder gevolg geklasseerde zaken' op het parket Gent in de cluster leefmilieu zijn dezelfde, met name 28,21%. Er is sprake van een rechterlijke beslissing of toekomstige beslissing in 6,67% van de zaken (dit is het percentage vonnissen, arresten, zittingen en hogere beroepen opgeteld). De eindbeslissing is in 36,93% (modaliteit 'vooronderzoek', 'gevoegd bij een ander dossier' en ter beschikking van een ander parket) niet gekend.

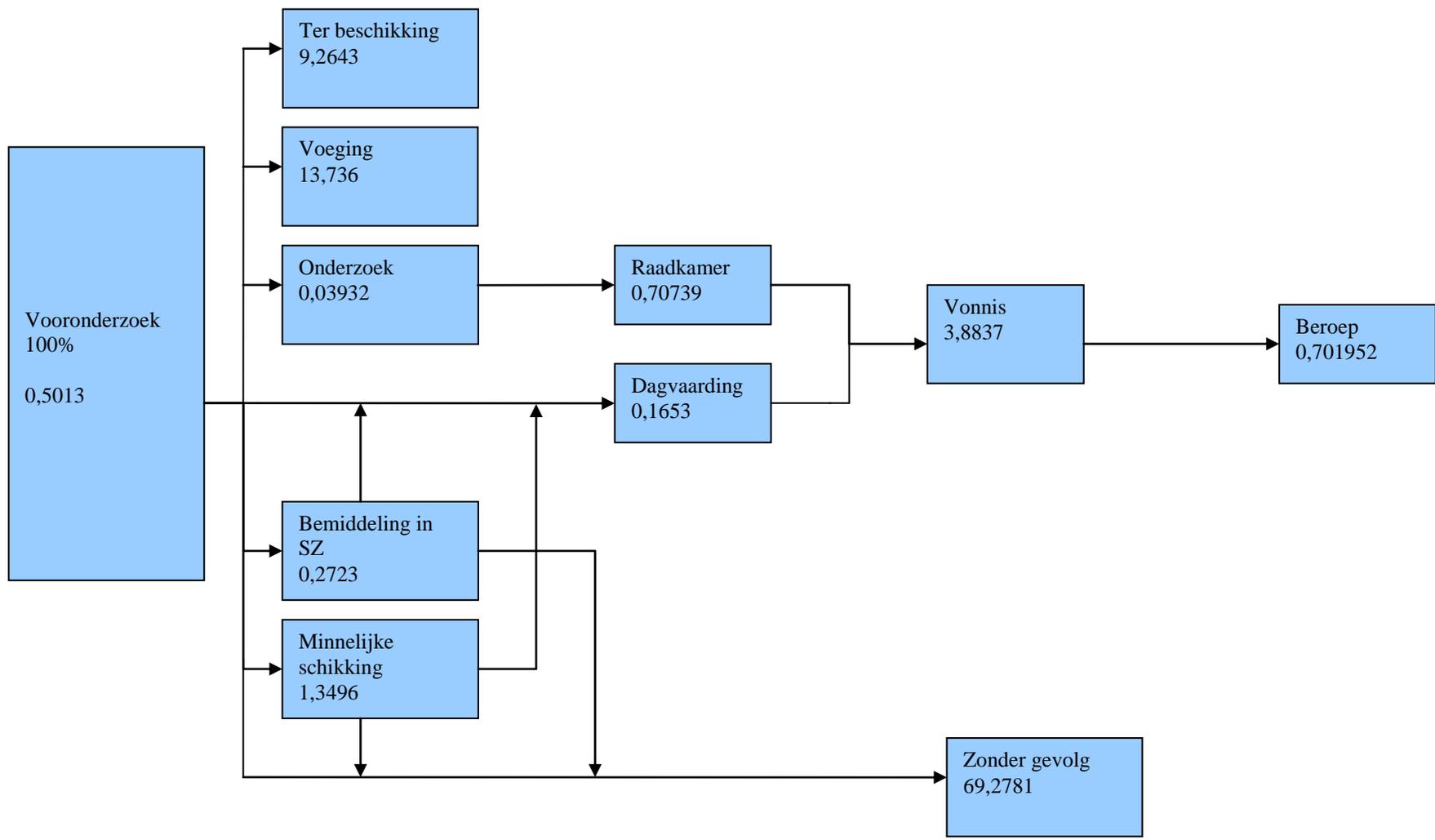
Tabel 30: Milieuzaken geregistreerd tussen 1/1/1993 en 31/12/2002 in het rechtsgebied Gent: vooruitgangsstaat op 10 juli 2003

	Vooronderzoek	Zonder gevolg	Ter beschikking	Voeging	Mannelijke schikking	Bemiddeling In strafzaken	Gerechtelijk Onderzoek
Gent	410	4.745	2.599	1.687	2.664	2	1
Dendermonde	436	3.550	785	1.459	986	.	3
Oudenaarde	149	918	214	156	224	.	1
Brugge	224	2.882	254	1.052	313	.	4
Kortrijk	261	1.277	92	208	36	.	2
Ieper	42	430	46	145	53	.	.
Veurne	33	491	61	101	43	1	1
TOTAAL	1.555 of 5%	14.293 of 46,1%	4.051 of 13,06%	4.808 of 15,5%	4.319 of 13,9 %	3 of 0,009%	12 of 0,07%

	Beschikking Raadkamer	Rechtstreekse dagvaarding	Vaststelling	Vonnissen verder en	TOTAAL
Gent	3	7	33	642	12.793
Dendermonde	1	6	65	538	7.829
Oudenaarde	1	.	13	143	1.819
Brugge	5	10	51	195	4.990
Kortrijk	2	.	11	91	1.980
Ieper	.	16	26	67	825
Veurne	.	.	22	13	766
TOTAAL	12 of 0,07%	39 of 0,125%	221 of 0,712%	1.689 of 5,4%	31.002 of 100%

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2002

Opeenvolging van beslissingen in correctionele zaken in het rechtsgebied Gent

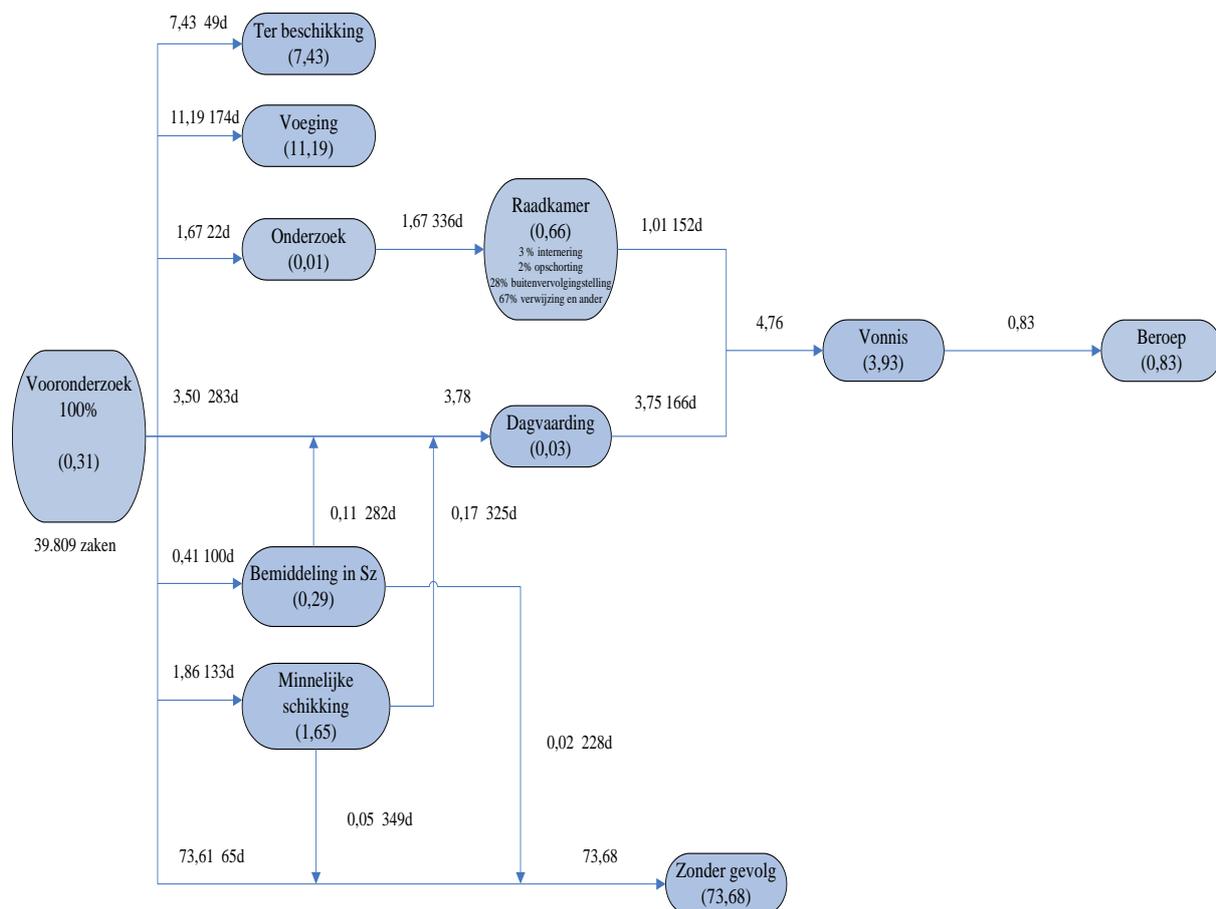

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2006

Bovenstaande diagram toont de beslissingen in correctionele zaken die in de loop van 2001 zijn ingestroomd in het rechtsgebied Gent op datum van 31 december 2006. Meer bepaald geeft het de opeenvolging van beslissingen weer en het percentage van zaken waarvoor op 31 december 2006 die beslissing nog actueel was. Het totaal aantal zaken die in 2001 zijn ingestroomd in het rechtsgebied Gent en die dus opgenomen zijn in het diagram bedraagt 151.641. Dit aantal wordt beschouwd als 100%. Uit het diagram kunnen we dus bijvoorbeeld afleiden dat op 31 december 2006 van de zaken die in 2001 zijn ingestroomd op het rechtsgebied Gent er 69,2781 % zonder gevolg zijn geklasseerd.

Opeenvolging van beslissingen in correctionele zaken in het arrondissement Gent

Volgende diagram geeft de evolutie weer van correctionele zaken die in 2001 zijn ingestroomd op het arrondissement Gent op datum van 31 december 2006. Opnieuw zijn hier de percentages opgenomen van het aantal zaken waarvoor de situatie op 31 december nog actueel was. Bovendien drukken de percentages bij de pijlen het proportionele aandeel van de zaken uit die van de ene naar de volgende beslissing doorstromen. De verhoudingen worden zowel weergegeven voor de instroom tot elke beslissing als voor de uitstroom ervan. Tenslotte wordt de gemiddelde duur tussen twee beslissingen uitgedrukt in dagen.

Bron: Jaarstatistiek Openbaar Ministerie 2006

Tabel 31: Overzicht van de vooruitgangsstaat op 31 december van elk jaar van de zaken in de cohortes 2001 tot 2006: gerechtelijk arrondissement Gent

GENT													
		31/12/2001		31/12/2002		31/12/2003		31/12/2004		31/12/2005		31/12/2006	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
2001	(1) vooronderzoek	5.750	14,44	1.374	3,45	584	1,47	376	0,94	255	0,64	125	0,31
	(2) zonder gevolg	26.174	65,73	28.805	72,34	29.160	73,23	29.176	73,27	29.229	73,40	29.332	73,66
	(3) ter beschikking	2.760	6,93	2.922	7,34	2.941	7,39	2.950	7,41	2.956	7,42	2.959	7,43
	(4) voeging	3.121	7,84	4.036	10,14	4.283	10,76	4.402	11,05	4.440	11,15	4.453	11,18
	(5) minnelijke schikking	537	1,35	631	1,58	644	1,62	649	1,63	653	1,64	655	1,64
	(6) bemiddeling in SZ	125	0,31	128	0,32	116	0,29	116	0,29	115	0,29	115	0,29
	(7) onderzoek	400	1,00	145	0,36	47	0,12	29	0,07	16	0,04	3	0,01
	(8) raadkamer	132	0,33	236	0,59	264	0,66	254	0,64	251	0,63	257	0,65
	(9) dagvaarding & verder	822	2,06	1.544	3,88	1.783	4,48	1.870	4,70	1.907	4,79	1.923	4,83
	TOTAAL	39.821	100,00	39.821	100,00	39.822	100,00	39.822	100,00	39.822	100,00	39.822	100,00
	onbekend/error	1	-	1	-	0	-	0	-	0	-	0	-
2002	(1) vooronderzoek	-	-	5.885	13,70	1.127	2,62	500	1,16	289	0,67	171	0,40
	(2) zonder gevolg	-	-	28.524	66,40	31.292	72,84	31.536	73,41	31.633	73,63	31.688	73,76
	(3) ter beschikking	-	-	3.081	7,17	3.273	7,62	3.293	7,67	3.302	7,69	3.308	7,70
	(4) voeging	-	-	3.529	8,21	4.513	10,50	4.728	11,01	4.784	11,14	4.809	11,19
	(5) minnelijke schikking	-	-	426	0,99	522	1,22	533	1,24	544	1,27	552	1,28
	(6) bemiddeling in SZ	-	-	108	0,25	110	0,26	104	0,24	103	0,24	103	0,24
	(7) onderzoek	-	-	445	1,04	154	0,36	72	0,17	25	0,06	14	0,03
	(8) raadkamer	-	-	169	0,39	259	0,60	257	0,60	278	0,65	270	0,63
	(9) dagvaarding & verder	-	-	792	1,84	1.711	3,98	1.938	4,51	2.003	4,66	2.046	4,76
	TOTAAL	-	-	42.959	100,00	42.961	100,00	42.961	100,00	42.961	100,00	42.961	100,00
	onbekend/error	-	-	2	-	0	-	0	-	0	-	0	-
2003	(1) vooronderzoek	-	-	-	-	6.318	14,04	1.284	2,85	653	1,45	367	0,82
	(2) zonder gevolg	-	-	-	-	30.191	67,11	33.275	73,93	33.584	74,61	33.717	74,91
	(3) ter beschikking	-	-	-	-	3.016	6,70	3.252	7,22	3.280	7,29	3.279	7,28
	(4) voeging	-	-	-	-	3.453	7,68	4.385	9,74	4.535	10,08	4.626	10,28
	(5) minnelijke schikking	-	-	-	-	479	1,06	545	1,21	558	1,24	568	1,26
	(6) bemiddeling in SZ	-	-	-	-	100	0,22	126	0,28	116	0,26	114	0,25
	(7) onderzoek	-	-	-	-	423	0,94	134	0,30	42	0,09	23	0,05
	(8) raadkamer	-	-	-	-	153	0,34	232	0,52	257	0,57	251	0,56
	(9) dagvaarding & verder	-	-	-	-	857	1,90	1.778	3,95	1.986	4,41	2.067	4,59
	TOTAAL	-	-	-	-	44.990	100,00	45.011	100,00	45.011	100,00	45.012	100,00
	onbekend/error	-	-	-	-	22	-	1	-	1	-	0	-

GENT													
		31/12/2001		31/12/2002		31/12/2003		31/12/2004		31/12/2005		31/12/2006	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
2004	(1) vooronderzoek	-	-	-	-	-	-	6.500	15,38	1.443	3,41	649	1,54
	(2) zonder gevolg	-	-	-	-	-	-	27.352	64,71	30.382	71,86	30.829	72,92
	(3) ter beschikking	-	-	-	-	-	-	3.267	7,73	3.638	8,60	3.654	8,64
	(4) voeging	-	-	-	-	-	-	3.157	7,47	4.035	9,54	4.201	9,94
	(5) minnelijke schikking	-	-	-	-	-	-	489	1,16	597	1,41	581	1,37
	(6) bemiddeling in SZ	-	-	-	-	-	-	92	0,22	116	0,27	103	0,24
	(7) onderzoek	-	-	-	-	-	-	399	0,94	107	0,25	36	0,09
	(8) raadkamer	-	-	-	-	-	-	167	0,40	257	0,61	273	0,65
	(9) dagvaarding & verder	-	-	-	-	-	-	848	2,01	1.703	4,03	1.952	4,62
	TOTAAL	-	-	-	-	-	-	42.271	100,00	42.278	100,00	42.278	100,00
	onbekend/error	-	-	-	-	-	-	7	-	0	-	0	-
2005	(1) vooronderzoek	-	-	-	-	-	-	-	-	6.703	15,71	1.696	3,97
	(2) zonder gevolg	-	-	-	-	-	-	-	-	27.612	64,70	30.969	72,56
	(3) ter beschikking	-	-	-	-	-	-	-	-	3.176	7,44	3.295	7,72
	(4) voeging	-	-	-	-	-	-	-	-	3.307	7,75	4.202	9,84
	(5) minnelijke schikking	-	-	-	-	-	-	-	-	437	1,02	497	1,16
	(6) bemiddeling in SZ	-	-	-	-	-	-	-	-	115	0,27	116	0,27
	(7) onderzoek	-	-	-	-	-	-	-	-	446	1,05	117	0,27
	(8) raadkamer	-	-	-	-	-	-	-	-	165	0,39	280	0,66
	(9) dagvaarding & verder	-	-	-	-	-	-	-	-	713	1,67	1.510	3,54
	TOTAAL	-	-	-	-	-	-	-	-	42.674	100,00	42.682	100,00
	onbekend/error	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	0	-
2006	(1) vooronderzoek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.065	16,71
	(2) zonder gevolg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27.034	63,94
	(3) ter beschikking	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.948	6,97
	(4) voeging	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.318	7,85
	(5) minnelijke schikking	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	385	0,91
	(6) bemiddeling in SZ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	134	0,32
	(7) onderzoek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	451	1,07
	(8) raadkamer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	207	0,49
	(9) dagvaarding & verder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	739	1,75
	TOTAAL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42.281	100,00
	onbekend/error	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-

Bron: Jaarstatistiek van het Openbaar Ministerie 2006

Deze tabel geeft de vooruitgangsstaat weer van zaken op 31 december van elk jaar, per opeenvolgende cohorte van zaken die tussen 1 januari 2001 en 31 december 2006 zijn ingestroomd.

Er zijn drie verschillende wijzen waarop de tabel kan worden gelezen.

1) Een horizontale lectuur laat toe de evolutie doorheen de jaren te onderzoeken van de beslissingen in dezelfde zaken. Zo zijn er van de zaken die in 2002 zijn ingestroomd op 31 december 2002 28.524 zonder gevolg geklasseerd. Het volgende jaar op dezelfde datum zijn dat er 31.292. Op het einde van 2006 (31 december) zijn er 31.688 zaken zonder gevolg geklasseerd.

2) Een verticale lectuur maakt het mogelijk om op een precieze datum de staat te evalueren van alle zaken die de laatste 5 jaar zijn ingestroomd.

Op 31 december 2006 bijvoorbeeld zijn het aantal zaken die zonder gevolg zijn geklasseerd uit 2001 gelijk aan 29.332. Het aantal septs van zaken uit 2002 bedraagt 31.688, uit 2003 33.717, 2004 30.969 en tenslotte uit 2005 27.034.

3) Als men de tabel diagonaal bekijkt, kan men de vooruitgangsstaat van de zaken vergelijken en evalueren na 1 jaar, twee jaren, enz. Bijvoorbeeld op het einde van 2003 waren er van de zaken die zijn ingestroomd in de loop van 2003 (totaal: 44.990) 30.191 zaken zonder gevolg geklasseerd. Voor zaken die in de loop van 2002 waren ingestroomd zijn er op het einde van 2002 28.805 geseponeerd. Als besluit hierbij kan worden vermeld dat er in 2003 meer zaken zijn geseponeerd dan in 2002 na één jaar.

Gegevens van 2000 over de correctionele parketten van het rechtsgebied Gent voor alle correctionele zaken

Zaken waarmee de PDK belast is	Nieuwe zaken	Vereenvoudigde PV's	Voeging	Ter beschikking overgemaakt	Zonder gevolg	Aantal voorgestelde minnelijke schikkingen	Bemiddeling
Totaal rechtsgebied Gent	165.295	78.391	19.664	14.330	103.009	4.308	1.236

Zaken waarmee de PDK belast is	Zaken toegewezen aan de onderzoeksrechter ¹⁰⁰	Dagvaarding	Verzoekschriften in het kader van de wet Franchimont
Totaal rechtsgebied Gent	3.600	13.042	1.062

Bron: jaarlijkse statistieken van de hoven en rechtbanken 2000: FOD justitie

Gegevens van 2001 over de correctionele parketten van het rechtsgebied Gent voor alle correctionele zaken

Zaken waarmee de PDK belast is	Nieuwe zaken	Vereenvoudigde PV's	voeging	Ter beschikking overgemaakt	Zonder gevolg	Aantal voorgestelde minnelijke schikkingen	Bemiddeling
Totaal rechtsgebied Gent	154.731	78.069	18.594	13.905	99.907	3.742	1.157

¹⁰⁰ Dit is bij wijze van gewoon gerechtelijk onderzoek (2.861) of bij wijze van de mini-instructie (739).

Zaken waarmee de PDK belast is	Zaken toegewezen aan de onderzoeksrechter ¹⁰¹	Dagvaarding	Verzoekschriften in het kader van de wet Franchimont
Totaal rechtsgebied Gent	3.582	11.559	1.529

Bron: jaarlijkse statistieken van de hoven en rechtbanken 2001: FOD justitie

¹⁰¹ Dit is bij wijze van gewoon gerechtelijk onderzoek (2.660) of bij wijze van de mini-instructie (922).

Bijlage 1: Motieven tot zonder gevolgstelling

Bijlage 1 bij de col 12/98 van het College van procureurs-generaal betreffende de toepassing van de wet van 12 maart 1998

1. Sepot van technische aard

1.1. geen misdrijf (GM)

1.2. onvoldoende bewijzen (OB)

1.3. verval van strafvordering (VS)

1.3.1. verjaring

1.3.2. overlijden van de dader

1.3.3. klachtafstand (bij klachtmisdrijf)

1.3.4. amnestie (p.m.)

1.4. niet-toelaatbaarheid van de strafvordering (NTS)

1.4.1. onbevoegdheid nationale vervolgingsorganen en rechtsmachten

1.4.2. kracht van gewijsde (met inbegrip van opslorping)

1.4.3. immuniteit

1.4.4. strafuitsluitende verschoningsgrond

1.4.5. gebrek aan klacht (bij klachtmisdrijf)

1.5. dader(s) onbekend (DO)

2. Sepot om opportuiniteitsredenen (NO)

2.1. motieven eigen aan de aard van de feiten

2.1.1. beperkte maatschappelijke weerslag

2.1.2. toestand geregulariseerd

2.1.3. misdrijf van relationele aard

2.1.4. nadeel gering

2.1.5. redelijke termijn vervolging overschreden

2.2. motieven eigen aan de persoon van de dader

2.2.1. afwezigheid van voorgaanden

2.2.2. toevallige feiten met oorzaak in specifieke omstandigheden

2.2.3. jeugdige leeftijd

2.2.4. wanverhouding gevolgen van strafvervolging - maatschappelijke verstoring

2.2.5. houding van het slachtoffer

2.2.6. vergoeding van het slachtoffer

2.3. beleid

2.3.1. te weinig recherche-capaciteit

2.3.2. andere prioriteiten bij vervolgings- en opsporingsbeleid

3. Andere richtinggevende beslissingen¹⁰²

- 3.1. tot beschikking
- 3.2. seining van de dader (voorlopig sepot)
- 3.3. praetoriaanse probatie
- 3.4. voorstel tot verval van strafvordering tegen betaling van een geldsom
- 3.5. bemiddeling in strafzaken
- 3.6. overmaken van de zaak aan de ambtenaar belast met het opleggen van de administratieve geldboete.

¹⁰² De categorie andere bevat motieven die *stricto sensu* niet konden bepaald worden als technische of opportuniteitsredenen.

Bijlage 2: Bemerkingen bij de Jaarstatistieken van het Openbaar Ministerie

- Vooreerst moet men er zich van bewust zijn dat voor niet alle gerechtelijke arrondissementen alle gegevens altijd aanwezig waren. De datum vanaf wanneer de verschillende parketten gegevens zijn beginnen registreren, vindt men terug in tabel 8. Dit heeft dus ongetwijfeld gevolgen voor de cijfers die zijn weergegeven aangaande het aantal geregistreerde zaken, het aantal zaken die zonder gevolg werden geklasseerd,...
- Men moet er tevens van bewust zijn dat verschillende tabellen cijfers weergeven over veel meer dan alleen maar milieuhygiënezaken. Zo zijn er tabellen die cijfers bevatten over milieuzaken in het algemeen, over landbouw- en milieuzaken tesamen en zelfs over alle correctionele zaken die op een parket binnenstromen.
- De tabellen van het Openbaar Ministerie geven telkens de evolutie weer van zaken die zijn binnengestroomd in een bepaald jaar (van 1998 tot en met 2001) tot vier jaar later (respectievelijk 31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005 en 31/12/2006).

Bijlage 3: bemerkingen bij het onderzoek P. PONSAERS, S. DE KEULENAER en W. VANHAVERBEKE *Bijzondere inspectiediensten: empirisch onderzoek naar hun verbaliseringsgedrag*, Gent, Academia Press, 2003, 271 p.

- Vooreerst moet er duidelijk gesteld worden dat het onderzoek gaat over de bijzondere inspectiediensten in het algemeen en niet de inspectiediensten die bevoegd zijn in het kader van milieuhygiënerecht.

- Van de 111 zaken die door de MI zijn aangebracht bij het parket van Gent zijn er 32 waarbij de modaliteiten 'gevoegd bij een ander dossier', 'ter beschikking gesteld van een ander parket' en 'vooronderzoek' van toepassing zijn. Dit betekent concreet dat in die zaken (maar liefst 28,8%) de eindbeslissing niet gekend is. Dit heeft als gevolg dat de cijfers over het aantal vonnissen, minnelijke schikkingen en septs in werkelijkheid hoger kunnen liggen dan weergegeven in het onderzoek.